

УЛАДЫЕ ХОХИДУУЛҮАН УҢАНАЙ АЮУЛ

Буряад Республикын Граждан оборонын болон онсо байдалай талаар комитедэй үсэгдээр үгэһэн мэдээсэлээр гол мүрэнүүдэй уһан бага зэргээр гатажа эхилбэ. Июлиин 28-һаа эхилжэ, тоттууригуй орожо байһан бороо хура Шэтын областин ба манай Буряад Республикын хүн зоние нилээд эхэ гарза хохидолдо оруулба бшуу. Республика соомнай 14 аймагай 62 хуурин нютагууд, тэрэ тоодо Улаан-Үдэ хото уһанай үсэгдээр хохидоод байһа. 4 хүн уһаңда орожо үсэгдээр хохидоод байһа. Романовка хууриңда ажаһуугша В.С.Котолов гэжэ хүн августын 7-ной үдэр Витим мүрэнэй уһаңда абтаа, Ивалгын аймагай Хурамшада хоёртойхон хүбүүхэн үгы болоод, бэдэрлэгдэ ороод байна. Энэ хүбүүе 200-гаад хүн, ПСС-эй 5 абагаһад бэдэрнэ. Хурамхаанай аймагай Баргажан хууриңай Эрдэни Доржиевич Батуев (1946 оной) Токино гэжэ голой халаагай уһаңда абтаа. Августын 5-да Хяагтын аймагай Шара-Гол хууриңай В.Н.Жаркой (1968 оной) үхэр малаа Сүхэ голоор гаргажа ябатараа, уһаңда агажа наһа бараа.

Уһа голнуудай үерлэжэ байһан үедэ республика соомнай хамта 2828 гэр бүлэ хохидолдо ороод 15 хүн, тэрэ тоодо 1445 үхибүүн. 11641 хүнэй

байдалын тон хүндэ. 630 гэр бүлэ гэнэ усалай газарһаа ондоо тээшэ зөөлгэгдөө. Августын 19-дэ абтаһан мэдээсэлэй ёһоор хамта дээрээ материална гарза хохидолдо орогшодто 156164387 түхэригэй туһаламжа хүргэгдэбэ. Бауитын, Загарайн, Кабанскын, Хяагтын аймагууд эгээн эхээр гарзада оробо гэшэ (61%).

Мүнөөдэрэй байдалаар Улаан-Үдэ, Загарайн, Кабанскын, Бэшүүрэй аймагуудта аргагүй хүшэр хүндэ байдал тохөөлоод байна.

Буряад Республикын Правительствоо Бауитын аймагта - 15000, Кабанскын - 50000, Хурамхаанай - 20000, Хяагтын - 20000, мүн лэ республикыннай Граждан оборонын болон онсо байдалай талаар комитет Баргажанай аймагта - 10000, Загарайн - 13000, Ивалгын - 3000, Кабанскын - 10000, Хурамхаанай - 10000, Прибайкалийн - 2000, Хориин - 4000, Улаан-Үдэ хотодо - 15000, Буряадай Республикын метеорологическа түбтэ - 3000 түхэриг мүнгэ үгөө гэжэ мэдээсэлбди. Мүнөө дээрээ хамтадаа 175000 түхэриг мүнгэнэй туһаламжа дээрэ нэрлэгдэһэн аймагуудта хүргэгдөөд байна. Уладые хохидуулан уһанай аюултай тэмсэл ябуулагданаар.

Галина ЗАНАЕВА

"Буряад үнэн" - 99

УНШАГШАДАЙ АНХАРАЛДА!

Августын 1-нээ захил эхилэнхэй!

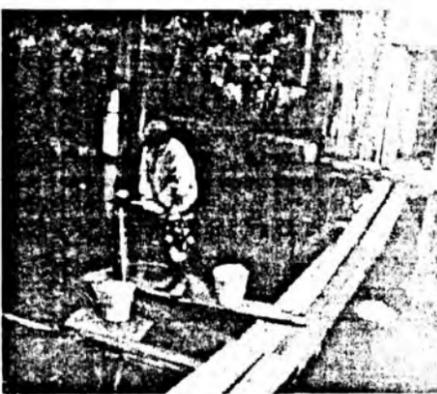
"Буряад үнэн" 1999 оной I хахадта гурбан захилтай байха:

- "БУРЯД ҮНЭН" газетэ "ДУХЭРИГ" ба "БИЗНЕС-ОЛЗОТОЙГОО" хамта:** 44 түх. 70 мүнг.
Гурбан харын сэн 22 түх. 35 мүнг.
- "ДУХЭРИГ":**
ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ЧЕТВЕРГДЭ
ХОРИН НЮУР ДЭЭРЭ ГАРАНА: 24 түх.
Гурбан харын сэн 12 түх.
- "БИЗНЕС-ОЛЗО":**
ДОЛООН ХОНОГТОО НЭГЭ УДАА, ПЯТНИЦАДА 12 НЮУР ДЭЭРЭ ГАРАНА: 19 түх. 50 мүнг.
Гурбан харын сэн 9 түх. 75 мүнг.
Ажаглалта: захидай сэнгүүд почтын сэнтээ хамта. РЕДКОЛЛЕГИ.

ТАТАЖА ЗАХАЛБА

Мэдээсэлэй ёһоор, Баргажанай, Бауитын, Бэшүүрэй, Загарайн, Ивалгын, Кабанскын, Прибайкалийн, Сэлэнгын, Хяагтын, Хориин, Хурамхаанай болон бусад аймагуудай зарим айлууд үерэй уһаңда абтаһан байгаа. Сэлэнгэ мүрэн Улаан-Үдэ шадар оройдоол нэгэл сантиметрээр буужа, 341 сантиметрээр тэмдэгтэ хүрбэ. Мүн Үдэ гол хоногой туршада 8 сантиметрээр хууһан байба. Эдэ үернүүдтэ Сэлэнгэ мүрэн, Үдэ талаалханаар буужа захалхаар хүлээгдэнэ. Жэһэнь, Хяагтын-Адаг шадар Сэлэнгэ мүрэн 8 сантиметрээр буужа, 411 сантиметр болобо. Тиэхэдэ

Хэжэнгэ, Худан, Үдэ, Анаа голнууд бага багаханаар буужа эхилбэ. Уһанай нэмэхэдэ гол харгынууд хаагдаха баатай, зайн гал у н т р а а г д а ж а , телефоноор хөөрлэдэхэ аргагүй болобо. һаяын үдэрнүүдтэ эдэ бүхы д у т а г д а л н у у д з а й с у у л а г д а х а а р хараалагдана.

айлуудай газар үбдэгсөө уһан гаража, тусхай дугыгаар хүн зон ябаха баатай болонхой.

Бадма ЦЫРЕМПИЛОВ

Сэлэнгэ, Үдэ голнуудай нэмэхэдэ, Улаан-Үдэ хотын хэдэн үйлснүүдтэ газар дороһоо уһан гаража эхилэнхэй. Мүнөө Шмидтын, Свобода, Банзаровай, Кузнецнэ үйлснүүдэй

САГ ТҮРГЭН, ШАМДАГТЫ!

«Буряад үнэн» сонинийнай үнгэргэжэ байһан конкурснууд эхилһээр 4 һара болобо. Мүнөөдэртөө оройдоол 15 найруулга толилогдоод байна. Хэдэн материал бэлэдхэлдэ байна. Нёдондожэл 2 хахад һара соо 100 гаран бэшгэ өрээ нэн.

Үнгэрһэн жэл «Наран Гоохон» гэнэн конкурсдо 18 найруулга толилогдоһон юм. Харин мүнөө жэл хоёр иимэ найруулга ороод байна. Илдам сэбар шарайтай, налгай зохид зантай, ажалша бэрхэ, уран гартай, һуралсалда эрхим, элдэб бэлигэй дээжээр бээ шэмэглэһэн басагаднай хаанабта? Ауй!

Мүн 2 бэшгэ «Баатар Мэргэн», 3 бэшгэ «Гуа сэсэн хатан» конкурснуудта өрээ. Бэрхэ-бэрхэ шамбай хүбүүдээр, гуа сэсэн хатануудаар манай республика дуталдана хаш.

«Бусалханһаа ама хүрэ, бууралһаа үгэ дуула» гэжэ хэлсэдэг. Тиймэһээ маанадта тон зүбөөр заабари хэлэдэг, хүн зондоо хүндэтэй, мэргэжэл соогоо оюун болбосоролой манлайе туйлаһан үбгэд түрэл нютагтамнай олон ха юм даа.

Энээниие манай «Сагаан үбгэн» гэнэн конкурс гэршэлнэ. Мүнөө үедэ 6 найруулга толилогдоод байна.

Буряадууд айл бүлөөрөө хүсэтэй гээд хэлсэдэг. Тээд, энээниие гэршэлхэ юумэн харагданагүй. Юундэб гэхэдэ, манай «Аламжа Мэргэн Арюун Гоохон хоёр» гэнэн конкурсдо нэгэһье бэшгэ ороогүй байна. Мүн «Аласай холбоон», «Буян хэшэг» гэнэн конкурснуудта бэшгэ өрээдүй.

«Аласай холбоон» гэнэн конкурсдо манай республикын дэбисхэр дээрэ ажаһуудагүй, тийгэбэшье Буряад Республикын эконоимкын болон соёлой хүгжэлтэдэ горитой хубитаяа оруулан хүнүүд тухай найруулганууд хэблэгдэхэ.

«Буян хэшэгтэ» өрөһэн бэшгүүд али янын туһаламжа үзүүлдэг бизнесмен болон өөрын олзын хэрэг эрхилэгшэд тухай хөөрэхэ ёһотой.

Хүндэтэ уншагшадтаа үшөө дахин һануула: ноябриин 1-нээ хойшо ороһон бэшгэ тоологдохогүй. Энээн хүрэтэр оройдоол 2 һара үлэбэ гэшэ. Шамдагты, нүхэд!

«НУРГУУЛИН ДОХЁО - 98»

Манай республика дотор олон үхибүүтэй 7600 гаран гэр бүлэнүүд тоологдоно. Эдэнэй олониннь хүүгдээ нургуулидань түхээржэ шаданагүй бшуу. Тиймэһээ сентябриин 1-нээ Буряад Республикын олон үхибүүтэй бүлэнүүдэй холбоон «Нургуулин дохёо - 98» гэнэн хэмжээ ябуулга эмхидхэжэ үнгэргэһэн. һуралсалай гуламтануудта хубсаһа хунар, нургуулин хэрэгсэлүүдэ абалгын пунктнууд нээгдэхэ.

Манай үхибүүдэй аманһаа «нургуулида ошохоо һананаб» гэнэн үгэнүүдэе дуулахада аятай. Эдэ үгэнүүдэе мартуулаха ёһогүйбди, - гэжэ Буряад Республикын олон үхибүүтэй бүлэнүүдэй холбооной түрүүлэгшэ С.В.Цивилева хэлээ нэн.

Мүнгөөр туһалха гээд, иимэ расчётно сёт нээгдэнхэй: 40703810281030000046 в Бикомбанке «Союз многодетных семей».

Борис БАЛДАНОВ

**ИНСТИТУТ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ
ИННОВАЦИЙ (г.Москва)**
(некоммерческое высшее учебное заведение; лицензия №16-002 от 09.09.1996г.)

Представительство Института в г.Улан-Удэ объявляет набор студентов на заочное, очно-заочное обучение по следующим специальностям:

- государственное и муниципальное управление;
- юриспруденция;
- экономика (менеджмент, бухгалтер, аудит, финансы и кредит, маркетинг);
- социология;
- психология;
- художественный дизайн;
- дефектология.

Профессорско-преподавательский состав г.Москвы.

Институт выдает диплом государственного образца.

Срок обучения на базе общего образования - 5 лет, средне-специального и высшего - 2,5 года. Старшеклассникам предоставляется возможность совмещения учебы в школе и институте. Обучение платное 7.000 рублей.

Принем по результатам тестирования и собеседования до 31 августа 1998 года.

Наш адрес: 670000, г.Улан-Удэ,
ул. Советская, 30, каб. 18.
Тел.: 21-36-44, 22-58-08.

Манай республика дотор 700 гаран хургуули тоологдоно. Тэднэй 70 гаран процентнь заһабарилгадаха ёһотой юм. Энэ хэрэгтэ мүнгэн ехээр номологдоногүй. Гансал онсо байдалда ороһон хургуулинуудта бюджетһээ мүнгэн үгтэнэ. Тезд...

Мүнөөдэртөө хэрэгтэй мүнгэнэй оройдоол 12,5 процентнь үгтэнхэй.

НУРГУУЛИНУУДА ТА ХЭН ТУНАЛХАБ?

Сентябриин нэгэн болотор үлөөшэ 85 процентнь номологдохо гү?

Манай республикада 44 хургуули онсо байдалда оронхой. Зарим хургуулинуудай хаяа ханань, шалань, үһээнүүдын үжөөд, үглөө-мүнөө унашааар болоо. Эгээл хүндэ байдалтай тохёолдоһон хургуулинууд урьһаламжаар

мүнгэ абаад, заһабарилга хэнэ.

- Зарим олзын хэрэг эрхилдэг зон туһаламжа үзүүлхэ гэжэ оролдонод. Гэбэшье олонхинь хургуулинуудай иимэ бэрхшээлтэй дайралдахадаа, «нидөө анижархина», - гэжэ Эрдэм ухаанай болон хуралсалай министерствын ахамад мэргэжэлтэн Нина Анатольевна Петрова хэлээ хэн.

Тиймэһээ олон тоон олзын хэрэг эрхилдэг коммерцекэ бүлгэмтэй хургуулинуудта заахашье наа, туһаламжа хүргэхэ бээ гээд найдагдана. Тийгэбэл манай хууль хургуулидаа айнгүйн ошоод, эрдэм мэдээлэ дээшлүүлхэ бшуу.

Борис ВАЛДАНОВ

ЭЗЭН ХААН

ШҮҮНДЭЛБЭ ГҮ?

Молор найхан Монгол ороной домог суута Хэрлэн мүнрэнэй эрье зубшан ажаһуудаг малша залуу айлда түрүүшын үри хүбүүн түрэбэ. Нялха энэ хүбүүн баруун альган соогоо бүлин шуһа адхаһан байба. «Энэ дэлхэй дээрэ онсо хүн түрэбэ», - гээд тэрэниие абahan медсестранууд, түрэлхидын үнэнхэ сэдхэлхээ тоолодог байна.

«Онсо хүн» гэхэн ойлгосые Чингис хаан дахин энэ дэлхэйдэ мүндрэлбэ гээд ойлгохоор байна.

Чингис хаан энэ дэлхэй дээрэ дахинаа мүндрэлхэ гээд заагданхай юм. Хэрлэн мүнрэн шадар онсохон хүбүүнэй түрэнэн ушар хадаа зурхайшадай тодорхойлолгыг тон үнэнөөр гэршэлхэн болоно бшуу.

«Ерээдүйн Чингис хаанай түрэнэн нютаг, түрэлхид тухай тодорхойгоор хөөрхэн баримтанууд юундэ хэблэгдэнэгүйб», - гэхэн минии асуудалда Г.Жамьян иигэжэ харюусаба: «Монгол улас хадаа түрэнэн нютагаа, хэн нэгэнэйнгээ нүгшэнэн газарые олондо мэдүүлхэ хэр угһаа дурагүй юм. Монгол арад мүнөөшье энэ ёһо гуримаа наринаар сахидаг зандаа. Эзэн Чингис хаанай хүдөө табиһан газарые дэлхэйн шэнжэлэгшэд хэдэн зуун жэлэй туршада бэдэрхээр, мүнөөшье болотор олоогүй байһые энэ ёһо гурим гүйсэд гэршэлнэ бшуу. Ушар иимэһээ ерээдүйн Монгол ороние хүтэлбэрлэгшэ олон түмэндэ мэдэгдэнгүйгөөр ургаха болоно. Мүн багахан хүбүүнэй эхэ, эсэгэн, хүшэн эжы, абань энэ ушараар шууяа шурхираа гаргаха ехэтэ дурагүй байһанаа мэдүүлээ, олондо мэдээсэл тараадаг хэрэгсэлнүүдэй хүдэлмэрлэгшэдые ехэтээр гуйһан байха юм. Онсохон хүбүүнэй бэын элүүрые хинажа байһан аргашадшые арадай энэ заншалые баримтална. Иимэ онсо ушар мэдэнэн бишые энээхэн хонирхолоо нилээд дараха баатай болобоб. Сагай ерэхэдэ, энээхэн хүбүүнэй адар нэрэ олондо мэдээжэ болохо.

«Арадай хэр угай энэ ёһыень хүндэлэн, дэлхэйн зурхайшадай энэ тайлбаринь зүб байг лэ гээд сэдхэмээр байна. Ороноо бирагүй байдалһаа сэсэн мэргэнээр хүтэлбэрлэжэ, үргэхэ шадабаритай холын хараатай хүтэлбэрлэгшын мүнөөдөө үгы байхада, үнэндөө энэ агуу хүн мүндрэлбэ аалам гээд монголшууд үнэн зүрхэнһөө этигэжэ, найдажа байһанаа мэдүүлнэ.

Ким БОЛДОХОНОВ, журналист.

Ниислэлэй «Улаан-Баатар» гэхэн сониндо энэ мэдээсэл тунхаглагдаһан юм. Ороной мэдээжэ журналист Г.Жамьян «Үнөөдэр» гэхэн сүлөөтэр сониндо энэ онсо ушар тухай дэлгэрэнгыгээр бэшэнэн, олоние гайхуулан байна. Нэгэдэхээр, баруун гартаа бүлин адхажа гараһан мүнөөнэй энэ хүбүүн найман зуун жэлэй саана түрэнэн Чингис хаание тэрэ хэмдэнэ дууряһан байна бшуу. Энэ ушарые врачуудшые онсодо тоолодог байха юм. Хоердохеор, түүхэ домогто энэл нютагта тэрэл хаһада залуу Чингис хаан эдирхэн Бэртэ хатан-таяа түрүүшынгээ хүниие үнгэргэнэн түүхэтэй. Гурбадахяар, дэлхэйн түүхэдэ ороһон суута хүнүүд хойто наһандаа хубилан түрэдэг гээд эрдэмтэд болон сэсэн мэргэшүүл онсолдог байха юм. Мүн энэ ушарые дэлхэйн олон тоото шажан мүргэлнүүд, тэрэ тоодо буддын шажан тэрэниие онсо баримтадаг гуримтай. Хэдэн үе монгол арад эзэн Чингис хаан хэлээ нэгэтэ дахинаа мүндрэлхэ гээд үнэнхэ зүрхэнһөө хүлээдэгшые, мүн энэ гайхалта ушар хэзээ нэгэтэ дабтагдаха гээд этигэдэгшые байһан түүхэтэй. Дэлхэйн суута зурхайшад, мэдэлшэд 1998 - 1999 онуудай үеэр энэ гайхамшагта ушар тохёолдохо гээд эмирүүлэн, олондо мэдээсэлхэншые байха. Зурхайшадай олон тайлбаринуудайн нэгэндэ иигээд онсолотгой. Зүүнэй литээр газар Бар жэлэй тэрэ харын тэдынэй үдэр Эзэн

Хурамжаанһаа мэдээсэнэ

БАРХАНАЙХИД УРМАТАЙ

Барханай арадай театр Буряад соогоо хүн бүхэндэ мэдээжэ ааб даа. Тус театрые байгуулан хүн - Радна Ешенов. Энэ театрай тайзан дээрэ хэды олон суутай артистнар ургажа гарааб даа. Тэдэнэй нэгэниинь Буряад Республикын соёлой габыата хүдэлмэрлэгшэ, Гүрэнэй шангай лауреат, саһаа урид нүгшэнэн Батор Батуевич Чойнжуров. Театрай репертуар ехэ баян юм. Тайзан дээрэнэ Россин, Буряадай, СНГ-эй драматургнуудай бүтээлнүүд табигдаһан.

Мүнөө хүшэр хүндэ сагта театр ажалаа ябуулан зандаа. Энэ хүнгэн бэшэ хэрэгтэнэ Лениней нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнэ Б.Д.Бадмаева), аймагай захиргаан (гулваа Б.З.Хорганов) туһа хүргэдэг. Барханай театр республикын арадай театрнуудай аха захань болодог. Байгша оной хабар Мухар-Шэбэртэ үнгэрхэн арадай театрнуудай харалгада манай театр ехэ амжалта туйлаа. Энэ намар тус театр Монгол ошохо юм. Тэдэндэ амжалта хүсээ.

Б.ДОНДУПОВ.

СЭЛМЭГ ҮДЭРНҮҮДЫЕ ҺАМБЯАШАЛАН...

Һүүлэй үедэ һужажа ороһон хура бороо тэжээл бэлэдхэгшэдэй ажалые нилээд наатуула. «Нэгэ үдэр хүдэлөөд, хоёр үдэр байха ушар заһаһаа болоно», - гээд Доодо-Жэрэмэй үйлэбэриин «Колос» хүдөө ажахын кооперативай тэжээл бэлэдхэгшэдэй бригадир Кузьма Петров голхоролоо мэдүүлбэ.

Арбаад хоногой туршада бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлмэрлэнэн энэ бригадын гэшүүд 620 центнерэй нуритэй болонхой. Харин бороодо ороһон 160 центнер ногоогоо силос болгон дараһан. Ажалай түлөөһэнэй асуудал эндэ шиидхэгдэнхэй. Хура борооһоо боложо ажалынь нилээд наатана. Наянай мэдээгээр Петровой бригада хараалһан даабарингаа дүрбэнэй нэгые бэлэдхээд байна. Бригадада даалагдаһан сабшалан дээрэһээ гектар бүриһөө дунда зэргээр 22-23 центнер үбһэн хуряагдана.

Сэлмэг үдэрнүүдэй боломсоор бригада хараалһанаа бодотоор бэлүүлхээр зоригжонхой.

Д.ШАГДАРОВ.

МАНАЙ ОМОГОРХОЛ

Гурдарма Эрднеевич Дамбавай (1915-1988) нэрэмжэ Барханай арадай түүхын - хизаар ороноо шэнжэлэлгын музейн республика соогоо ехэ суутай. Мүнөө дээрэ музейн стена болон экспонадууд директор Ц.Ш.Чимитцыреновай хүтэлбэри хэлбэн шэнэлэгдээ. Музейдэ аймагайшые, республикын хэмжээнэй эрдэмэй практическа конференцинууд үнгэргэдэг. Стенд бүхэниинь уран гоёор шэмгэлэгдэнхэй. Мүн музейн Барханай суутай хүнүүд тухай олон материалнууд суглуулагданхай. Музейн директорэй ажалые нютагайнь хүндэлдэг, омогорходог юм. Наяхан таби наһанайнгаа тэмдэглэн Ц.Ш.Чимитцыреновые нүхэдэнь, сугтаа хүдэлхэн хүнүүдын, шабинарын үнэн зүрхэнһөө амаршалаад, ута удаан жаргал, элүүр энхые хүсэнэ.

Б.ДОНДУПОВ

ХАЛДАБАРИТА ҮБШЭНЬӨӨ ҺЭРГҮЛЭГТҮ!

Манай республика дотор болон Улаан - Үдэ хотын гэдэһэ доторой үбшэн байгша оной июль нара см дахин шахуу дээшлээ.

Олондо мэдээжэ дизентери гэдэг үбшөөр түрүүшэ хахад жэл соо бүхы дээрээ 222 хүн манай эмнэлгэ байрада хандаһан байна. Тэдэн сооһоо «дизентер» Флекснера 2а» гээшэ 30 шахуу процент үгэнэ. Тэрэмэй уһаар халдадаг үбшэн. Мүнөө уһа голой үерлэжэ байга сагта эдэ халдабарита үбшэнүүд ехээр хүжэрэ магадгүй. Дээрэ нэрлэгдэнэн үбшөөр үбдэхгүйн түрээ - уудаг уһаа заатагүй бусалгаха хэрэгтэй;

- үерэй боложо байһан газарһаа уһа уужа болохогүй;
- жэмэс хаанаһаашье абаа наа, найнаар угааһан удаа бусалһан уһа адхажа, сээрлэхэ ёһотой;
- эдеэлхынгээ урда тээ гараа угааһаа бү марттаг;
- түргөөр муу болодог эдеэ хоол, заха дэлгүүр дээрэ худалдадаг колбаса удаан барингүйгөөр шанахыень хануулнаб;
- аляһа батаганаа үгы болгохоёо оролдогты;
- элдэб янын уһа голнууд соо, нуур сөөрэмүүд соо шунган тамаралга хорюултай.

Эдэ бүгэдые хараада абажа ябаа наа, ямаршы үбшэ халдахгүй.

Гэнтэ иимэ үбшөөр үбдөө наа, манай халдабарита үбшэ эмнэлгын газарта хандагты.

А.Ц.МИТРИКОВА, халдабарита үбшэ эмнэлгын талаар ахамад врачай орлогч

«БАЙГАЛАЙ АМАЗОНКОНУУД» МОНГОЛОЙ ГУБИЕ ГАТАЛХАНЬ

Үнгэрхэн амаралтын үдэрнүүдтэ Улаан-Үдэ хотын Советүүдэй талмай дээрэнээ ехэ хонирхолтой автотуһалга эхилбэ. Хониниинь гэхэдэ, ганса эхэнэрнүүа холын аян замда мордобо гээшэ.

«Байгалай амазонконууд» бүдэгэй зоригтой 15 эхэнэр Светлана Будашкаева түрүүтэй автомашинаар Улаан-Үдэ-Романовка-Шэтэ-Забайкальск-Хайлар-Бээжэн-Шара далай-Улаан-Баатар-Хяагта-Улаан-Үдэ гэхэн харгыгаар аяншалга хэхэн. Буряадай гүрэнэй телерадиокомпаниин редактор Варвара Хагдырова аяншалагшад тухай видеофильм буулгахаар хамта зорибо.

ЗАЛУУШУУЛАЙ ХҮГЖЭМЭЙ ФЕСТИВАЛЬ

Манай хүршэ болохо Эрхүүгэй можын Байкальск хотын августын 1-һээ 10 болотор мүнөөнэй залуушуудай хүгжэмэй «Байкальск-98» гэхэн фестиваль үнгэргэдэг.

Фестивалиин хүгжэмэй программада Эрхүүгэй можын Красноярскын хизаарай, Томск, Омск, Новосибирск, Москва, Улаан-Үдэ хотонуудай 60 гары дуушад болон бүлгүүд хабаадаһан байна. Мүн Францын болон Сенегалай түлөөлэгшэд ерэнэн юм. Фестиваль театралына программада Эрхүү, Байкальск, Улаан-Үдэ хотонуудһаа болон Камчаткаһаа театралына бүлгүүа ерэжэ, бэлиг шадабарияа харуулба. Улаан-Үдэ хотымнай 10 гаран коллектив энэ фестивальда хабаадаа.

Борис ВАЛДАНОВ.

мянган хони, 1,7 мянган морин удаан болзорой арендэд дамжуулагдаа нэн. Мүнөө үедэ республика соо тоологдодог бүхү үнээдэй 74 процентнь, гахайн - 79, хонидой - 28, моридой 40 процентнь үмсэдэ, таряашадай болон фермерскэ, хубийн хамбарийн ажахынуудта тоологдоно.

өөхэдынгөө хубийн хэрэгтэ үргэнөөр хэрэглэжэрхихэн байна. Эдээ хоолой зүйлнүүдые буйлуулдаг предпрятинууд малшад хоерой хоорондохи харилсаануудые бээлүүлхэ үүргэтэй бээлдхэлэй кооперативуудай сагтань эмхидхэгдээгүй ушарһаа хамтын мал өөрынгөө зөөри мэтээр үрихэ ушар олоор үзэгдэхэн гээд эндэ онсололтой. Байгша оной

ҮШӨӨ ДАХИН ЗУБШЭГДЭХЭ

Эгсэ 1 жэл 6 харын саана Буряад Республикын Президент Леонид Потапов «Үри шэридэ дарагдаһан ажахынуудые хүдөө ажахын кооперативууд болгон хубилгаха талаар адууһа малай тоо толгойе олошоруулгын ба үмсын ажахые найжаруулгын хэмжээ ябуулганууд тухай» гэхэн 33-дахи зарлигта гараа табиһан гэшэ.

Адууһа малай тоо толгойе олошоруулгада шийдхэгдээгүй асуудалнууд захиһаа олоор дайралдана. Республикын Президентын энэ шухала асуудалаар гаргаһан Зарлигы бээлүүлгэ зарим нютагуудта еһо тэдгээр дүүргэгдэхэн байна. Ниитын адууһа малые үмсэдэ арендэдэ дамжуулха хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр бээлүүлгэдэ бшуу.

августын 20 гаранаар болох республикын Эдээ хоолой министрствын коллеги дээрэ «Ниитын адууһа мал арендэдэ дамжуулгын зарим тэды дүнгүүд тухай» асуудал харагдахань, харин IV кварталда энэ асуудал республикын Правительствын заседани дээрэ зүбшэгдэхэ.

Бато БОЛОТОВ,
журналист.

«XXI ЗУУН ЖЭЛДЭХИ БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ЭКОНОМИЧЕСКА БАЙДАЛ»

<p>гэхэн темээр Буряадай Экономикын министрство конкурс сонсохоһон байна. Залуу мэргэжэлтэдэй, аспирантуудай, дээдэ нургуулинуудай оюутадай экономика шэнжэлгэнүүдэй дундаһаа эрхим хүдэлмэри тодоруулха, мүн республикын экономикые саашадань хараалан түсэблэлгын хэрэгтэ тэдэнэй туһатай ханамжа дуралхалнуудые оруулха зорилготойгоор тус конкурс үнгэргэгдөө.</p> <p>Тиин конкурсын дүнгөөр Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа</p>	<p>университедэй экономика факультедэй оюутан Людмила Дагбаевагай хүдэлмэри эрхим сэгнэлтэдэ хүртэбэ. Мүн залуу экономист Тимур Митуповай болон бусадай хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.</p> <p>Эльвира ДАМБАЕВА.</p>
---	---

ГАРАА НАРБАЙГААД НУУНГҮЙ...

«Спецстроймеханизация» гэжэ Нээмэл түхэлэй акционернэ бүлгэмэй 1-дэхи УМС зунай эдэ үдэрнүүдтэ 35 жэлэйнгээ өһө ажал дээрээ тэмдэглэбэ. 1963 ондо шэнээр эмхидхэгдэхэн Барилга оньһожоруулгын управлендэ экскаваторнууд, бульдозернууд, компрессорнууд бусадшые ороё оньһон техникэ дамжуулагдаһан бэлэй. Харин 1976 ондо хоёр управлени болгодоһон юм. Барилга оньһожоруулгын 1-дэхи управлени газар малтах, барилга хабсаралгын, хотые болбосон түхэлтэй болгохо, харгы бариха шэглэлтэй болоһон гэшэ.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ бүри шэнээр эмхидхэгдэхэн ажалша энэ коллектив өөрын онсо түүхэтэй, ёһо заншалтайшые болоһон гэхэдэ алдуу болохогүй гээд ханагдана. Энэ ороё сагта үйлэдбэрийн хаа хаанагүй унаад байхада, тус управленин хүдэлмэришэд акаимдарха аргуудые тон бодомжотой шадамараар хэрэглэхэнэйл ашаар яһала амжалтатай ябана гэхэдэ алдуу болохогүй юм. 1996 он управленин багахан түүхэдэ хара толбо мэтээр үлэнхэй. Гэбэшье тус ажахын коллектив бүхү арга боломжонуудаа шадамараар хэрэглэхэнэй

ашаар урданайнгаа һайн нэрые тэхэрюулжэ шадаа гээд онсололтой. Барилга хабсаралгын 1-дэхи управленин һүүлэй хоёр жэл хахад соо бүтээһэн ажалые мүнгэндэ оруулан жэшэжэ үзэхэдэ иимэ: 1996 ондо 9250 мянган түхэригэй ажал бүтээһэн наа, 1997 ондо тэрэнээ 11413 мянганда, харин энэ жэлэй 6 харын туршада 7398 мянган түхэригэй (мүнөөнэй мүнгэндэ оруулхада) ажал даб дээрээ хээд байна.

Ажалай хэрэгээр тус управлендэ хүрэхэдөө, энэ ажалша коллективые арба гаран жэлэй туршада хүтэлбэрилжэ ябаһан Владимир Федорович Каргинтай уулзажа, мүнөө бүтээжэ байһан ажалаарнь һонирхободби.

- Манай управленин хүдэлмэришэд Үдэ голдээрэхи шэнэ хүүргэдэ хабаатай харгын барилга дээрэ хүдэлнэбди. Хэхэ бүтээхэ ажалнай өхэ. Мүнгэн лэ хамагые шийдхэхэ болонол даа.

Танай коллективтэ оньһон түхээрлэгнүүд олон ха юм даа. Энэ хүшэр үедэ тэдэнэйтнай байдал ямар гэшэб гэхэн асуудалда Владимир Федорович иимэ харюу үгэбэ.

- Барилга оньһожоруулгын управлени хадаа оньһон техникэгүйгөөр бидэ юу

бүтээжэ шадаха болонобиди гэхээр юм бээ. Гэбэшье байһандаа эзэн ёһоор гамтайгаар хандаха гэшэ мүнөө гол зорилго болонхой. Техникын хэды хуушарбашье, аргыень оложо заһаад хүдэлгэнэбди. Тусхайта оньһон техникэ худалдаһан предпрятинуудтай харилсахые оролдогбди. Заһабарилгын цех эмхидхэхэннээ хойшо ажалнай яһала урагшатайгаар ябуулагдана. 35 жэлэй ой тиимэшые өхэ баяр бэшэ юм бээ. Зүгөөр энэ ой хадаа үйлэдбэрийнэй үшөө нэгэ шатан болоно гэмээр юм.

Дажа байһан ажал хэрэгтэ ханалгатайгаар хандадаг ажалша бүхэриг хүнүүд эндэ яһала олон. Управленин эмхидхэгдэхэн түрүүшын үдэрһөө бултанда жэшээ боломоор хүдэлдэг хүнүүдэй тоодо Николай Иванович Щетининие, Иван Филиппович Калашниковые, Денис Михайлович Солодухин болон бусадые онсолон тэмдэглэмээр. Эдэ нүхэднай оролдосотойгоор хүдэлхэһөө гадна, залуу хүдэлмэришэдые өөһэдынгөө мэргэжэлдэ хургажа ябадаг урагшаа урид ханаатай хүнүүд юм.

Далай ХУБИТУЕВ.

"ГҮА СЭСЭН ХАТАН-98" ГЭНЭН КОНКУРСДО

УРАГШАТАЙ ЗОНДО УХААТАЙ НОЁН

Жэлэй дүрбэн сагта үглөө бүри эртэжэн Үльдэргэ һууриной Ленинэй нэрэмжэтэ гол гудамжые хүндэлэн гаража, колхозой конторо тээшэ шэглэн, саб гэмээр хубсалһан, шангахан гэшхэдэлтэй, дундуур наһанай гэхээр, набтархан эхэнэрэй ошохонь харагдадаг.

Яагаа эртэшэб, хайшаа зорихон хэн гэшэб? Энэ хадаа үдэр бүрийн ажалай жолоо шанга баригша «Үльдэргэ» колхозой түрүүлэгшэ, нютагай гулваа Лидия Даржаевна Цыбикжапова гээшэл даа. Яруунын аймаг соо «Үльдэргэ» колхоз ажалаа, байдалаа зүб мурөөр эрхилжэ байһан томохон ажахы юм.

Бүхы гүрэн түрүмнай доройтоһон сагта, салин «Үль» абаха аргагүй байхада, аха аргараа эдихэ юумэ, хубсаһа хунар, жэжэ божо хэрэгсэл, эдлэлшые колхозойнгоо магазинда асаруулжа, ажалшадаа тэжээдэг, тэдхэдэг гэшэ. Энэ ажахыда 346 хүн тоологдоно.

Намарай ольбондо шэнэхэн телогрейкэ, кирзовэ сабхи, сэмбэ гутал, үбэлэй шэмэрүүн хүйтэндэ валенка, арһан дэгэл магазинда бэшүүлээд абажа үмдэжэрхихэдэ, колхознигто юундэ муу байхаб даа.

Эдэб бэрхэшээнүүдтэ нэрбэгдэжэ, сэдхэлээ үбдэжэ ябахайн тула нютагтамнай саг сагтаа найр нааданшые эмхитэй гоёор наяран байдаг даа! Сагаалган, сурхарбаан, ород шажантанай һайндэрнүүд, һаалишадай, малшадай, хонишодой, барилгашадай, механизаторнуудай, ургасын үдэрнүүд гэхэ мэтэнүүд. Ажалай түрүүшүүдэ бэлэгсэлэг барюулагдадаг заншалтай.

Һүүлэй үедэ аша үрөөр бага болоһон мал ажалаа дүрбэн кооператив болгожо, харюу салгыень дээшлүүлжэ, ажажыгаа бэхижүүлхые оролдоно. Урагшатайбди үльдэргөөрхид, ухаатай ноёной һайгаар ажалаа алдангүй, ажахыгаа унагаангүй, эбтэй эмхитэй, эдихэ үмдэхые дутаагүйбди.

Лидия Даржаевнагай хүн боложо, хүлөө шоройдоһонинь хэбэд номхон Хэжэнгээ эхилһэн намтартай. 1937 оной июниин 15-да Хэжэнгын аймагай Чисаанын сомоной Булаг нютагта Цыбикжапов Даржаагай бүлэдэ түрүүшын үри боложо Лида басаган түрөө. Зургаан наһа хүртээрөө түрэхэн эхэ эсэгын тангил байһанаа, Зоя дүүтэй боложо, эгэшин уягые баяртайгаар даажа абаһан ха. Долоон наһандань хайрата түрэхэн Дэжэд эхэнэ хоёр хөөрхэн басагадһаа хахасан, хада гэртээ харихан гэдэг. Оршолонто юртэмсын ороё байдалда эхын орондо эгэшэ үлөөл һэн ааб даа. Долоотойхон эгэшэнэ нэгэтэй дүүгээ хараха болоо.

Хун шубуун бэшэ хадаа эжэлые оложо, уданшыегүй эсэгэнь өөрдохиёо гэрлэжэ, хойто эхые асарба. Хойто, урда гэрэй табан дүүнэдтэ борьбоо гэрхүүдһэн бишыхан бэетэй Лида эгэшэ хүндэтэй ябадаг мүнөөшье.

1955 ондо Лидия Цыбикжапова Хориин 1-дэхи дунда һургуулиие мүнгэн медальтайгаар дүүргэжэ, хүдөө ажахын институтай ветеринарна факультэдтэ ороо. Табан жэл хуража, эдэбхитэй бэрхэ оюутадай тоодо дээдэ һургуулиа дүүргэбэ. Оюутад байхадаа танилсажа, Коля

нүхэртээ гэр бүлэ болоһон юм.

1960 ондо Лидия Цыбикжапова Баруун-Үльдэргын ветучастогые даагшаар томилогдожо, ажалынгаа намтар эхилээ.

«Талаантай хүндэ табан түйсэ» гэхэндэл, тэрэ үеын сууга түрүүлэгшэ Жамбал Доржиевич Сампионтой залуу бүлэ - нэгэниинь агрономоор, нүгөөдэнь малай аргашанаар хүдэлжэ, ажалышые, ажабайдалышые ехэхэн һургуули гарһан байха.

Ажалынгаа намтар эхилһэн, магтаалтай хүдэлһэн. Олон һайн нүхэдтэй болоһон, Дэжэд Зоригто хоёройнгоо тоонто Үльдэргэ нютагһаа гаража ядаһаар, 1965 ондо аспирантурада хурахааа ошоо бэлэй. Буряадай хүдөө ажахын институтай дэргэдэ 3 жэл соо аспирантурада хураад, тэндэ туршалгын станциин ахалагша эрдэмтэнээр хүдэлһэн байна.

1971 онһоо эхилжэ, тусхай конкурсын дүнгөөр патофизиологийн кафедрын багшаар, ахалагша багшаар, доцентээр, кафедрые даагшаар удаа дараа дэбжүүлэгдэхэн, амжалтатай һайнаар хүдэлһэн.

Тиигээд нютагаархинай урьяалаар, партиин обкомой зүбшөөлөөр 1986 ондо «Үльдэргэ» колхозой түрүүлэгшэ болобо.

Лидия Даржаевна хүдөө ажахын бэрхэшээнүүдые тухайлбашье, нигүүлэсхы һайхан сэдхэлээрээ зондо туһалха, ажахые өөдөн үргэхэ һаналтайгаар тоонто нютагһаан дугуу бэшээр ханагдадаг Үльдэргээ бусаа гэшэл даа.

Наһанайнгаа нүхэр Николай Цыремпиловичтэй мүнгэн зүбшөөлөө хэлсэн, үмсын-гөөшье, хамтынгаашье ажалые хамнажа, алтан хоёр үриез хулыеһ дүрөөдэ, гарыень ганзагада хүргөө. Тэдэнь мүнөө өөһэдөө эжы аба болоһонхоннууд.

Үһэниинь сайгагүйшыегүй һаа, Лидия Даржаевна бууралхан нагаса эжын хүндэтгэ нэрэ зэргэдэ үнинэй хүргэнхэй юм: гурбан зээ хүүбүүдтэй, хоёр аша басагадтай.

Лидия Даржаевна ветеринарна эрдэмэй кандидат, республикын габьяата ветеринарна врач. Республикын түлөөлэгшэдтэй тоодо орожо, манай түрүүлэгшэ Орловско область ошожо, хүдөө ажахые хубилган шэнэхдэхэ дүй дүршэл хаража ерээ һэн.

Хараад үзэхэдэ, эсэгын нэрые дээрэ үргэжэ ябаһан, туджа ерһон бэрхэшээнүүдһээ тунхаридагүй, хатуу зоригтой, сэсэн ухаатай, сэхэ зайтай, ёһотой олоной орой, тэмэнэй түрүү болоһон буряад эхэнэр, гуа сэсэн хатан гэшэл даа.

Г.БУДАЖАНАЕВА,
багшын ажалай ветеран.

ТҮРЭЛ ҺАЙХАН ЗАХААМИН

Хуртагын гулваа А.Ц.Дамбаева

Хамниин гулваа В. Д. Мункуев

УГАЙНГАА ГУЛАМТАНУУДЫЕ

УРДАНДАА Хамниин томо совхоз нэрэ солотой, баян бардам ажахы байханаа, хубилган шэнэд-хэлгын үеэр гурбан тээшээ хубааржа халгаагдаһан юм. Урид Хуртага нуурин амьарлаа, һүүл тээшэ Бүргэ нютаг өөрын таряашадай ажахынуудтай боложо, ажабайдалаа хубилгаа. Тэрэ гэнээр арбаад жэл болобо, зүгөөр мүнөө ямар ажахыниинь болбосоржо, бараг ажалаа ябуулжа байгаа юм ааб гэжэ асуудал табихада иимэ.

Эдэ хүршэнэрэй газар уһанай баялиг намартаал сээсэг ногооной хэнзэлжэ байха үедэ харгын захаар эли тодоор харагдадаг. Захаамин хүрөөд саашалхада, ажахынуудай шаргал торгон таряаланниинь нюдэ хужарлуулмаар холоһоо нэмжыжэ байха. Үнгэрһэн намар эдэ гурбан нютагуудта «Алтан намарай» һайн-дэрнүүд яһала эмхитэйгээр тэмдэглэгдээ һэн. Хуртагын гулваа Анна Цыреновна таряан ажалда ябажа, шандааһаа гаргаһан хүдэлмэришэдтөө ямар гоёе, үнэтэй сэнтэй бэлэгүүдые барюулаа һэм. Нютагай ехэ соёлой байшан соо дүүрэн сулгарһан тэндэхи хүнүүд гулваагайнгаа бэлдэжэ асарһан бэлэг сэлэгүүдээ барьжа байхадань, гайхан һагад нуугаад бэлэй. Гайхангүй яахаб, саг хатуу, мүнгэ зөөриин талаар хаа-хаанагүй дуталдажа, ядаралдажа байна бшуубди. Хуртагада онсо ондоо ажабайдалтай улад ажаһуудаг. Айл бүхэниинь үмсэдөө мал олонтой, аргагүй зугаатай, хүжюүтэй хүнүүд лэ.

Анна Цыреновна Дамбаевагай ажахыһаа саанахана, холо бэшэ Л.Д.Хандуевай «Хамни» гэнэн таряашадай ажахын газар эхилдэг. Юу хэлэхэб, Леонид Дашеевичэй баян тарган ажахые Захааминда мэдэхэгүй хүн гэжэ байха аал? Үбэртэ малнуудын олон, 100 гаран гахайтай, таряалангайн газар бусадһаа ехэ, машина, тракторнуудаар дуталдадаггүй, зүгөөр, хүршэнэрын хэлсэдэг: «Хамниин совхозой халахада, Бүргэ Хуртага хоёр хамтын юумэнһээ юушье абангүй халаа. Хуу юумэмнай Хамнида үлэхэн юм» гэнэн зугаа байдаг. Тиигэбэшье, Хамни бусадһаа илгаатайхан,

баяжажал байна гэхээр ажалаа эмхитэйгээр ябуулжа байна. Энэ зундаа үнэтэй мельницэ худалдажа абаад, һаяхана тэрэнээ тодхохоёо томо гэгшын гэр бодхоогоо. Бригадын бүхэриг томо

хэгдэжэ дүүргэгдэһэн юм. Энэ удаа бүргөөр Захааминдаа бэлэдхэлгэндэ эгээ түрү ороһон байна. Өөһэдын үмэс мал адууһатай гэр буула жэжэ таряашадай ажахынууд

Санагын гасан

хүбүүд үбһэндэ оролгын урда тээ шэнэ паром барижа дүүргээ. Зэдэ голонь саана хамаг мал адууһаниинь, сабшалангын байдаг. Леонид Дашеевич ерэхэ намарай таряа хуряалганда шэнэ комбайнтай болоод байна һэн. Тус бригадын ажалша хүбүүдэй аха заха болохо Владимир Цыденович

олон юм. Хасууртайда Хулзаргада, Хамни гол өөдм малшадай байранууд жэрылдэн байгша. Василий Санжиевич өөрын хүсэл оролдолгоор модо шулуутай газарнуудаа жэгдэлжэ, яһала ехэ таряалангай газартай боложо байһаниинь һайн гээшэ. В.С.Тогмитовай «Бүргэ» гэнэн ажахын шинжэ бэрхэ хүбүүд мүнөө үбһэ сабшаландаа хам орондой Хасууртайда байна. Энэ зунай аадар бороо тэдзэри балай һаад хэбэгүй, хэмжээгээрээ абадаг үбһээ хуряажа байһана дуулгабад.

Тудунов тухай нэгэ хэды үгөөр дурдалтай. Владимир Цыденович 36 жэлэй хугасаада трактористаар ажаллана. Буряад Республикын худёе ажахын габьяата хүдэлмэрилэгшэ гэнэн нэрэ зэргэдэ хүртэнхэй. Тэрэ Правительствын, Арадай Хуралай хэдэн грамотануудтай. Нёдондо намар таряа хуряалгын түгэсэхэдэ, Л.Д.Хандуев түрүү нуури эзэлһэн механизатортаа томо гэгшын үнгэтэ телевизор бэлэг болгон барьяа һэн.

Хамниһаа саашаа 6 модо зайда оршодог Василий Санжиевич Тогмитовай тоонто - хадата Бүргэ нютагнай харагдажа байха. Һүүлэй үедэ Бүргэ шэнжэ шарайгаараа нилээд хубилаа гэлтэй. Нургуулин томо 2 байшан, багшанарай гэрнүүд, зерноток, гараж гэхэ мэтын шэнэ-шэнэ барилганууд

Тээмэндэ Хамни нууриин 230 жэлэй һайндэр нэрэ түрэтэйгөөр үнгэрөө һэн. Энэ ехэ баяр навар эмхидхэлгэндэ, хүршэ Бүргэ Хуртагын ажахынууд хамһалсажа, нилээд тухаламжа хүргэһэн юм. Тиигэншьөгүй яахаб, урдандаа Хамни дээрээ нургуулиинь нэгэ нургуулиинь һураһан, хамтын ажалтай байһан хадаа дүтын зон болоһониинь мэдээжэ. Зэр гурбан нютагай дарганартай бишье нэгэ класста суу һуража гараһан байнаб.

Сэхыень хэлэхэдэ ажалаараа Захаамин ошондо «Үнэн» газетээ зондо зохио хүүлэжэ ябахашни, Анна Леонид, Василий гурбан нүхэдни амарханаар үзэжэ мал, талха таряа үзэжэ байгаад, өөр өөрын нютагай айлнуудта «Дүхэриг», «Үнэнөө» һаадуу бэшүүлжэрхидэг лэ.

«Хамни» гэнэн таряашадай ажахые эрхилэгшэ Л.Д.Хандуев гэр бүлэтсээ

Бүргэ нютагай гулваа В.С.Тогмшов

Бүргын нургуулиин багша Л.И.Цыренова Сээсэг басаганшяа

ТҮРҮҮ ХҮБҮҮД, БАСАГАДТАЙЛШИ!

ЭБТЭЙГЭЭР ҮРГЭЖЭ...

ЗАХААМИНДА 11 нутагуудай захиргаануудай толгойлогшоноор эхэнэрнүүд юм. Тэдэнтэй хала уулзагдаашье, али ачиеньшье илгахын аргагүй, ажалдаа шуумар бэрхэ, зориг ехэтэй дарганар гэжэ сэхиень хэлэлтэй. Понин гэхэдэ, хоорондоо эбтэй эетэй гэшэнь, бэе бэеэ ходо үргэлсэжэ, тэдхэлсэжэ байха юмэд. Тээмэндэ саада захын нэрэ солотой Санага тосхоной гулваа Евдокия Лубсановна Уржанова тухай тодорхойгоор бэшэзэ нэмди. Энэ удаа эгээл саада талын харьдагай хормойдо оршодог Далахайн захиргаанай толгойлогшо О.С.Гонжитова тухай ба тэндэхи ажалша малша уладай ажабайдал тухай тобшохоноор дуулгахамнай.

худалдажа абана гэшэбди. Ольга Санжиевна өөрөө багша мэргэжэлтэй, үхибүүдтэ ород хэлэ заажа байгаа. Мүнөө гол ажалынгаа хажуугаар үшөө нургуулин директорээр ажалладаг. Ээм дээрээ иимэ ехэ ашаа тээхэн эхэнэрье налайжа гэртээ нууна гэхэ аалши, харахада гайхахаар, үдэр бүри шийдхэхэ, байгуулха ажалынь ехэ гэшэнь. Ургажа ябахан залуу үетэндөө гоё гэгшын агдам спортзал бодхуулаад, хабартаа найр наада эмхидхэнэ байна. Нургуулин хажууда столово барюулаа. 8 ханатай музейн гэрэй барилга дуудагдажа, нутагай шэмэг болобо гэшэ. Энээгээр Ольга Санжиевна ханаа бодолоо амаруулаагүй хэбэртэй, ерэхэ жэлдэ

ХАРЬДАГАЙ ХОРМОЙДО, ХАЙХАН ГОЛОЙ ЭХИНДЭ, АРСЫН ХАНГАЛ
НЭМЭРЭЭД, АБХАЙ ДАНГИНАДАЛ
НУУДАГ ХАА...

Галина З. А. Р. Ж. А. Т. О. В. А.

ханаатайгаар ябагша. Найрхалтагүй, үри хүүгэдээрсье олон, адуу малаарсье баян хүбүүд, басагадтайбди, - гэжэ Далахайн гулваа хэлэнэ нэн. Зүб. Тэндэхи айлнуудта ороходо, олонийн үнгэтэ телевизорнуудтэй, видео магнитофонуудтай, мүн бусад мүнөө үеын үнэ сэнтэй юмэнүүдтэй гэжэ адаглаа нэм. Далахайда 120 үрхэтэ айл, 448 хүн ажагууна, 121 нурагша, 58 пенсионер. «Дүхэригөө», «Буряад үнэнөө» тон дуратайгаар уншадаг хүнүүд юм бэлэй. Хэлүүлэлтгүй, далахайнхид эб нэгэн бэшүүлжэрхиэнэ байха. Тэндэ буряад хэлэ бэшэг заадаг Хандажал Дампиловна анханда мантай «Үнэндэ» суг хүдэлхэн нүхэрнай юм. Энэ нүхэрэйнгөө туһаламжаар аятай зохидоор ажалаа бүтээгээд ерэдэгбди. Намар Ольга Санжиевнагай аша туһаар томо гэгшын хашараг наймаалагдажа, манай «Үнэнэй» гурбан газетэдэ захил хэгдээ нэн. Ерэхэ намар баһал иимэ аргаар түрэл газетээ захиа тухайгаа мэдүүлнэ нэн.

А.Д.Халгусгай бригадын ажалша хүбүүг

Далахайн гулваа О.С.Гонжитова шэнэ УАЗ-ик машиньнгаа гэрэгдэ

Багаханшье наа, Бүргэмнай батаар хүгжэн байнал даа

Далахайнхид үнгэрхэн хабар хамтын суглаа үнгэрэхэдөө, байһан таряашадайнгаа ажахые 2 таһалжа, хахадын кооператив болгожо, нүгөө хахадын үмсэ болгон хубаһан байна. - Үри шэримнай ургажа, ингээд байбал саашадаа өөдөлхээ болихомнай ха гэжэ ойлгообди. Эндэмнай бэшэ доодо талын нутагуудта орходоо сагай уларил хүйтэн гэжэ мэдэнэт, таряа талхан ургадаггүй, - гэжэ Ольга Санжиевна хөөрэхэдөө, - Кооперативаймнай 26 хүбүүд Улаан-Үдэдэ ошожо, энэ тэрэ баян фирмэнүүдтэй хэлсээ баталаад, барилга хэнэд. Тэдэндээ тэндэнь арендээр пилорама абажа үгөө нэмди. Мүнөө тэдэнэрэйнгээ аша туһаар тоно түлишэ, эдээ хоол гэхэ мэтын ажабайдалда хэрэгтэй юмэнүүдээ

нургуулин барюулхаар түсэблэнэ. Юрэл тобшохоноор хөөрэхэдэ, Захааминда ургажа, халбаржа байһан заха холын Далахай нууриной ажал хэрэг үдэр бүри хубилжа байһандань урматай байна. Эндэ онсо тэмдэглэжэ хэлэхэдэ, уран гарта С.Р.Нимаевай хүтэлбэри доро модошо дархашуулай бригадын бата гартай хүбүүдэй хүсэл оролдолгыё сэгнэхэ хэрэгтэй. Үшөө нэгэ анхармаар талань гэхэдэ, Далахайда залуу гэр бүлэнүүд олон болонхой, нүдэ хужарлуулхаар шэнэ гэр байранууд жэрылдэн бодоно.

- Бидэшни гансал мяха, тоһоороо хоолойгоо тэжээнэ гэшэбди. Манай эндэ таряан ургадаггүй гээ нэм бэлэйб. Доодо захымнай ажахынууд таряа талханай талаар мандаа хамһалсадаг, туһаламжа хүргэдэг. Хуртагын гулваа Анна Цыреновнатай яһала дүтын хадаа, тэндэһээ комбикорм асарагшаб. Нёдондо жэлһээ түрүүшынхээ гахайнуудыё тэжээжэ эхилээбди. Энэ хэрэгээрээ хэр олзо оршотой болохо юмбиди, хаража үзүүжэбди, - гэбэ.

Суг нураһан нүхэ

Хамнида ажагуудаг ажалай ветеран Цыпил төөби

О.С.Гонжитовагай хэлэхээр, архи тамхинда жүтөөрхөөд, ажалаа алдаһан айлнууд гэжэ үгы юм. Нээрээшье, һаяхана Ольга Санжиевнатай хүнгэн машинануудтай болоһон залуу бүлэнүүдыё хургаар тооложо үзэхэдэмнай, энэ жэлдэ арба гараниинь түмэр хүлэгүүдээ шэнэлхэн байба.

Харьдагай хажуудахи мал адуун олон юм ааб даа. Малын эгсэ үндэр хадануудта яажа торожо бэлшэдэг юм гэжэ гайхахаар, намдууханаар хагдандаа тобиржоо ябахань харагдаха юм. Түгэсхэлдөө, Санжиевтанай гэрэй эзэн Валерий Тогтохевичто бэеын элүүр энхые хүсөөд, түргэн эдэгит, иимэ найхан сагаан сэдхэлтэй, урихан шарайтай, ажалша бэрхэ нүхэрэйтнай халуун дуран танингаа удааншье болгонгүй хүл дээрэтнай бодхоохол байха гэжэ үрээгээд, гэр бүлэдэтнай бүхы һайниие хүсэнэбди.

Далахайн сабшалан гэрэ

Галина З. А. Р. Ж. А. Т. О. В. А. АБОРАЙ фото.

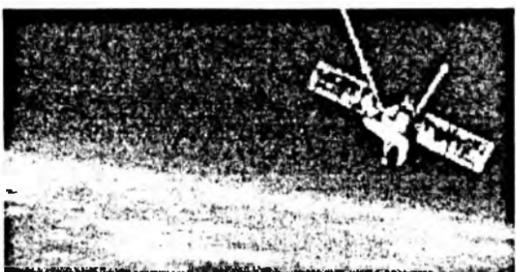

промышленной революции в атмосфере было выброшено огромное количество углекислого газа — ведь это продукт горения углеводородного топлива. Более того, углекислого газа и других газообразных продуктов деятельности человека в атмосферу поступает все

времени, сколько существует сама живая природа. Более того, не будь этого парникового эрректа — не было бы и жизни на нашей планете, а значит, и нас с вами: именно газы, удерживающие тепло в атмосфере, сохраняют климатический режим, благоприятный для живой материи.

ПАРНИКОВЫЙ ЭФФЕКТ

Наблюдения со спутников подняло метеорологию на целую ступень. Во-первых, спутники дают картину всей планеты — для точного предсказания погоды это необходимо; во-вторых, они посылают снимки зарождения урагано, извержений вулканов, гигантских лесных пожаров, во которых можно определить их развитие и влияние на процессы в атмосфере.

По оценке некоторых ученых, нашу атмосферу можно представить как теплицу, в которой открытые окошки составляют лишь десять процентов общей площади «остекления». Именно через эти окошки земное тепло уходит в космос. Хорошо, а если закрыть и эти 10 процентов? Если добавить в атмосферу столько углекислого газа, что ВСЕ земное тепло будет удерживаться и перестанет рассеиваться в пространстве, — что тогда? Неужели Всепланетная катастрофа? По оценке тех же ученых, и в этом случае среднемировая температура поднимается не более чем на четыре градуса. Это, конечно, очень много: растают льды, уровень Мирового океана сильно поднимется, будут затоплены гигантские площади, климат изменится катастрофически, многие страны испытают страшные природные бедствия. Тем не менее жизнь не замрет и цивилизация не кончится.

Однако эта картина — чисто теоретическая, надо ОЧЕНЬ постараться, чтобы закрыть все окошки в атмосфере. Даже если человечество поставит перед собой такую дурную задачу, на создание «сто-процентного парника» уйдет не одна сотня лет.

Регулярные наблюдения за концентрацией углекислого газа в воздушном пространстве планеты были начаты в 1958 году — в обсерватории на вершине гавайского вулкана Мауна-Лоа. Тогда концентрация составляла 315 частей на миллион, теперь она достигла примерно 360 частей на миллион. Это пока еще не очень много. И к тому же — самое главное — досих пор не найдено реальных доказательств, что изменение содержания углекислого газа в атмосфере вызвано только развитием промышленности.

По крайней мере, исследования образования льда из глубоких скважин в Антарктиде — точнее, анализ пузырьков воздуха в этом льде — показали, что за последние 30 тысяч лет содержание углекислого газа в атмосфере менялось много раз, и как: от 200 до 320 частей на миллион! Можно поклясться, что 30 тысяч лет назад никакой промышленности на планете не было.

Сначала — о самом явлении. Речь идет о тепловом балансе земной атмосферы. Тридцать процентов солнечного излучения на Землю, отражается в пространстве, а семьдесят поглощается атмосферой и поверхностью планеты. Сама Земля тоже излучает тепло, которое частично поглощается атмосферой, а частично уходит в космическое пространство. Вот это соотношение тепла получаемого и тепла отдаваемого и называется тепловым балансом.

Углекислый газ удерживает примерно 18 процентов земного тепла. Если его количество в атмосфере увеличивается — значит, тепла поглощается больше, и, таким образом, наша воздушная оболочка понемногу разогревается. Вот, в сущности, и весь парниковый эррект. Со времен начала

больше и больше. А раз так — значит, парниковый эррект усиливается, значит, мы живем во все более теплой атмосфере, скоро уже начнут таять ледники, зимы практически исчезнут, уровень Мирового океана поднимется, страшно сказать, на сколько метров, и тогда — только держитесь... Примерно такое самое примитивное, но, однако, и самое устойчивое понимание парникового эрректа. Тем не менее, не так все просто и не так все страшно...

Следует заметить, что парниковый эррект для нашей планеты — не новость. Углекислый газ живая природа вырабатывала всегда, а значит, и «парник» над нашими головами — над головами динозавров, между прочим, тоже — был олять — таки всегда. Ну, по крайней мере, столько же

ИНФЕКЦИОННЫЙ УБИЙЦА НОМЕР ОДИН

Как-то почти незаметно прошел для нас отмеченный в конце марта Всемирный день борьбы с туберкулезом. Завсеми своими внутренними экономическими и политическими проблемами россияне забыли, что по уровню его распространения мы прочно утвердились на первых местах. По данным расположенной в Копенгагене европейской региональной штаб-квартиры Всемирной организации здравоохранения, в 18 из 26 государств Восточноевропейского региона, включая республики бывшего СССР, распространение заболевания приобрело в последние годы масштабы эпидемии.

Ежегодно в мире от «инфекционного убийцы номер один» погибает около трех миллионов человек — больше, чем от всех инфекционных заболеваний вместе взятых.

В настоящее время из каждых 100 000 россиян 68 больны туберкулезом. В 1997 году самый высокий уровень заболеваемости был зарегистрирован в Дагестане, Туве, Ингушетии. Крайне неблагоприятна ситуация среди малочисленных народов Крайнего Севера и Сибири. В прошлом году по сравнению с 1996 годом заболеваемость туберкулезом увеличилась на 14,3 процента. По данным Минздрава, к концу 1997 года число больных составило 2 миллиона 200 тысяч человек.

Еще 25-30 лет назад лечить больных туберкулезом было значительно легче, поскольку тогда «палочка Коха» еще не приспособилась к антибиотикам. Сейчас специалистам приходится в каждом случае подбирать индивидуальную схему лечения по принципу комбинирования нескольких препаратов. Уже

разработаны несколько новых лекарств против туберкулеза, однако пока они, увы, проходят стадию клинических испытаний.

Туберкулез наносит колоссальный экономический ущерб. В этом году, по подсчетам экономистов, он составит 10 миллиардов рублей. Если нынешняя тенденция сохранится, то через 5-7 лет этот показатель увеличится в 10 раз. В феврале правительство России одобрило проект федеральной целевой программы «Неотложные меры борьбы с туберкулезом в России на 1998-2004 годы». Финансирование программы потребует около 17,5 миллиарда рублей.

Особую тревогу вызывает положение в российских тюрьмах. Так, по данным Международного комитета Красного Креста (МККК) в Женеве, за решеткой свирепствуют формы туберкулеза, трудно поддающиеся медикаментозному лечению. В тюрьмах же всех стран СНГ заболеваемость туберкулезом в 5-50 раз выше, чем в среднем среди жителей этих республик. Причина — в убогом питании и гигиене, перенаселенности исправительных учреждений, плохой охране здоровья заключенных.

Медицинские эксперты МККК, посетившие тюрьмы в странах СНГ, выступили с предупреждением: если больные заключенные не получат полного лечения, то тюрьмы в Содружестве станут источником распространения туберкулеза на все население. Прекращение лечения до полного выздоровления пациента хуже, чем полное отсутствие лечения, предупреждают эксперты, подчеркивая, что в таком случае болезнь становится неизлечимой.

МУЖСКАЯ ПАМЯТЬ - «ДЕВИЧЬЯ»

У большинства мужчин память — «девичья». Во всяком случае, женщины намного лучше запоминают детали. К такому выводу пришли ученые из Флоридского университета в результате проведенного эксперимента.

Профессор психологии Робин Уэст для проверки памяти 300 мужчин и женщин использовал компьютерную игру, в которой испытуемые должны были различить 20 предметов вроде ключей, зажигалок, авторучек и т.п. по 12 комнатам некоего дома. Затем их попросили вспомнить, где именно они оставили эти предметы. Тут-то и выяснилось, что мужчины по памяти сильно уступают противоположному полу. Одно из объяснений, полагает Уэст, может состоять в том, что у женщин значительно больше опыта в домашней работе, требующей умения быстро найти нужную вещь.

ЧТО ЕДЯТ КИТАЙЦЫ

Учитывая огромную популярность китайской кухни в Германии, Клаус Брандт — заведующий восточноазиатским отделом музея «Линден» в Штутгарте — решил открыть глаза соотечественникам, для которых эта кухня сводится к утке по-пекински, рису да соевому соусу. Устроенная им выставка демонстрирует неисчерпаемость гастрономической фантазии китайцев. «Они едят несколько тысячелетий едят все, что имеет четыре ноги, кроме столов и стульев», обобщает содержание экспозиции Брандт. И раздумчиво добавляет: «А теперь — и все, что летает, кроме самолетов».

По материалам журналов "Вокруг света", "Эхо планеты" подготовила Д.ЭРДЫННОВА

(Эхинийн шилийн 16-най, 23-най, 30-най, августын 13-най дугаарнуудта).

Зай, тийгээд лэ орон нотагаа бусажа, гэртээ Бодхон Харалдай ержэ амаржа бууна. Хэдэн жэл амаржа хэбтэбэ ха. Тийгэжэ байтараа орондоо бодоогүй янзаараа, нэгэтэ бодожо хэбтэнэ ха: Байза, тийхэдэ нэгэ гурбан басагад жаахан годлинемни абаашаал бэлэй. Тэрэ годлиёо нэхэжэ ошоомни. Тэрэмни эрэ хүнэй хүлдэ ха юм, хаяашье наа хаяал бээ даа, юушье наань ошоомни, - гэжэ бодобо. Тийгээд нэгэ үглөөгүүр бодоод Номуунай хаанда хандажа, үгэ хэлэнэ:

Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй. Номуунай хадам аба дуулыт! Хэдэн олон жэл үнгэрөө Тиймэ гурбан уһанай абхайнад Хара далайн хаяанда хэбтэжэ байхадам Жаахан хумьемни набартаа баряад абаашаа нэн. Тэрэ хумаяа нэхэжэ ошоомни, Эрэл хүнэй хүлдэ ха юм. Найдан эрэ болбол манайда ержэ абаарай, - гэжэ хэлээ нэн. Гэрэнэйнгээ хойноһоо нэхэжэ ошохо гэхэдээ, Мордохо гэхэдээ мори үгылби, Аян холын замда мори үгы яахабиб. Зэр зэмсэг баһал үгылби, Бодхон Харалдай эзэн нэрэтэйб, Зэр зэмсэггүй ябаа наам Нэрэ түрэдэм гэмтэй лэ. Номуунай хаан залгуулаба: - Хүригэн хүбүүн наашаа намайе дуулаши! Зэбэн зээрдэ моринмни тохоорой, Зэр зэмсэгымни абаарай, Эрэ хүн баатар шэнгээр ябаарай. Зэбэн зээрдэ мориёо Ябуулжа шадаа болболшни Агаарта гараад гүйлгэжэ шадаха, Ши бү ехэ айгаарай. Алдаашье, табяашье болболшни тэрьедэхгүй. Олзотой, омогтойгоор бусажа хооргоо ерээрэй. Хүнэй газар хүсэтэй Хүн болгон омонгон, Харин газар харатай Хорин хаанууд хайралхагүй, Харатай боротойгоо, янзаа үгэнгүй ябаарай Ябаһан ябадалышни булатынь дуулахаб. Ябаһан газартаа уярхайгаар бү ябаарайш, Ийгэжэ ябаһаншни бүтэхгүй, Зэмэ харанда орохош, Би үбгэн наһан болооб, Миний үгыемни дуулаарай, Тэншээрхэжэ муу юумэ бү бодоорой! Холын газар зорижо ошохошни Амар мэндэ ябаарай! Олон юу хэлэхэмни, - Үгэл хэлэн болибоб. Тийгээд лэ зэбэн зээрдээ аргажа, үбшэ мүнгэн хазаар, сударгаа зохёожо, эрэн тэхын эбэрээр бүтээгдэһэн шаб шара аумьень абажа, эрэн гандагайн арһаар дархалагдаһан наадагынь

абажа, Балбай (непалец) дарханай зоёон дархалһан, бата сагаан хумьень абаад, нума хумьгаа наадаг руугаа хэжэрхёод, сэргын дээдэ асаянь үлгэжэрхибэ. Зэбэн зээрдээ дээдэ бүтүүһэнь уяжархёод, гэртээ орожо ундаалба, эдеэлбэ ха. Нүүлээрнь газашаа гаража, зэбэн зээрдэ мориндоо мордохо холын харгы замдаа ябаба даа.

- Дээдэхи ахаматда зорин ябабаа, - гэжэ хэлээд лэ зорибо даа.

Зүүн урда зүгтэ тэнгэри газар хоёрой ниилэлдэһэн шэнги газарта хүрээбэ. Тэндэһээ дамжа дамжаһаар, түүхын ехье түүхэл түүхэлһээр, дээшээл яба ябаһаар тэнгэрийн домогто эзэдэй орондо гаража ерээбэ. Тэндээ өөдэ руугаа тэнэнэл, тэнэнэл. Тийгэһээр байтараа нэгэ харан гэхэдэнь, аяар тэрэ нюдэнэй үзүүртэ гялагарһаа гялагар гурбан хүмэ харагдаха шэнги. Түргөөр хүрээжэ ошохоын түлөө моринойнгоо гүйдэлөөр шахуу дабхи дабхиһаар дүтэлжэ ерээбэ. Эгээ наада захын хүмэдэ орожо ошобо. Залуу нэгэ басаган байжа байна.

Гэртэ орожо ерээһээр лэ найхан үнэрэй хамартань унхихахье обёроод абаба. Хүмэ дотор ороод, бууһанһаань хойшо эдижэ үзөөгүй амтатай хоолоор, уужа үзөөгүй ундыень уулган хүндэлбэ. Тийгэжэ хүндэлүүлжэ байхадаа бурханайн шэрээгэй зүүн хажууда мүнөөхи өөрынгөө годли харахадаа таниба. Өөдөн түшүүлээд табяатай байһынь харажал байгаад, ойро зуура дуугүй бууба. Гэрэй эзэн эхэнэр үгэ хэлэбэ:

- Ямар газарай хаалуудба? Али газарай эзэн болохобта? Сохондоо уйтай хүбүүнлэ Нюдэндөө галтай хүбүүнлэ, Хэрэг тушаал хэндэ гээшэб? Хэрэг зориг хэндэ бэлэй? Зүб үгээ хэлээрэй. Манай хүбүүн залгуулба: - Хара далай нютаг бэлэй, Бодхон Харалдай хүбүүн бэлэйб, Гараһаар гарбал үгыб, Түрээһөө түрэл үгыб, Үнэн үрөөһэн хүбүүмби. Улаан мяхан хоол эдижэ үдэһэн хүм, Бургаһан нуматай нэнби, Бургаһан жаахан годли нэнби. Зургаан наһатай ябахадаа Нэгэ үглөөгүүр ошоол нэнби, Өй модон соогуур тэнээл нэм.

Гурбан ногоо гүрөөһэ хараал нэм, Нэгэл томьень шэлээд харбаал нэм, Нюрган дээрэнь тудал нэм. Өөдөө түшүүлжэ табяатай байхье Тэрэ муу годлиёо танайда харабалби. Тэрэнээ нэхэжэ нютагнаа гараал нэм, - Үгэл хэлэн болибоб. Тэрэ басаган залгуулба: - Үнэн зүб хэлэбэш, Тэрэ годлишни энэ байна, Энээнээ абаад мордохорой. Манай абьнда хүрөөрэй, Хүрэнгүй ошоболшни Миний аба шамайе алахал. хүмэдэнь орохо тэмдэгшни Тэнгэрийн аянгаар (дуугаар) буулгана бээ, Дайралбалыньше бү

Далдираарай, Өо, өо гэжэ бү хэлээрэй Алхаад, гэшээд ябажал ябаарай.

Ой хүбшөөр ябажа, Ан гүрөөл агнаа нэм. Тийжэ ябахынгаа дунда Гурбан ногооной байхье

ОНОНОЙ ХАМНИГАДАЙ УЛЬГЭРНҮҮД

Гэртэ ороходошни мүнгэн шэрээ түлхихэ байха, Тэрээндэнь нуугаад байгаарай, Алдангүй харюусаад, хэлээд байха юм. Тийгээд мордохо болоходошни Бурханайн зүүн захата Шара хаб нохой байха бээ. Юу бэлэг үхэ гээшэбиб гэжэ хураха байха, - Юушье бэлэг хэрэггүй, - гэжэ хэлээрэй. - Хоосон гаража болохогүй, - гэжэ хэлэнэ бээ. - Энээхэн шара хаб нохойгоо үгэгты, - гэжэ хэлээрэй.

Үгэл хэлэн болибоб, - гэжэ лэ дүүргэбэ. Манай хүбүүн үнөөхи өөрынгөө хумыханаа бусажа наадагтаа хэжэрхёод ябаба. Сэргэдэхи дундахы сахариһаа морёо уяжархёод, дундахы асаянь наадагаа үлгэжэрхёод, алхалжа харша хорёогой үүдэ хүрээжэ ябана. Тэнгэри аягүй шангаар тас-няс дуугараад, шэрүүн бороо буужал байна. Эндэ тэндэ аянгын хума доро хагза буужал няжаганана, хүбүүн алхалжал ябана. Нидхынь ёлтор дайраад аянгын хума буухаданшье нюдөөшье сабшангүй, ажагүй алхалжал ябаһаар. Хүмьн үүдэндэ хүрэхэлээрнь юумэншье дуугүй болошобо. Гэртэ оромсоорнь, мүнгэн шэрээ түлхээд лэ дүтэлүүлэлтэй, хумужа байһаараа, тэрээн дээрэнь нуушаба. Уужа үзөөгүй найхан унда уулгаба, эдижэ үзөөгүй амтатай эдеэгээр хүндэлбэ. Эдеэлжэ садаһанайн хүүлээр тэрэ хүн үгэ хэлэжэ эхилбэ. Өөрөө тэрэ хүн бууһан янзаараал ярижа байна:

Дэбдээнийн дэбдүүхэй Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй. - Хаанахи газарай хаалуудба? Али газарай эзэн гээшэбиб? Үнэн үгөө хэлээрэй. Танай нэрэ соло хэн бэлэй? Хэн тушаа хэрэг бэлэй? Юу бэдэржэ гараа нэмши? Үнэн үгөө хэлээрэй. Сохондоо согтойш, Нюдэндөө галтайш, - Үгэл хэлэн болибоб. Манай хүбүүн залгуулба: - Хара далай нютаг бэлэй, Гараһаар гарбал үгыб, Түрээһөө түрэл үгыб, Үнэн үрөөһэн хүбүүмби, Түүхэй мяхан хоолтой нэм, Нарай нялха байхадам Чинаяа гэжэ нохой тэжээгээ нэн.

Тэрэ байжа байхын сагта Жаахан бургаһан номо (нума), хуматай нэм. Өөрөө жаахан хүүгэд байгааб

Хаража, зогсожо адаглахадам, Нэгэнийн бүдүүн ногоо нэн, Тэрэнийн харбажа хумаяа табяа нэм, Тэдээн гүйдээд үгы болоо бэлэй, Бишье тэндэһээ бусажа ерээд, Байрадай байнам. Тийгэһээр байтараа харахадам Гурбан басагад нийдэжэ ябаа нэн, Нэгэнийн хумьемни харахадам Гурбан басагад нийдэжэ ябаа нэн, Нэгэнийн хумьемни баряад нийдэжэ ябаал даа: - Найдан эрэ болбол Жаахан годлиёо нэхэжэ абана бээшш, Гэжэл хэлээ бэлэй даа. Тэрээнээ нэхэжэ ерээд, Олоод, бусажа ябанам, - Үгэл хэлэн болибоб. Нүгөөдэ нуугааша хүнийн залгуулба: - Хаан Хормуста нэрэтэй бэлэйлби, Юу гэшье олзолуула хүнбиб? Манай хүбүүн залгуулба: - Намда олзошье, омогшье хэрэггүйл. Хормуста тэнгэри залгуулба: - Хаан нэрэтэй ха юмбиб, Хадаггүйгөөр яжа мордуулаха гээшэбиб, Хэрэгтэй юумээ хэлээрэй, - Үгэл хэлэн болибоб. Манай хүбүүн залгуулба: - Энэ шара хаб нохойгоо хайрлагты, Үгэл хэлэн болибоб. Буруу хаража бодобо, Зүб хаража энеэбэ: - Аргагүй хэсүү байдалда оруулбаш

Абаад ошыш даа гэжэ хэлэхэ болобоб. Нохойгоо абаад гартань барюулба, Тэрээнээ дахуулаад газашаа гараба, Мордохо наашаа ябажа ябана. Эрэхэдээ орогшо хүмэдөө дахин орожо ерээбэ. Хаб нохойн газар үлэһэн аад, гэртэ ороходонь басаганай гэртэ байжа байна, басаган нэгэ газар гараха юм, нэгэ гэртэ орохо юм, тийгэжэл байна. - Найдан даа, миний годлинемни хадагалаад байгаат, би ехэ баяртай нютагаа бусаба гээшэб, - гэжэ хүбүүн хэлэбэ. - Зай, мэндөө! - гэжэ хүбүүн гараналтай газашаа, мэндэшлээд мүнөө басаган мордоходонь, мордуулжа ошоод зогсожо байна. Мордохон хойноо хүбүүн хурана:

- Эй, би мартааб, иигээд али тушаагаа гэртээ бусабални сэхэ байхаб, мэдэнэ бээтэ? - гэжэ хураба.

- Иигээд лэ сэхэ хойшоо ошоболтнай тэнгэрийн үүдэн ойрохон, - гэжэ басаган харюусаба.

Тийгээд лэ тэнгэрийн үүдээр гараһан наашаа шотаг руугаа хатаруулжа ябана. Тэрэ зуура нөөхи хаб нохой тухайгаа ори мартаад орхёо. Гэнтэ эрьжэ хөөргөө харахадань, моринойн хүүлээ холо бээшэ ябажал ябана. Өөрынгөө нютагай газар орондо оронхой хатаруулжал ябана. Урдаа харахадань, нэгэ жаахан уһатай гол газар байна. Байза, эндэ хонохо юм байгаа гэжэ наанаад ябажал ябана. Тэндээ хүрээжэ эрэн гэхэдэнь, нэгэ ооһоршье, бүһэшьегүй сагаан хэеы гэр байна. Хүбүүн газань байгаад, эмээлээ абаад, морёо табижа орхёод, тэрэ хэеы гэртэ оробогүй, горхонһоо уһа асарба. Газань сай ундаханаа шанажа, уужа байхадаа, тэрэ гэр руу харасаган бууна. Ажаглан, ажаглан харахадань, тэрэ гэртэ юрэдөө хүн малай байһан янзагүй.

- Хайшаа юм даа, найтайшье, муутайшье юумэ гү, газар унтаа даа, - гэжэ хэлээд, тэрэ дороо унтахаа байна. Эмээлээ асараад, тохомоо дэбдээд, хүбүүн хэбтэхэ тэгүүлээд, харахадань хаб нохойн эрээд хүлдэнь хэбтэбэ. Үглөө бодоод харан гэхэдэнь, гэршье байхагүй, наанаандаа зэбүүрхэбэ, ямар юумэнэингээ газар хоноо гээшэбибди, голтойл хоноо хабди, - гэжэ бодоно.

Зэбэн зээрдээ асараад, эмээл хазаараа зохёогоод, зэр зэмсэгээ зүүгээд мордохо харгы замдаа. Саашаа хатараад ябажа оробо. Хаб нохойн баһал хашалдаад лэ хажуугаарнь ябалсажал ябана. Яба ябаһаар эзэгүй орой болотор ябаба. Харахадань, нэгэ булагтай газар байна. Тэндэ ошожо, буужа, морёо табижа юм байгаа гэжэ бодоод, хүрээжэ эрэн гэхэдэнь, аанайл үнөөхи хэеы гэр байна. Газань хүрөөд бодожо байна:

- Би юунэй түлөө хаан нэрэтэй хүнбиб. Эпээндэ орожо үзэхэ юм байна. Морёо табижа орхёод, эмээл хазаар дээрээ нума наадагаа хэжэрхёод, гэртэ орог гэхээнь үнэн найхан ногооной үнэр унхихадаа зосоо ороно. Зүүн таладань нюдэ халтирмаар гоё найхан сэгэр эхэнэр бууна. Хүндэлжэ эдеэгүй эдеэгээр эхилбэ, уугагүй унда уулгаба. Тийгээд тэрэ эхэнэр үгэ хэлэжэ байна:

Дэбдээнийн дэбдүүхэй Дэхэмэрхээнийн хэнхүүдэй. - Хайшаа гэжэ манайда энэ хүн оробо бэ, хүнэй орохые үзөөгүйлби. - Хаан газар хүрээбэт? Зүб үгытнай дуулаа лэ, ямар газар хүрээбэт? Нонин үгөө яригты (хөөрэгты). Танай буужа ерээндэ баяртай бууна. Манай хүбүүн залгуулба: - Дээдын орон ябабаб. Хормустада хүрээбэб, бэшэ юу хэлэхэм даа, үгэл хэлэн болибоб, - гэжэ тэндэ хонохо болобо.

Заа, байза, эндээ хонохо, нимэ найхан үнэртэй гэр айл үзөөгүйлби, ямар аятайхан айл гээшэб, - гэжэ бодоод хонобо. Тэндээ унтажа байтараа, хүни нэрээд бодожо байна: - Иимэ найхан үнэр унхихадаа, хаб нохойгоо мартааб, - гэжэ нэмээхэнээр гараа тэниижэ үзэхэдэнь, хаб нохойн дэргэдэнь байна. Үглөөгүүр эртэ нэрээд бодоходонь, эхэнэр үни бодоһон сай шанажа байна.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха). Дашанима ДАМДИНОВ, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор.

Чингис ГУРУЕВ

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДНЭЭ

Уран шүлэг - Урма баярни, Ухаан бодолни, Уян сэдхэлни. Урдамни - саархан... Уринал намай Шүтөөн мэтээр Шүлэг бэшэхьемни. Байдалай юрьезн гү, Байгаалин найхан гү, Басаганай мнээрэл гү, Байгалай долгин гү, - Эдэ бүгэдэ сэдхэлдэм Энхэ мүнхэ сэсэгтэл Урин бодолоор халбаржа, Уран шүлэг бүтэхэдээ, Хүсөөтын талаар оодорһон Хүлэг мори хараһаншуу - Хүхюухэн дүрэ зурагаар Хүнэй сэдхэл баясуулай!

Бууралхан сагаан эхэ түрэл нютагыемни Бурханһаа үршөөлтэй мүнхэ нэрээрээ алдаршуулан - Хэтэдээ зүрхэн соом энэрхы Хэжэнгэ голни найхан даа, - Уритэ сэдхэлһээ мүнхэдэлһэн Ушүүхэн дуумни энэл даа!

Үлүү «бэрхэшүүл» тэһэрэ баяжаашье гэе, Алишье сагта аргагүй найханаар ханагадаг Арбан сагаан буянай хэшэгтэ хүртэнхэндэл, Хүдөө нютаг бүхэндэ дасангууд мүнхэдэлжэ, Хүнэй ханаан-сэдхэл одоошье уяраа гэе, -

мэдэсыень дэлгэрүүлхэ, Архи тамхияа, худал хуурмагаа хорихо, Арадууд хоорондын ёһо заншалыень сээрлэхэ, Олоһон мүнгыень һара бүхэндэ түлэхэ Омогтой хүхюун шэнэ байдал хэрэгтэйл..

Бугаагтан холонго татаба Нэнгээд мнээрэн эмнхэлээрнь - Бурьялан зүрхэмни хайлаба Түрүүшын харасаһаа мүнхэдэлһэн Түрбэлгүй арюухан Ауранһаа Зүрхэндөө жаргалтай зүгнэлтэ, Сэдхэлдээ бадмахан сэсэгтэй, Дууханаа хүхюутэй Ауулажа, Дураяа баталжа мэдүүлжэ, Эрьезд илдамаар харахадань - Бугаагтан холонго татаһаар, Нэнгээд мнээрэн эмнхэдэнь - Бурьялан зүрхэмни хайлаһаарл...

ХЭЖЭНГЭ ГОЛ

Хэжэнгэ - арюухан голни, Хэтэ мүнхын заяамни, Годни мэтэ зуралзаһан Голни, амин худаһамни, - Хүбшэ ойто Мэхээртын жалгаһаа эхнээ абажа, Хүсэ ехэтэй сэнхирхэн уһаяа бурьялан салгидуулжа, Хүүюур болон, хабсагайн дундуур холонго татажа, Хүсэл мэтэ дундаршагүй һабатай - урдажал байдаг юм! Гол болоһон сагын гэхэдэ - Газарай бүрилдэл, Зол хубинь удха гэхэдэ - амидарал, жаргал, Энхэ мүнхэ Эршэтэ урасхалаараа, Хүгжэм дэлгэнхэндэл, Хүүен шааяжа, Талаян үргэн Талын уудам руу шэглэхэдэнь, Арад зондоо Амжалта хүсэжэ, Тэнюун сэдхэл Түхөөн байһандал, Дүтын бэшэ - Холын замдэ мордоходонь, Хада уулын үндэрһөө Харьялаа тэршээ горхонууд, Ханидаа яаража тэгүүлдхэндэл, Эржэн тунгалаг уһаяа Эрьээрнь дүүрэн нэмээгээд, Эбтэйхэн хамта урдахадаа, Аажамхан талын сэнгэлигтэ Амитан олониие ундалуулха Арюун хүсэлөө бэлүүлжэ, Дэлгэр уужам сэдхэлтэй Даруу хүнэй шэнжэтэй Даамай номгохон долгилжо, Эгшэ мэтэ Энхэрэлтэй, Аха мэтэ Анхаралтай, - Хуби заяагаар дорюухан Худан голтой нэгэдэжэ, Үнэн нүхэдэй баялигтай Үдэ голдоо зорино... Хэтын саһаа мүнхэдэлһэшье, шэн зоригор мүнхөөгүй, Хэжэнгэ гэлһэн нэрэдээ нэгэтэшье һаа гомдоогүй, Гэжэ абаһаар өөртөө һанан, сэдхэн байхадаа, Гэрэлтэ хүшөө бодхондол, омогорхон ингэжэ баталнаб: Ая гангата, баян үржэлтэ талыемни Аршаан мэтэ сэбэр уһаараа ундалуулһан,

ЗОХЁОХЫ ЗАМАЙНГАА ТҮЛЭГ ДУНДА

Буряад Республикын арадай артист, Россин Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн, поэт, драматург Чингис Цыренович Гурев үргэн ниитэ харагшадта болон уншагшадта мэдээжэ болоһоор үнинэй юм. Тиигэбэшье бэлигтэй хүбүүнэйнгээ һананайнь намтарые хүндэтэ уншагшадта тон богонихоноор һануулаа даа. Тэрэ 1945 ондо Буряад ороноймнай эгээл найхан нютагуудай нэгэн болохо хэбэд номхон Хэжэнгын дээдэ захын Хөөрхэ нютагта түрэнхэн байна. 1964 ондо аймагайнгаа түбэй Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ дунда һургуули дүүргээд, тэрэл жэлдээ Ленинградтай гүрэнэй театрай, хүгжэмэй болон кинематографиин институтта ороо бэлэй. Түхэрээн сагаан буряад нютагуудһаа гараһан эгээл бэлигтэй хорёод хүбүүдэ, басагад сугларжа, табан жэлэй туршада артистын орёо мэргэжэл шудалаад, түрэл нютагаа бусахадаа, үнөөхил Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ буряад драмын академическэ театрта 1969 ондо хүдэлхөө ороо һэн. Тэрэ гэлһэн саһаа хойшо тэбхэр гушан жэл гүйсэхэнь. Эды олон жэлнүүдэ соо хэды рольнууд наадагдааб, эды олон жэлнүүдэ соо хэды харгы гаталагдааб? Теэд Чингис Гурев олон арбаад рольнуудайнгаа толон соо хэзээшье хүльбэржэ хэбтээгүй, үдэр һүнигүй шэнэ образуудые бэдэрһээр лэ, бүдэрһөөр лэ мүнөө болотор ябана. Гушан жэлэй туршада гунхан найгажа ябаагүй, ялас гэмэ образууд яһала олоор

бүтээгдээ. Тэдэнэйн заримые нэрлэбэл, Ч.Ойдобой «Далан Худалчда» - Далай баян, Д.Дылгыровэй «Одон минии хаанабши?» гэлһэн зүжэгтэ - Балдан, Ю.Бондаревай «Эрьедэ» - Дицман, В.Шекспирэй «Арбан хоёрдохи һүнидэ» - Орсино, Б.Эрдынеевэй «Галуунууд бусаба» гэлһэн зүжэгтэ - Баир, В.Шекспирэй «Һүниин зүүдэндэ» - Оберон ба бусад болоно. Чингис Гуревай үшөө нэгэ шэнжэнь гэхэдэ, тэрэмнай поэт хүн гээшэ. Тэрэнэй бэшэһэн номуудые тоолобол, 1975 он - «Харгы», 1985 он - «Үндэр тэнгэри», 1995 он - «Хэбэд номхон Хэжэнгэмни» гэлһэн болоно. 1981 ондо «Алдуу» гэлһэн зүжэг бэшэжэ, түрэл театрайнгаа тайзан дээрэ табуулһан байна. Чингис Цыренович гансал поэт бэшэ, мүн прозо бэшэдэг юм гэжэ уншагшадта һануулаа даа. Мүнөө үедэ тэрэнэй расказуудай ном хэблээдэ бэлдэгдээд байна. Чингис Гурев шүлэгүүдые бэшэхэһээ гадуур олон дуунуудай үгэнүүдые бэшэнхэй. Тэрэнэй зохёолон «Хуһахан», «Джарун Хашорой субарга», «Хун шубууд», «Намарай дуун» гэхэ мэтэ дуунуудыень хүгжэмдэ дуратайшуул һайн һанана ёһотой. Мүнөө бидэ уран зохёолшо Чингис Гуревай шэнэ шүлэгүүдые уншагшадайнгаа анхаралда дурадханабди. Дондок БАЛЬЖИНИМАЕВ.

МИНИИ ҺАНАЛ Үржэлтэй баян Эхэ-газарай ангашоод, Үнээржэ ороһон аадар бороо хүлээһэндэл, Ундаалха, эдихээз огтолон орхихон мэтэ, Унтаха, хэбтэхэеэшье хэтэдээ мартаһан мэтэ, Урма баяраар, ажал хэрэгээршье ядаагүй, - Улад зонойнгоо байдалые мүнөө харахадаа, Үйлэ хуби, ажаидарал, гүрэн түрэ тухайгаа Үдэр бүхэндэ бодолни һэгшэнги ябана. Юундэ нимэ байдалда хүртөө зонбиди?! Юундэ досоомни нимэ хүлгүү заяатайб? Үе сагуудай һэлгэлдээн соогуур хүгжэһэн Үйлымнай үрийн алдуунь энэ юм гү? Тодо мэргэн арадаймнай сэсэн үгөөр - Тохир хурган аман тээшээ гэгшэдэл, Үмсын зөөри гэнсэлгүй түргэн дэлгэрээд,

Теэд... Хүн боложо, хүлөө шоройдожо, Тэмсэжэ, һуража, дуратай мэргэжэлээ оложо, Ажал хэжэ, амитан бүгэдые тэнжээдэг Арюун найхан эб хамтын журамаа орхиходоо... Хэн болонобиди? Үнгэрһэн үе саг, байдалнай Хэндэшье хэрэггүй, юунэйшье сэнгүй болоо гү? Үри хүүгэдээ, үтэлһэн аба, эжынэрээ үргэхэ Үлзы хэшэгнай доройтон мүнөө мухардаа гү? Газар дэлхэй дээрээ үдэһэн хадаа Ганса баяшуулай барлагууд болохо бэшэ, Буруу үзэлтэнэй «түмэр һабарта» ороогүйдөө - Бузагай мүрөө сэбэрлэжэ, үйлэдбэриез һэргээжэ, Ниитэ зондоо ажал олгожо жаргуулха, Нэрэ хүндыень дээрэ үргэжэ амаруулха, Бүтээһэн эд зөөриез гамтайгаар эдлэхэ, Бүрин эрхэтэ эрдэм,

БУРЬЯЛАН ЗҮРХЭМНИ ХАЙЛАХАЛ Уяхан нарихан бээтэй, Урихан зөөлэхэн шарайтай Залуухан дангина басаган Замдамни золтойгоор ушаржа, Дуранай мэдэрэл түймэртэл Дүлэтэн соробхин мүнхэдлоо. Эрьезд илдамаар харадаг һай - Бугаагтан холонго татахал... Нэнгээд мнээрэн эмнидэг һай - Бурьялан зүрхэмни хайлахал. Уулзаһаар гансата дурлаһан Урихан дангина басаган, Тогтыш даа, хүлээгыш, гуйналби, Танилсан хожуулаа золгоёл, Хэлыш даа намхандаа нюонгүйгөөр - Хэн бэлэй нэрэшини, инагни? Эрьезд илдамаар харахалаарнь -

Хэжэнгэ, Хэжэнгэ гэхэдээ, Хоөрхэ нютагаа һананаб, Соолгтын аршаан гэхэдээ, Цогто Номтоевое һананаб, Хүгжэм, дуун гэхэдээ, Хүсөөтынгөө талые һананаб, найхан сэдхэл гэхэдээ, Һалгай-Нугаяа һананаб... ХУЖАРТА НУУРНИ Эльгэн түрэл Хужарта нуурни - һүн сагаан тогоон мэтэ... Эрьедэнь һуунаб...Һэбшээн хүдэлжэ нуурһаа сэлгез татаад - сэнгүү... һабаараа дүүрэн, эмтэй - домтой, хужар мүнгэн уһаниннь хоһһэтэжэ, һайхан, арюухан хуба шүрэдэл, эбхэрнэ долгин эрье тээшээ Амгалан налуухан...сэсэгээр бурхоогдэһэн зүүн эрьедэнь байра түхээржэ, Ажалшан арадин, сэдхэлһээ һүзэглэе, бэе махабадаа арюудхан жаргана... Үеын үедэ магтаалда хүртэһэн Хужарта нуурни - хуби заяамни - Үнэхөөр сэнтэй аршаан золоороо һайн хүндэл туһатай байна!

ТАЛА Хүрһэтэ дэлхэйн эльгэншүү Үржэлтэ баян тала - Залуу һананай дэлсэтэй Заха хизааргүй нэмжынэй, Хани нүхэрэй барисатай Хада уулаа хүтэлнэ; Арюухан үлгыдэл хотойжо, Амитан олониие тэнжээнэ; Шэршүү торго һэжэрһэндэл, Сэнгүү гоёор зэрэлгээтэй; Аадар дуһалай шэдэрээн соо Амгалан сүлөө ногоорно... УЯНГА Тужа ой соо гүймэр мэтэ дүлэтөөд Тэрэнгийн һалбаран задархада, Хүдэр зүрхэм Ромео мэтэ дурлашоод Хүйхэрхэн зангым һэлгэбэ, Буга нюдэд ошон мэтэ хурсадаа Бухиндан хүхюутэй ябаханда, Зунай һүни зүүдэн мэтэ үзэгдөөд Зүгооргүй намай сэнгүүдэбэ, Баян сэдхэл - баяр мэтэ - дэлбэрээдэ Байдалаа шэнэлхээ хүсэхэдэ, Түрын наадан үер мэтэ түргэдөөд Түбхинүүлэн жаргал асарбал..

ВЛКСМ и направляют ее первым секретарем Окинского райкома комсомола, где она пробыла два года, затем приезжает опять в город Улан-Удэ и продолжает учебу. В 1947 году Д. Б.

председатель профкома, председатель женсовета, лектор и пропагандист общества «Знание», депутат нескольких созывов районного и местного Советов, председатель первичного общества охраны природы.

вложено Дулмой Батуевной в то, чтобы заложить пришкольный участок, чтобы вокруг школы разбить дендрарий, чтобы зашумели весело листвою березки, расцвели черемухи, яблони... Вся эта неоценимая работа

«Творчески работающий коллектив». В 1982 году Дулма Батуевна назначается директором музея. Приглашая ее на эту должность, руководство колхоза, сомнительный совет знали, что нужен очень работоспособный, ответственный человек. Когда она приступила к работе, музей представлял собой немногочисленное собрание экспонатов. Некоторые найденные экспонаты небольшими кучками лежали в углах комнаты, которая далеко не походила на музей. Дулма Батуевна понимала, что нужен огромный труд, чтобы сделать из всего этого музей. Но взялась, осилила. И нынче музей не узнать! Солидный, красочный, со сверкающими витринами, хорошо оформленный, с богатым материалом. И не просто музей, а народный музей. Сюда любят приходить и взрослые, и дети.

ДУЛМА БАТУЕВНА УЛЫМЖИЕВА: «ЧЕЛОВЕК БЕЗ ДЕЛА СТАРЕЕТ БЫСТРЕЕ»

Мы хотим рассказать об учителе, об уважаемом человеке своей земли, о том, что она сделала за свою жизнь, чем она снискала любовь и уважение всех, почему является гордостью не только своей школы, но и всего Ноёхона. Огромен ее вклад в процветание культуры и образования, в исследование родного края.

у каждого человека есть своя родословная. Она носит имя своего отца, прославляет свой род. Но в этом ли великое назначение человека? Дулма Батуевна с честью и достоинством высоко несет свое имя, беззаветно и бескорыстно служит своему делу, своему народу, свято бережет обычаи и нравы своего рода, края, является славной дочерью Ноехонской земли, прекрасной матерью троих детей, мудрой бабушкой четверых внуков, преданной сестрой своих родственников.

Дулма Батуевна считает, что каждый человек обязан знать свое происхождение и с удовольствием рассказывает своим внукам о происхождении своего рода. Как она говорит, ноехонцы одна из ветвей цингильского рода, перекочевавшего из Монголии, покинув владения Түшөтү-хана в I половине века. Ноехонские цонголы из разных родов: галдан, дондок, урянхад, номход, хорчид, шарэд. Они являются потомками рода Хамнигадай, известного как Баян Баржигар. Род Дулмы Батуевны относится к шарэд. Шарэд проживали в живописной местности Булаг-Моностой. Сейчас это только животноводческие точки. А раньше шарэды жили большой дружной семьей. В основном они занимались скотоводством, хлебопашеством.

Если проследить родословную линию Дулмы Батуевны, то она будет такова: Шарэд, от Шарэд-Анжуу, от Анжуу - Улымжэ, от Улымжэ - Очир, от Очир - Бато, от Бато - Цырен, Дулма, Даша-Цырен, Нимацоу. Мать Дулмы Батуевны - Цыренцоу из рода Табдана, у них было четверо детей. Дулма Батуевна была второй дочерью, она родилась в 1922 году, ей сегодня 75 лет. Совсем нелегкое детство было у Дулмы Батуевны: рано умерла мать от несчастного случая, они остались сиротами. На хрупкие детские плечи Дулмы Батуевны легли заботы по дому и уходу за младшими. Тогда она училась в известной ноехонской семилетке в местности Цайдам, окончила ее в 1939 году. С детских лет она была невысокого роста, но очень проворной, шустрой, везде и всегда во всем поспевала: и в школе, и в доме. Трудно было без матери, но желание учиться было огромное. И поехала она учиться на учителя в Яхтинское педучилище.

После педучилища едет в город Улан-Удэ в учительский институт. Но тут грянула война, старшего брата Цырена взяли на фронт и Дулме Батуевне пришлось ехать работать учителем в Иройскую школу, чтобы содержать брата и сестру. Это было в 1942 году. Было, конечно, очень трудно. Как активный комсомолец, она избирается членом Бурятского обкома

Улымжиева успешно оканчивает курс, получив специальность преподавателя истории.

В трудном послевоенном 1947 году приехала Дулма Батуевна в свою родную школу преподавателем истории, но из-за нехватки педагогических кадров преподает биологию, географию, химию, историю. Потребность в расширении и углублении знаний по этим предметам побуждают ее к поступлению на заочное обучение естественно-географического факультета педагогического института в городе Улан-Удэ, который успешно заканчивает в 1954 году. Теперь во всеоружии знаний она полностью отдается своей любимой работе. Молодая, энергичная, всегда подтянутая, эрудированная, инициативная - вот такой ее помнят коллеги, ученики. Сколько юных ноехонцев прошло через ее руки.

Дулма Батуевна и сейчас учитель, «багша», как уважительно к ней обращаются. Хоть и давно она на заслуженном отдыхе, но идут и идут к ней люди побеседовать, посоветоваться, и для всех она найдет время. 38 лет работы в школе... Огромный педагогический стаж. Целая жизнь, отданная школе.

О Дулме Батуевне вспоминают ее выпускники добрым словом, говорят, что была строгим, требовательным учителем, но справедливым человеком. Ее уроки - это уроки великодушия, благородства, честности, внимания и уважения к людям. Хотя этих уроков в расписании не было, но все это присутствовало на каждом уроке биологии, химии, которые вела Дулма Батуевна. О Дулме Батуевне как об учителе, как об общественном деятеле, много писали, сохранились газетные вырезки. И какой только общественной работой она ни занималась: коммунистка, секретарь парторганизации,

Говорят, что хороший педагог должен быть влюблен в свое дело. Настоящий учитель должен быть влюблен не только в педагогику, но и в ту науку, с которой он призван познакомить своих воспитанников. Дулма Батуевна именно такой учитель - энтузиаст естествознания. Сколько добрых, человеческих дел

*«Учитель, перед именем твоим позволь смиренно преклонить колени»
Н. А. Некрасов.*

сделано школьниками под руководством председателя общества охраны природы. В школе проводятся учебные биологические экспедиции. Ребята составляют своеобразный календарь природы, собирают гербарий, наблюдают за растительным и животным миром окружающей природы, особенно птицами, ребята берегут лес, очищают его, собирают шишки, сдают их в лесничество на семена для лесопосадок. Приходят в лес кормить птиц, устанавливают кормушки, скворечники. С удовольствием натуралисты охраняют рыбную молодь, изучают следы животных. Кружковцы неизменно участвуют во всех районных и республиканских слетах. Успех им всегда сопутствует, об этом свидетельствуют многочисленные грамоты, награды, призы. Члены общества участвовали во Всесоюзном конкурсе «Белая береза», проводят операции под девизами: «Снежной тропой», «Синичка», «Муравейник», «Живое серебро». Они же и являются организаторами интересных общешкольных вечеров. Душой каждого мероприятия становится Дулма Батуевна. Сколько кропотливого труда и энергии

проводилась совместно с коллегами-биологами Людмилой Аюшеевной Кушеевой и Галиной Батоцыреновной Очировой, бывшими ее учениками. Сейчас этот дендрарий существует и продолжает расширяться.

Еще тогда Дулма Батуевна говорила: «Человек без дела стареет душой и телом быстрее. Хочу работать, сколько будет сил». Успехи и хороший труд всегда замечают. Центральный Совет Всероссийского общества охраны и природы награждает первичную организацию Ноехонской средней школы Малой памятной медалью, а председателя Улымжиеву Дулму Батуевну - Почетной грамотой и ценным призом. Имя ее занесено в Книгу чести Всероссийского общества охраны природы. В 1969 году ее класс решил остаться работать на два года в родном колхозе, и им выдали комсомольские путевки. Это был известный району, республике выпуск, о них много говорили и писали.

Огромную методическую, организаторскую работу проделала Дулма Батуевна, как завуч школы. Важно то, что она умела увлечь учителей своими идеями, заинтересовать новинкой, заставить работать с душой, для каждого находила нужные слова, добрый совет, к каждому имела свой ключик. Очень тонко и мудро, с пониманием каждого учителя, завуч создавала психологический теплый климат в коллективе. Дулма Батуевна - добрый наставник, надежный старший товарищ. В любых начинаниях и как завуч, и как биолог, она шла в ногу со временем.

Самоотверженный труд Улымжиевой Дулмы Батуевны оценили высокой оценкой, самой почетной для народного учителя. В 1971 году за особые заслуги в деле обучения и воспитания подрастающего поколения ей присвоено звание «Заслуженный учитель школы РСФСР».

В 1977 году Дулме Батуевне исполнилось 55 лет и она оформляется на пенсию, но не уходит из школы. Учитель-пенсионер... Не отнять у нее работоспособности, любви к своему святому делу, неистощимости энергии. Дулма Батуевна полна еще идей, творческих замыслов, в ней много бодрости, задора. Может быть, это были даже самые лучшие плодотворные годы учительства! В коллективе учителей Ноехонской средней школы под руководством молодого директора Ринчинова Валериана Дугаржаповича был огромный подъем творчества. Именно в этот период образовался стабильный, очень грамотный коллектив. По итогам социалистических соревнований в 1981 году, ему присвоено звание

Искала художников-оформителей, находила и постоянно присутствовала при работе, показывала, что и как делать, потому что понимала, нужно делать эстетично, с любовью - ведь это история. Как бы ни было трудно, но в год по одному залу делала. А их в музее всего пять. Первый из них рассказывает о передовиках производства, выдающихся ученых - земляках, орденосносцах и некоторых страницах истории колхоза. В этом зале можно увидеть материалы о ее младшем брате Даши-Цырене Батуевиче Улымжиеве, докторе исторических наук, профессоре БГУ, кавалере орденов Дружбы и Полярной Звезды Монголии. Он один из ярких ученых и общественных деятелей Бурятии, на витрине его научные труды в дар музею родного колхоза.

Великая Отечественная война не обошла стороной жителей села. Второй зал красноречиво повествует о трудных военных годах, о вкладе жителей Ноёхона в победу над фашистской Германией. В третьем зале вы познакомитесь с историей школьной жизни. Большое место уделено истории школы.

Один из залов раскрывает жизнь Ноехона в первые годы становления Советской власти.

В следующем зале можно увидеть много старинных национальных вещей, мебели, различную домашнюю утварь.

За свой труд только в музее, за участие в различных музейных мероприятиях в республике Дулма Батуевна награждена почетными грамотами, ценными призами. Одиннадцать долгих лет Дулма Батуевна кропотливо билась над созданием этого детища. И труд ее оценен высоко. Участвуя в конкурсе музеев страны, наш музей был одним из лучших. И в 1989 году нашему музею присвоено почетное звание «Народный музей», таких музеев по Бурятии всего три.

И сегодня, когда идет мероприятие «Музей и дети», приходит она в музей, проводит экскурсии.

Пусть еще долго живет и здравствует наш учитель, добрый наставник Дулма Батуевна!

**З.ДЫЛЫКОВА,
учитель русского языка
и литературы Ноехонской
средней школы.**

24 АВГУСТА, ПОНЕДЕЛЬНИК

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Роксолана-пленница султана» худ. ф.
10.55 Поле чудес
11.15 Здоровье
12.20 Домашняя библиотека
12.30 Угадай мелодию
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.00 Приключенческий фильм «Сказание о Сиявуше» фильм 1-ый
15.35 Мультфильм
16.00 Новости
16.20 Тин-Тин идет по следу
16.55 Счастливый случай
17.40 Лето наших надежд
18.05 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света
19.00 Новости
19.20 «Роксолана-пленница султана» худ. ф.
20.05 Час пик
20.30 Угадай мелодию
21.00 Тема
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Комедия «Вас ожидает гражданка Никанорова»
00.20 Док. детектив «Громкое дело «Океан» (1978 г.)
01.00 Футбол. Кубок УЕФА. «Динамо» (Москва) - «Полония» (Польша) 2-ой тайм

РОССИЯ

8.00 Весёлая карусель
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары - почтой
9.20 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1957-ый. Часть 2-ая.
11.10 «Санта-Барбара»
12.00 Вести
12.30 «Приключения принца Флоризеля. 2 сер.

12.30 Комедия «Приключения принца Флоризеля. 1 сер.
13.30 Мультфильмы
14.00 Православный календарь
15.00 Вести
16.00 Советские песни
16.30 Мультфильм
16.45 Далекие деревенские
17.00 Башня
17.30 Первые поцелуи
18.00 Советские песни
18.30 Советские песни
19.00 Байгал
19.15 Рек-тайм

25 АВГУСТА, ВТОРНИК

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Роксолана - пленница султана» худ. ф.
11.00 Человек в маске
11.45 Смехопанорама
12.20 Домашняя библиотека
12.30 Угадай мелодию
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.00 «Сказание о Сиявуше», фильм 2-ой
15.40 Мультфильм
16.00 Новости
16.20 Тин-Тин идет по следу
16.55 Счастливый случай
17.40 Лето наших надежд
18.05 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света
19.00 Новости
19.20 «Роксолана-пленница султана» худ. ф.
20.05 Час пик
20.30 Угадай мелодию
21.00 Тема
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Комедия «Вас ожидает гражданка Никанорова»
00.20 Док. детектив «Громкое дело «Океан» (1978 г.)
01.00 Футбол. Кубок УЕФА. «Динамо» (Москва) - «Полония» (Польша) 2-ой тайм

РОССИЯ

8.00 Весёлая карусель
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары - почтой
9.20 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1958-ой. Часть 1-ая.
11.10 «Санта-Барбара»
12.00 Вести
12.30 «Приключения принца Флоризеля. 2 сер.

12.30 Комедия «Приключения принца Флоризеля. 1 сер.
13.30 Мультфильмы
14.00 Православный календарь
15.00 Вести
16.00 Советские песни
16.30 Мультфильм
16.45 Далекие деревенские
17.00 Башня
17.30 Первые поцелуи
18.00 Советские песни
18.30 Советские песни
19.00 Байгал
19.15 Рек-тайм

26 АВГУСТА, СРЕДА

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Роксолана-пленница султана» худ. ф.
11.00 Футбол. Кубок УЕФА. «Динамо» (Москва) - «Полония» (Польша)
11.45 В мире животных
12.20 Домашняя библиотека
12.25 Джентльмен-шоу
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.00 Мелодрама «Хозяйка детского дома», 1 сер.
16.00 Новости
16.20 Тин-Тин идет по следу
16.45 Классная компания
17.15 Зов джунглей
17.40 «Лето наших надежд» худ. ф.
18.05 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света
19.00 Новости
19.30 «Роксолана-пленница султана» худ. ф.
20.15 Час пик
20.40 Угадай мелодию
21.05 Авторская программа Э.Рязанова. Даниэль Ольбрыхский
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Комедийный боевик «Смертельная схватка»
00.25 Тихий дом
01.00 Футбол. Лига чемпионов. «Спартак» (Москва) - «Литекс» (Болгария) 2-ой тайм

РОССИЯ

8.00 Весёлая карусель
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары - почтой
9.20 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1958-ой. Часть 2-ая.
11.10 «Санта-Барбара»
12.00 Вести
12.30 «Приключения принца Флоризеля. 3 сер.

12.30 Диалог о животных
13.35 Мультфильм
14.00 Православный календарь
15.00 Вести
16.00 Советские песни
16.30 Мультфильм
16.45 Далекие деревенские
17.00 Башня
17.30 Первые поцелуи
18.00 Советские песни
18.30 Советские песни
19.00 Байгал
19.15 Рек-тайм

27 АВГУСТА, ЧЕТВЕРГ

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.15 «Роксолана-пленница султана» худ. ф.
11.00 Тема
11.45 Пока все дома
12.20 Домашняя библиотека
12.25 Эти забавные животные
13.00 Новости
13.15 Вместе
14.00 «Хозяйка детского дома», 2 с.
16.00 Новости
16.20 Невероятные приключения Джинни Квеста
16.40 Классная компания
17.10 Волшебный мир
17.40 «Лето наших надежд» худ. ф.
18.05 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света
19.00 Новости
19.20 «Роксолана-пленница султана» худ. ф.
20.05 Час пик
20.30 Эти забавные животные
21.00 Чтобы помнили. Алексей Эйбоженко
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Детектив «По тонкому льду», 1 и 2 с.

РОССИЯ

8.00 Весёлая карусель
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары - почтой
9.20 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1959-ый. Часть 1-ая.
11.10 «Санта-Барбара»
12.00 Вести
12.30 Мелодрама «Хочу сделать признание» 1 сер.

12.30 Диалог о животных
13.45 Торговый дом
15.00 Вести
15.30 Мультфильм
16.00 Позовните Куле
16.30 Собачий мир
17.30 Башня.
18.00 Советские песни
18.30 Советские песни
19.00 Байгал
19.15 Рек-тайм

28 АВГУСТА, ПЯТНИЦА

ОРТ

7.00 Доброе утро
10.00 Новости
10.10 «Роксолана-пленница султана» худ. ф.
11.00 Клуб путешественников
11.50 Смак
12.10 Домашняя библиотека
12.20 Играй, гармонь любимая
12.55 Новости
13.05 Вместе
13.50 КВН-98
16.00 Новости
16.20 Фильм-сказка «Осиная шкура»
17.40 Мультфильм
17.55 «Улица Сезам»
18.25 Чердачок
19.00 Новости
19.20 «Роксолана-пленница султана» худ. ф.
20.10 Здоровье
20.45 Поле чудес
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.40 Коломбо в детективе «Старый портфейл»
00.35 Взгляд
01.20 Новости

РОССИЯ

8.00 Весёлая карусель
8.15 Проснись
8.30 Вести
9.00 Дежурная часть
9.15 Товары - почтой
9.20 Мир здоровья
9.25 На заметку
9.30 Православный календарь
9.35 Мультфильмы
10.15 Старая квартира. Год 1959-ый. Часть 2-ая.
11.10 Санта-Барбара
12.00 Вести
12.30 «Хочу сделать признание». 2 сер.

13.50 Диалог о животных
14.45 Торговый дом
15.00 Вести
15.30 Мультфильм
16.00 Позовните Куле
16.30 Собачий мир
17.30 Башня.
18.00 Советские песни
18.30 Советские песни
19.00 Байгал
19.15 Рек-тайм

29 АВГУСТА, СУББОТА

ОРТ

9.00 Приключенческий фильм «Следопыт»
10.45 Слово пастыря
11.00 Новости
11.10 Домашняя библиотека
11.30 Утренняя почта
12.05 Каламбур
12.40 Смак
13.00 Возвращение Третьякову
13.25 Эстрадный концерт «Музыка любви»
14.25 «Не могу сказать «прощай» худ. ф.
16.00 Новости
16.20 Цивилизация
16.50 В мире животных
17.30 Мультфильм «Сказка о рыбаке и рыбке»
18.10 Как это было. Абель. Мертвый сезон. 1962 год.
18.55 Новости
19.15 Приглашает концертная студия «Останкино». Валентина Леонтьева
20.25 «Большая перемена» худ.ф., закл. с.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время
22.35 Комедия «Индеец в Париже»
00.20 Концерт

РОССИЯ

9.00 Мультфильм
9.15 Фильм «Василий Буслаев»
10.30 Лабиринт
11.00 Доброе утро, страна
11.45 Крессворд
12.15 Почта РТР
12.40 Любовь с первого взгляда
13.05 Подум
13.35 Домашний очаг
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
15.35 Люди и деньги
16.00 Федерация
17.00 Башня.

18.00 Советские песни
18.45 Советские песни
19.10 Примите поздравления
19.30 Советские песни
19.45 Советские песни
20.00 Зеркало
21.00 Агата Кристи. Пуаро

30 АВГУСТА, ВОСКРЕСЕНЬЕ

ОРТ

8.45 Комедия «Четыре ноль в пользу Танечки»
10.15 Лотто-миллион. Спортлото
10.30 Дисней-клуб
11.00 Новости
11.10 Непугёвые заметки
11.30 Пока все дома
12.10 Утренняя звезда
13.00 Служу России
13.30 Играй, гармонь любимая
14.00 Крестьянские ведомости
14.30 Подводная одиссея команды Кусто
15.25 Смехопанорама
16.00 Новости
16.20 Клуб путешественников
17.05 Валерий Плотников
программе «Абажур»
17.40 Дисней-клуб
18.35 Колесо истории
19.20 Лучшие автомобили-мира в Москве
20.00 Золотая серия. «Дело Румянцев»
21.55 Киноафиша
22.00 Время
22.40 Комедия «Немое кино»
00.30 Футбольное обозрение
01.00 Новости

РОССИЯ

9.00 Красная Книга
9.25 Служу Отечеству
9.50 Утро крестьянина
10.20 Вовремя
10.45 Доброе утро, страна
11.35 Сам себе режиссер
12.00 Аңшлар
12.30 Диалог о животных
13.25 Маски шоу
14.00 Неделя в Санта-Барбаре
15.00 Вести
16.00 Советские песни
16.45 Советские песни
17.00 Башня.

18.00 Советские песни
18.45 Советские песни
19.10 Примите поздравления
19.30 Советские песни
19.45 Советские песни
20.00 Зеркало
21.00 Агата Кристи. Пуаро

14.00 Неделя в Санга-Баргаре
15.00 Вести
16.00 Федерация
17.00 Башня
18.00 События
19.00 События
19.10 Принимайте поздравления
19.55 Моя семья
21.00 Вести
21.30 Футбол. Суперкубок Европы.
«Реал» (Мадрид) - «Челси» (Лондон)
23.35 Комедия «Колесо любви»
01.00 Праздник, посвященный Дню строителя (Польша)
02.30 Адамово яблоко
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Путешествие Гулливера», сериал «Солти», 19, 20 серии
10.40 Нон-стоп лист
10.45 Х/ф «Свободный раб»
12.50 Шоу еды «Пальчики оближешь»
13.20 Д/с «Великие ценности мира»: «Краски Раджастана. Пушкар Мела», 1 ч.
13.50 Нон-стоп лист
13.55 Путешествия с Нац. Георг. Общ-м: «Таинственный подземный мир»
14.55 Такси TV-6
15.10 Концерт памяти Татьяны Снежиной «Позови меня с собой»
17.30 Христианская программа
18.00 Нон-стоп лист
18.05 Сериал по выходным: «Робин Гуд», 1 с.
19.05 Музыкальный подарок
19.20 ОСП-студия
20.25 Наше кино: «Удачи вам, господа»
22.00 Нон-стоп лист
22.05 Шоу Бенни Хилла
22.35 Х/ф «Конвой»
РАДИО
6.15-7.00 - Программа «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «УТРО БУРЯТИИ»
8.10-9.00 - Литературно-художественная программа «АПТАРГАНА»
9.10-10.00 - «Школьный канал»: Выпуск посвящен началу учебного года: «Эдиршуул»
Радиожурнал.

10.30 События
17.30 Первые поцелуи
18.45 Современница
19.10 Принимайте поздравления
Россия
19.55 Моя семья
21.00 Вести
21.30 Футбол. Суперкубок Европы.
«Реал» (Мадрид) - «Челси» (Лондон)
23.35 Комедия «Колесо любви»
01.00 Праздник, посвященный Дню строителя (Польша)
02.30 Адамово яблоко
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Война птиц», сериал «Солти», 17, 18 с
10.55 Нон-стоп лист
11.00 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «Невидимый мир»
11.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
12.15 Х/ф «Атор - сражающийся орёл»
14.00 Нон-стоп лист
14.05 Ариг Ус - детям: мультфильм «Левша»
14.50 «Документальный сериал. «Камилла - соперница Дианы»
15.15 Кинескоп
16.30 Нон-стоп лист
16.35 Благая весть
17.05 Звезды о звездах. «Машина времени»
17.35 Диск - канал «Дайджест»
18.25 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 10 с.
19.05 Музыкальный подарок
19.20 Фитиль
19.30 Х/ф «Операция «Ы» и другие приключения Шурика»
21.20 Нон-стоп лист
21.25 Х/ф «Воспламеняющая взглядом»
00.10 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Почти беременна»
РАДИО
7.15-8.00 - Программа - «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «УТРО БУРЯТИИ»
8.10-9.00 - «Вчера. Сегодня. Завтра». Информационный выпуск программы.
19.12-20.00 - «Степные мелодии». Радиожурнал.

10.30 События
17.30 Первые поцелуи
18.45 Современница
19.10 Принимайте поздравления
Россия
19.55 Моя семья
21.00 Вести
21.30 Футбол. Суперкубок Европы.
«Реал» (Мадрид) - «Челси» (Лондон)
23.35 Комедия «Колесо любви»
01.00 Праздник, посвященный Дню строителя (Польша)
02.30 Адамово яблоко
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Война птиц», сериал «Солти», 17, 18 с
10.55 Нон-стоп лист
11.00 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «Невидимый мир»
11.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
12.15 Х/ф «Атор - сражающийся орёл»
14.00 Нон-стоп лист
14.05 Ариг Ус - детям: мультфильм «Левша»
14.50 «Документальный сериал. «Камилла - соперница Дианы»
15.15 Кинескоп
16.30 Нон-стоп лист
16.35 Благая весть
17.05 Звезды о звездах. «Машина времени»
17.35 Диск - канал «Дайджест»
18.25 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 10 с.
19.05 Музыкальный подарок
19.20 Фитиль
19.30 Х/ф «Операция «Ы» и другие приключения Шурика»
21.20 Нон-стоп лист
21.25 Х/ф «Воспламеняющая взглядом»
00.10 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Почти беременна»
РАДИО
7.15-8.00 - Программа - «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «УТРО БУРЯТИИ»
8.10-9.00 - «Вчера. Сегодня. Завтра». Информационный выпуск программы.
19.12-20.00 - «Степные мелодии». Радиожурнал.

10.30 События
17.30 Первые поцелуи
18.45 Современница
19.10 Принимайте поздравления
Россия
19.55 Моя семья
21.00 Вести
21.30 Футбол. Суперкубок Европы.
«Реал» (Мадрид) - «Челси» (Лондон)
23.35 Комедия «Колесо любви»
01.00 Праздник, посвященный Дню строителя (Польша)
02.30 Адамово яблоко
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Война птиц», сериал «Солти», 17, 18 с
10.55 Нон-стоп лист
11.00 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «Невидимый мир»
11.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
12.15 Х/ф «Атор - сражающийся орёл»
14.00 Нон-стоп лист
14.05 Ариг Ус - детям: мультфильм «Левша»
14.50 «Документальный сериал. «Камилла - соперница Дианы»
15.15 Кинескоп
16.30 Нон-стоп лист
16.35 Благая весть
17.05 Звезды о звездах. «Машина времени»
17.35 Диск - канал «Дайджест»
18.25 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 10 с.
19.05 Музыкальный подарок
19.20 Фитиль
19.30 Х/ф «Операция «Ы» и другие приключения Шурика»
21.20 Нон-стоп лист
21.25 Х/ф «Воспламеняющая взглядом»
00.10 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Почти беременна»
РАДИО
7.15-8.00 - Программа - «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «УТРО БУРЯТИИ»
8.10-9.00 - «Вчера. Сегодня. Завтра». Информационный выпуск программы.
19.12-20.00 - «Степные мелодии». Радиожурнал.

10.30 События
17.30 Первые поцелуи
18.45 Современница
19.10 Принимайте поздравления
Россия
19.55 Моя семья
21.00 Вести
21.30 Футбол. Суперкубок Европы.
«Реал» (Мадрид) - «Челси» (Лондон)
23.35 Комедия «Колесо любви»
01.00 Праздник, посвященный Дню строителя (Польша)
02.30 Адамово яблоко
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Война птиц», сериал «Солти», 17, 18 с
10.55 Нон-стоп лист
11.00 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «Невидимый мир»
11.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
12.15 Х/ф «Атор - сражающийся орёл»
14.00 Нон-стоп лист
14.05 Ариг Ус - детям: мультфильм «Левша»
14.50 «Документальный сериал. «Камилла - соперница Дианы»
15.15 Кинескоп
16.30 Нон-стоп лист
16.35 Благая весть
17.05 Звезды о звездах. «Машина времени»
17.35 Диск - канал «Дайджест»
18.25 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 10 с.
19.05 Музыкальный подарок
19.20 Фитиль
19.30 Х/ф «Операция «Ы» и другие приключения Шурика»
21.20 Нон-стоп лист
21.25 Х/ф «Воспламеняющая взглядом»
00.10 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Почти беременна»
РАДИО
7.15-8.00 - Программа - «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «УТРО БУРЯТИИ»
8.10-9.00 - «Вчера. Сегодня. Завтра». Информационный выпуск программы.
19.12-20.00 - «Степные мелодии». Радиожурнал.

10.30 События
17.30 Первые поцелуи
18.45 Современница
19.10 Принимайте поздравления
Россия
19.55 Моя семья
21.00 Вести
21.30 Футбол. Суперкубок Европы.
«Реал» (Мадрид) - «Челси» (Лондон)
23.35 Комедия «Колесо любви»
01.00 Праздник, посвященный Дню строителя (Польша)
02.30 Адамово яблоко
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Война птиц», сериал «Солти», 17, 18 с
10.55 Нон-стоп лист
11.00 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «Невидимый мир»
11.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
12.15 Х/ф «Атор - сражающийся орёл»
14.00 Нон-стоп лист
14.05 Ариг Ус - детям: мультфильм «Левша»
14.50 «Документальный сериал. «Камилла - соперница Дианы»
15.15 Кинескоп
16.30 Нон-стоп лист
16.35 Благая весть
17.05 Звезды о звездах. «Машина времени»
17.35 Диск - канал «Дайджест»
18.25 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 10 с.
19.05 Музыкальный подарок
19.20 Фитиль
19.30 Х/ф «Операция «Ы» и другие приключения Шурика»
21.20 Нон-стоп лист
21.25 Х/ф «Воспламеняющая взглядом»
00.10 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Почти беременна»
РАДИО
7.15-8.00 - Программа - «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «УТРО БУРЯТИИ»
8.10-9.00 - «Вчера. Сегодня. Завтра». Информационный выпуск программы.
19.12-20.00 - «Степные мелодии». Радиожурнал.

10.30 События
17.30 Первые поцелуи
18.45 Современница
19.10 Принимайте поздравления
Россия
19.55 Моя семья
21.00 Вести
21.30 Футбол. Суперкубок Европы.
«Реал» (Мадрид) - «Челси» (Лондон)
23.35 Комедия «Колесо любви»
01.00 Праздник, посвященный Дню строителя (Польша)
02.30 Адамово яблоко
АРИГ УС
09.00 Ариг Ус - детям: мультфильм «Война птиц», сериал «Солти», 17, 18 с
10.55 Нон-стоп лист
11.00 Путешествия с Нац. Георг. Общ-вом: «Невидимый мир»
11.50 Маленькое утреннее шоу 3.К.
12.15 Х/ф «Атор - сражающийся орёл»
14.00 Нон-стоп лист
14.05 Ариг Ус - детям: мультфильм «Левша»
14.50 «Документальный сериал. «Камилла - соперница Дианы»
15.15 Кинескоп
16.30 Нон-стоп лист
16.35 Благая весть
17.05 Звезды о звездах. «Машина времени»
17.35 Диск - канал «Дайджест»
18.25 Телесериал «Прекрасные господа из Буа-Доре» 10 с.
19.05 Музыкальный подарок
19.20 Фитиль
19.30 Х/ф «Операция «Ы» и другие приключения Шурика»
21.20 Нон-стоп лист
21.25 Х/ф «Воспламеняющая взглядом»
00.10 Шоу Бенни Хилла
23.10 Ночной сеанс: «Почти беременна»
РАДИО
7.15-8.00 - Программа - «Мэндэ амар, минии Буряад орон» - «УТРО БУРЯТИИ»
8.10-9.00 - «Вчера. Сегодня. Завтра». Информационный выпуск программы.
19.12-20.00 - «Степные мелодии». Радиожурнал.

мэнгын, хада уулада
 муурга, бурхан, тэнгэри,
 сахюуса, лусууд тахиха,
 хэшэг буян уриха, дун
 абаха, сан тахиха, зурхай
 шуудалха, үбшэ аргалха,
 бэри буулгаха, түрэ хэхэ,
 модоор дарха хэхэ, эд
 бүтээхэ, пүрбын, ваджрын
 (очирой) харюулга хэхэ,
 эмниг мори, сар хургаха,
 ном номнохо, буян

хэшэг уриха, даллага абаха,
 харюулга хэхэ, городто хэрэг
 эрхилхэ, дасан (дуган), субарга
 бариха, сэргэ бурхан бүтээхэ,
 хүүрэй газар эрьехэ, ногтуу,
 галзууе номгоруулха, угаал
 хэхэ, бэри буулгаха, түрэ хэхэ,
 ном номнохо, тэрэниие
 шагнаха, наһа утадхалгын ном
 уншуулха, хоорондохи
 харилсаагаа найжаруулха, замда
 гараха, юумэ худалдаха,

**XVII ЖАРАНАЙ ШОРОЙ ШАРА БАР ЖЭЛ
 (1998-1999 ОНУУД)**

**НАМАРАЙ ЭХИН САГААН БИШЭН
 НАРА**

Буряад литэ	2	3	4	5	6	7	8
Европын литэ	24	25	26	27	28	29	30
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Нара понед.	Мягмар Марс вторник	Лягба Меркури среда	Пүрбэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн суббота	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	Харагшан түчүлай	Хүхэ луу	Хүхэгшэн могой	Улаан морин	Улаагшан хонин	Шара бишэн	Шарагшан тахуа
Мэнгэ	Тсагаан	Тулаан	Всагаан	Тулаан	Бсагаан	Бшара	Чюгоон
Лүүдал	Оеторгой	Улан	Уула	Морон	Хиц	Гал	Шорой

**Гарагай 2-то шэнын 2
 (августын 24).**

Харагшан туулай, 1 сагаан мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр. Бурханда, субаргада, номдо мүргэхэ, лусууд, тэнгэри тахиха, гүрэм уншуулжа, нһал хүүлэхэ, тангаригаа болуулха, ном номнохо, наһа утадхалгын ном уншуулха, даллага абаха, үри шэриэ түлэхэ, эд болон үхэр худалдажа абаха, дасан (дуган), мүргэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдэ арамнайлаха, хуули тунхаглаха, сүүдэй шийдхэбэри гаргаха, эһэбэри тахиха, эм найруулха, амгалан байдалай түлөө үргэхэ, дайсаниие помгоруулха, эхэ хүниие барааллаха, угаал хэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Харин дасан (дуган), гэр бариха, гэрэй хуури тахиха, үхибүү хүлдэ оруулха, бага хүүгэдые гэрһээ ондоо тээшнэ элбэгэхэ, замда гараха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, бэри буулгаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, балин гаргаха мэтын үйлэнүүдэ сэртэй. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

**Гарагай 3-да шэнын 3
 (августын 25).**

Хүхэ луу, 9 улаан мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Дашаниматай (үлзы хутагтай), Бальжиниматай (буян хэшэгтэй), маша хайн үдэр. Илангаяа бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, хэшэг дуудаха, даллага абаха, наһанай бүтээл үйлэдэхэ, үлзы буянай үйлэ эрхилхэ, бурханай ёһо, тарни бүтээхэ, юумэ худалдаха, худалдажа абаха, амраг нүхэдөө суглуулха, номой үйлэ эхилхэ, гүйсөөхэ, хэрэг зарга бариха, дасан (дуган) үрэхэ, хари газарта хуурижаха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, наһа утадхалгын ном уншуулха, нэсэй гэр, шэрдэг бүрихэ, нүүхэ, дайсадые, ада шүдхэр номгодхохо, тэдэниие дараха, ямар нэгэ хэрэг хүтэлбэрилхэ, харюулга хэхэ, түмэрөөр юумэ хэхэ, эд зөөри, абасаяа суглуулха мэтын үйлэнүүдтэ тон хайн. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөри элбэгжэхэ, мал үдэхэ.

**Гарагай 4-дэ шэнын 4
 (августын 26).**

Хүхэгшэн могой, 8 сагаан

үйлэдэхэ, хубсаһа эсхэхэ, нүхэ малтаха, хээрэ хүдэлмэри хэхэ, үзэгтэ хураха, нүүхэ, бээс угааха, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, тангаригаа болоулха, дайсаниие номгоруулха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэбэшье тушаал даажа абаха, эхэ хэрэг үүсэхэ, бэлэг үгэхэ, бэлбэһэн хүнэй бузар буртагтай зуураадаха, хүншүү хэрбоһо гаргаха, модо отолхо, наһа барагшые хүдөөлхэ, бороогой уһа тогтоохо, засагаа хэрэглэн, хүниие баһаха, гүрэм уншуулха, ноёдой газарта заргалдаха, хэрэлдэхэ, замда гараха, нүүхэ, шуһа ханаха, эритэ мээс хурса болгохо мэтын үйлэнүүдэ сэртэй.

**Гарагай 5-да шэнын 5
 (августын 27).**

Улаан морин, 7 улаан мэнгын, модондо хуудалтай үдэр. Бурханда, Наранда, нарада мүргэхэ, бурхан, тэнгэри тахиха, бурханай ном уншаха, модо хуулгаха, сээсэг тариха, шэмэг зүүдхэл зүүхэ, суглаа татаха, харгын хани бэдэрхэ, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, амгалан байдалай түлөө үргэл үргэхэ, хубсаһа эсхэхэ, эм найруулха, тараг бэрихэ, айраг халааха, абаһанаа бусааха, ном номнохо, тэрэниие шагнаха, эһэбэри тахиха, хэлэ ама намдааха, арга эб олохо, мүр гаргаха, алибаа үйлэ үүсэхэ, зарга шийдхэхэ, үгэлэгэ үгэхэ, эд хуряаха, юумэ хүндэ үгэхэ мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэ зуура модо отолхо, тангариг үргэхэ, улай гаргаха, мал эмнихэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, хутага, хүхэ, хайша хурса болгохо, хүншүү хэрбоһо гаргаха, сор шатааха, сангарил хураха, маани сахиха, шэнэ газарта бууса түхээрхэ, нүүхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, модоор дарха хэхэ мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зөөри арьбажаха, мал үдэхэ.

**Гарагай 6-да шэнын 6
 (августын 28).**

Улаагшан хонин, 6 сагаан мэнгын, хийдэ хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, сахюуса, тэнгэри, лусууд тахиха, тантрын тарни уншаха,

худалдажа абаха, андалдаа хэхэ, нүгэлөө наманшалха, зарга хахалха, хюмһа абаха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Зүгөөр юумэ бузарлаха, хүниие үзэн ядаха, тээрмэ бариха, тангариг үргэхэ, нүүхэ, гэрһээ хэрэглэл, мал гаргажа, хажуу тээшнэ үгэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, улай гаргаха мэтын үйлэнүүдые тэбшэхээр.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, шэг шарай найжарха.

**Гарагай 7-до шэнын 7
 (августын 29).**

Шара бишэн, 5 шара мэнгын, галда хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, сахюусадта үргэл үргэхэ, буян үйлэдэхэ, дасан (дуган) нэргэхэ, дасан (дуган), субарга, бурханай хүрэг, ном арамнайлаха, ном үзэхэ, буян үйлэдэхэ, хяһа гаргаха, онгодые тахиха, бурханай шэрээдэ мандал тахиха, гэр бариха, наһа барагшые хүдөөлхэ, наһа утадхалгын хэрэг бүтээхэ, эм залаха, эд бараа, үхэр худалдажа абаха, зурхай шуудалха, үзэгтэ хураха, зохёол бэшэхэ, зураг зураха, дайсаниие дарха мэтын үйлэнүүдтэ хайн. Гэхэ зуура хариин нотог руу нүүхэ, хэрэглэл газашань гаргаха, хубсаһа эсхэхэ, шэнэ хубсаһа үмдэхэ, хубсаһа оёхо, шэмэг гоёолто хэхэ, хээрэ ажал эрхилхэ, хани харилсаа тогтоохо, улай гаргаха, агнуури хэхэ, шуһа ханаха, төөнэхэ, зүүгээр хадхаха, шулуу шорой хүдэлгэхэ, газар малтаха, нохой абаха мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр. Бэри буулгаха асуудалаар дасанда хандаха хэрэгтэй.

Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, хэрүүл шууян гараха, тэмсэл болохо.

**Гарагай 1-дэ шэнын 8
 (августын 30). Дүйсэн үдэр.**

Шарагшан тахья, 4 ногоон мэнгын, шоройдо хуудалтай үдэр. Эхин нарада тахья үдэр тудахадаа, модон хохи гэгдэдэг. Тиймэһээ нимэ үдэр эхэ үйлэ үйлэдэнгүй үнжэлтэй гэнэ. Энэ үдэр үһэһье абалтагүй хаш.

**О ВЛАСТИ МАГИЧЕСКИХ КУЛЬТОВ
 И МИФОВ В НАЦИСТСКОЙ
 ГЕРМАНИИ**

(Окончание. Начало в № № за 6,13 августа).

Несколько слов о К. Гаусгофере, идейном вдохновителе гитлеризма.

Генерал-майор, основатель геополитики и нацистской теории «жизненного пространства» К.Гаусгофер не раз бывал в Индии, был отправлен в Японию, где изучил японский язык. Гаусгофер получил посвящение в одном из самых значительных тайных буддийских обществ и обязался в случае провала его «миссии» совершить ритуальное самоубийство. Геополитик сочетался с другим образом – последователем Шопенгауэра, приходившим к буддизму, поклонником Игнатия Лойолы... Кажется, именно Гаусгофер избрал эмблемой свастику» (с.56).

Попутно заметим, что «при русском дворе был введен императрицей Александрой Федоровной крест с закрутыми концами (с.57). Здесь не сыграл ли роль меджум Бадмаев?» (П.А.(1841–1920) врач, тибетский лекарь) (с.57).

После II мировой войны К.Гаусгофер занимается только политической географией. Он основал журнал «Геополитика» и опубликовал много работ.

«В 1926 г. в Берлине и Мюнхене поселилась маленькая колония индейцев и тибетцев. Как только нацистское движение начало располагать крупными финансовыми средствами, оно организовало многочисленные экспедиции в Тибет, следовавшие друг за другом практически бесперывно до 1943 г. Когда русские вступили в Берлин, среди трупов нашли тысячу добровольцев – смертников в германской форме без бумаг и знаков различия, принадлежавших к гималайской расе (с.60).

Бесноватый фюрер общался с тибетскими монахами. Один из них лама Дорджо Ден из общества Зеленых, родственного обществу Туле, происходил из Тибета. В Берлине тибетский монах, прозванный «человеком в зеленых перчатках»... регулярно у себя принимал Гитлера (с.58). Так, он в те дни консультировал фюрера в его многообразных делах и действиях, влиял на его решения.

Вот любопытная тибетская легенда. «30 или 40 веков назад в Гоби существовала высокая цивилизация. Вследствие

катастрофы, может быть атомной, Гоби превратилась в пустыню и спасшиеся эмигрировали – кто на северную окраину Европы, кто к Кавказу. Бог Тор из северных легенд был одним из героев этой миграции. «Посвященные» из группы Туле были убеждены, что эти эмигранты из Гоби составили основную расу человечества, были родоначальниками арийцев. Гаусгофер проповедовал необходимость «возвращения к истокам», т.е. необходимость завоевать всю Восточную Европу, Туркестан, Памир, Гоби и Тибет. Эти страны представляли в его глазах «Сердце земли», он учил, что контролирует этот район, контролирует весь мир» (с.58–59). Таким образом, учение Гаусгофера звало германский народ к мировым завоеваниям во имя счастья одних арийцев.

Коротко о Гитлере, вершителе всех злых сил. «Гитлер родился в Браунау на Инне 20 апреля 1889 года в 17 часов 30 минут, в доме 219 в Зальцбургском Форштадте. Это пограничный австро-баварский город, место встречи двух великих германских государств. С ним связано предание: он – питомник медиумов. Это родной город Вилли и Руди Шнейдеров, чьи психические опыты стали сенсацией. Именно в Браунау мюнхенский спирит барон Шренк Нотцинг находит своих медиумов, один из которых был как раз кузен Гитлера» (с.53–54). Его современники описывали фюрера как медиума, человека одержимого. Например, Буше описал мгновения, связанные с Гитлером, так: «Я заглянул в его глаза, глаза стали медиумическими. Порою он выглядел так, будто что-то вселялось в оратора извне. Он излучал флюид... Потом он вновь становился маленьким; посредственным, даже вульгарным...» (с.54).

Таким образом, идеология нацизма была основана на силах розенкрейцеров – ветви масонства, многих обществ и групп, объединенных могущественным великолепно организованным теософическим сообществом. Поразительные материалы авторов книги дают пищу для размышления над темными страницами истории. Факторы в разных формах возникают в разных странах. Вот тем поучительны нам уроки истории.

В. Э. РАДНАЕВ, кандидат филологических наук.

аятай зохидоор, нюдэндэ дулааханаар харагдадаг гэжэ уран зурааша-модельер тэмдэглэнэ.

Зунай хүүшын харин дулаахан үдэрнүүдтэ эдэб түхэл янзатай причёско нууды е парикмахернууд зохёодог болонхой. Үйлсэдэ гудамжануудаар ябаһан залуушуулай үһые харахада олонинь «каре» гэгдэдэг причёской ябагшал. Ямар нюур

харюусалгатай ажалда хүдэлдэг эмэгтэйшүүдэ нэбхи үнгэ оройдоо таарахагүй.

«Сибирячкын» нэгэдэхи дабхарай цех соо дүршэл ехэтэй, олон жэлдэ удаан хүдэлжэ байһан парикмахернуудай нэрые дурдаагүйдэ аргагүй. 1-дэхи разрядтай мастер Любовь Балдыновна Кожевникова аяр 20 жэлэй хугасаада тэрэл «Сибирячка» соогоо ажаллаһаар байна. Энэ мастерта үһээ тайруулха, шэрдүүлхэ дуртайшуул олон юм. Тиимэ

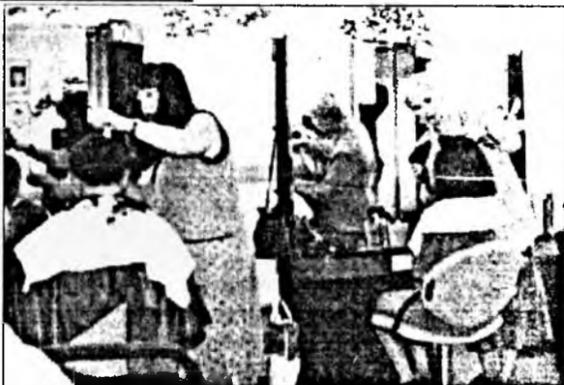
САЛОН СОО ОРОЖО, СООЛ ГОЁ

БОЛОГТЫ!

Мүнөө сагта ямар причёско нууд моододо орожо байһаб гэжэ хананабта? Энэ асуудалда «Сибирячка» парикмахерскын үһэ заһагшадһаа харюу абая: - Энэ жэлдэ хорёод, гушаад онуудай причёско нууд дахинаа эрьбэжэ ерээ. Тэрэ үедэ буржагархан, долгитонон үһэн үни удаан моододо байһан гэжэ. Харин мүнөө эхэнэрнүүдэй болон залуу басгадай үһээ үлүү ехээр буржылгаһанай хэрэггүй. Хүрин боро шарайтай аад, буржагархан болоод яабалтнай, ооһэдэттайшые таагүй байхал. Мүнөөшн томо бигудигаар (хими) хэгдэдэг болонхой, гэжэ тус парикмахерскын гоё хайхан

бэлэхэнээр тэрэндэ тудахагүйш, урда тээнэ ошожо хоорэлдэхэ, хэзээ ерэхэ сагаа хэлсэхэ хэрэгтэй. Эршүүдэй мастер Екатерина Дондковна Тахаевае городойхид одоол һайса мэдэхэ. Энэ эхэнэр олон залуушуулые дээдэ гарай мэргэжэлтэн болгожо гаргаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэрэнэй хажууда ажалай ветеран Любовь Семеновна Молчанова, Лидия Васильевна Артюшенко, Елена Николаевна Шишмарева, Марина Кушнарера, Татьяна Алтамская гэгшэд янза бүрийн причёско нууды хэдэг. Дээрхи хоёрдохи дабхарай «салон Красоты» соо залуухан, урихан сэбэр шарайтай Катя Мандареева хүдэлдэг.

салон Красоты, гэжэ соо хүдэлдэг дүршэл ехэтэй модельер-парикмахер Раджана Филипповна Балдаева хоорэнэ, - Харин ута хайхан, үдхэншгэ үһэтэй залуу басагадай манда ерээд, богонёор үһээ тайруулахманай гэхэдэнь, зарим нэгэндэ ханаандань таарамаар онсо ондоохон причёско хээд үгэжэрхихэдэмнай, һүүдэнь гэрэл руу хараад, хайран үһээ тайруулжархин алдаа ха юмбиб гэжэ манда баярые хүргэдэг лэ...

шарайтай эхэнэрнүүдтэ хаб хара үнгэ таарахаб гэхэдэ, сагаахан нюуртай, харахан нюдэтэйшүүдэ. Мүнөө дээдэ гарай мастер-модельернууд үһэ шэрдэхэдэ, ондо ондоо үнгэтэй шэрэ будагуудые холижо байгаа, ямар бэ даа нэгэ таарууханаар холонготуулан шэрдэдэг болонхой. Иимээр үһээ будуулаа һаа, ехэл моодно причёской болооб гэжэ ханагты. Харин адли тэгшээр,

«Гурбадахи жэлэе модельерээр ажаллажа байһаб. Манай «Сибирячкын» «салон Красоты» город соогоо эгээл суутай гэжэ ханадагбиди. Игэжэ Катин хэлэхэдэ, үнэ сэнгээрнь һонирхоод абабаб. Юрын причёско 50-60 түхэригэй, орёо онсо түхэлэй болобол, 100-аад гаран түхэригөө угоод гарахаш. Модельернүүдэй хэлһээр бодоходо, энэ салонной түдбэри эгээ бага, харин хүршэ Эрхүү хотодохи салонуудай үнэ сэн 2-3 дахин дээгүүр юм ха.

Доодо дабхарай парикмахерскын прейскурант уншагдайнгаа анхаралда үгэнэбди:

Модельер-парикмахер Раджана Филипповна Балдаевае Улаан-Үдэ хотодо олон лэ хүн мэдэхэ, таньха байха. Энэ юрын бэшэ мэргэжэлтэй, алтан гартай мастерые телевизорээр шые харуулагдаг газетэнүүдтэшые яһала бэшэдэг бшуу. Хубсаһанай модельер Зоя Дамбиевагай «Лора мода» гэһэн салонной дангинарта хэн орёо онсо хайхан причёско нууды хэнэ гэжэ хананабта? Раджана Филипповна Балдаева.

- Эхэнэрнүүдэй зал
1. Үһэнэй юрын залалга - 7.00
 2. Модельнэ - 20.00
 3. Фенэ хэрэглэн үһэ хатаалга - 6.00
 4. Электроплойкоор буржылгуулга - 10.00
 5. «хими» хэлгэ (угаалга, эмнэлгэ) - 25.00
 6. 30 сантиметрһээ ута үһэ тайралга - 65.00
 7. Үһэ будалга - 15.00
- Эршүүдэй зал
1. Үһэ хюһалга - 5.00
 2. «Полубокс» причёско - 10.00
 3. Модельнэ - 20.00
 4. «Теннис» - 20.00
 5. Мүнөөнэй причёско - 28.00
 6. «Площадка» - 37.00
 7. Үһэ угаалга - 3.00
 8. Эмнэлгэ - 5.00.

хүхэбтээр сайһан үһэтэй һаа, будууланай хэрэггүй гэжэ салонной модельернүүд хэлнэд һэн. Зүгөөр эхэнэрнүүд болон эршүүдэ имэе заабари үгэлтэй. Гэрэлдэ нюур шарайгаа тон анхаралтайгаар хаража, намда ямар причёско таараха гэшэб гэжэ бодожо үзэхэ хэрэгтэй.

Ород эхэнэрнүүдтэ зоолэхэн аад, хүйтэншгөөр харагдаха үнгэ таарадаг, харин буряадуудта буржагар үһэн огто таарахагүй, зүгөөр бага зэргэ долгитуулагдалан причёско таараха байна. Нюуртаа сэбхтэй хүнүүдтэ чөлкө хөһөнэй хэрэггүй гэжэ тэднэр заабарилад. Сэбэрхэн шэг шарайтай һаа, «каприз» гэгһэн моодно причёско хүүдэгты. Интеллигентнэ,

Галина ЗАНДОВА, ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: Модельер-парикмахер Р. Ф. Балдаева; «Салон Красоты» соо; «Сибирячкын» дээдэ гарай мастернууд. А.БАТОМУНКУЕВАЙ фото.

«Гуа сэсэн хатан - 98»

ТҮРҮҮШЫН БАГША ТҮРЭЛҺӨӨ ТҮРЭЛ

Түрүүшымни багша... Ажабайдалаймни түрүүшын зүргэ харуулан «Арадай гэгээрэлэй отличник», ахалагша-багша, Мужыхын дунда һургуулиин эхин классуудай багша Долгор Жанчиповна Тудупова намда хоёрдохи эжымни болоно.

Долгор Жанчиповна Улаан-Үдын багшанарай училищи дүүргэдэ, 30-аад жэлэй хугасаа соо эдир багахан хүүгэдтэ «А» үзэг таноулжа, 10 хүрэтэр тоолуулан, бага юумэнһээ

эхилүүлһэн, ерээдүй руу харгы зааһан түрүүшымнай багша маңдаа тон дүтөөр ханагдажа байдаг.

Тэсэбэри, шадабари ехэтэй минии багша - хургагша олон жэлдэ хүдэлхэ соогоо хэды үе зониие холын харгыда үдэшөө гэхэбта!

Шэнэ һонин юумэнүүдые хэшээлүүдтэ хэрэглэдэг, дүй дүршэлөөр баян багшамнай маанартаа эб найрамдалай, угайнгаа түүхэ харуулан «Хоридой мэргэн», гэхэ мэтэ хүмүүжүүлхы удохатай хэшээлүүдые үнгэргэдэг байгаа. Мүн баһа эхин класста байхадаа, эжлүүд тухайгаа найруулга бэшэлһэнэ ханааб. Шадаха соогоо өөһэдэһингөө тон дүтынгөө хүн тухай бэшэ һэмди. Эжын һайндэрэй болоходо, бултадаа уншаабди, эжынэрнай ямар ехээр баярлаа һэм!

Иимэ юумэн баһа ханагадаг: тэрэ багахан ябаһан үсдөө, бидэ, басагад хэшээлэй эхилхэһээ урид гэр тээшэнь гүйдэхэш. Шалтаганшые нимэ байха. Гүйдэлжэ ошоод, сүүмхыень хэмнай абагша ааб, хэндэмнай үгэгшэ ааб, хэнтэймнай хүтэрэлдэгшэ ааб гэлдэн, багшаяа тойрон, эрбээхэйшүүдтэл адлар урда хойнонь орон хургуули хүрэтэрөө ерэгшэ һэмди.

Арадайнгаа ёһо запнал, эхэ эсэгын алтан хургаалуудта түшэглэн ажалаа ябуулдаг Долгор Жанчиповна эрдэм мэдэсээ үргэлжэ дээшлүүлжэ, үе сагтаяа адли хүгжэжэ, үндэр шатада хүрһэн багша. Өөрыншэ хүдэлжэ байдаг кабинет соонь, аятай зохид шкаф-доска соонь, олон жэлдэ суглуулан, өөрөө бэлдһэн хэшээлэй хэрэглэхэ хэрэгсэлнүүд гуримтайгаар

табяатай. Налгай зохидхон зантай, хайхан сэдхэлтэй, ажадаа анхаралтай, олон нүхэдтэй багшамни түрэлхидөөрөө нягта холбоотойгоор ажалаа ябуулдаг: гэртэхинтэе хамта түрэл Мужыха нютагайнгаа байгаалитай таньсажа, олон һонирхолтой хэшээл - аяншалгада ошодог байгаабди.

Үнэхөөрөөшые, манай багша олондо харгы заажа, тэрэ замаараа урагшатай ябахьемнай зааһан, жэшэнь, залуу һаһандаа зааһан шабиһарын эрдэмэй кандидатнууд, нютагтаа эрхим мэргэжэлтэд болонхой.

Минии багшын бүлэ - Тудупов Жамьян Дашиевичтан 3 үхибүүдые хүмүүжүүлһэнэй. Бүхы үхибүүдынь: Гүпсыма, Дэнсэма басагадын эжынгээ жэшээгээр багшын мэргэжэл шэлэжэ, үнинэй багшаар хүдэлгэд, харин эсэгын гуламта тахиха, нэрыншэ нэрлүүлхэ Эрдэм хүбүүшини, мүн багшын ажада баһал дуратай байһанаа мэдүүлһэн, математическа факультэдтэ һурана.

Хөөрөөнэйингөө түгэсхэлдэ һанаад үзэхэдэм, ямар багшада үхибүүн һурааб, ямар юумэндэ һурааб - эдэ бүгэдэһөө арад зоной, ороноймнай ерээдүй дулдыдаха бшуу.

Буряад ороноймнай эрхим хүнүүдэй нэгэн болохо минии багша Долгор Жанчиповнадаа тон ехэ баярые хүргэн, ажалдань бүри ехэ амжалта хүсэн, һүбэлгэн, хурса ухаатай шабиһарые эрдэмэй орёл өөдэ дабишуулахыень үрешэб.

Люся БУТКИНА, Мужыхын дунда хургуулиин 10-дахы класстай хурагша. Ярууһан аймаг.

Базар БАРАД

ЕХЭ УДАГАН АБЖАА

(Арбан хоёр үзэгдэлтэ, гурбан үйлэтэ зүжэг)

(Эхинийн шилийн 30 - най, августын 13 - най гугаарнуудта).

Түрэн ганса урьемни
 Яашыггүй ябадалда
 Ябаха гэхэн гайхалтай,
 Хээшэшьегүй хэрэгий
 Хэлсэ гэхэн гайхалтай.
Хуасайн түрүү: Зам холын аянда
 Заабаришан болгоё
 Хэтэ холын аянда
 Хэлэмэршэн болгоё гэжэ
 Отгоргын ехэ онгон
 Оложо үгээн байнал даа.
 Заарин ехэ баабай
 Залгуулжа үгээн байнал даа.
 Хори арбан нэгэн эсэгэ соо
 Хуасай эсэгэ зониймнай
 Нэрэдэ нэмэри
 Түрэдэн түүхэ болохо нэн гэжэ,
 Загал баабай, зүбшөөжэ хайрла,
 Зоний хэрэгий зохёолсожо үгэ!
Загал: Гаранган ганса
 Гансаараа мэдэхгүй байнаб,
 Гарганган ганса эхэн мэдэлсэхэ байна.
Бишыхан: Үбгэн бидэ хоёрой
 Үгэлэн бээ үргүүлжэ байһан
 Үхин ганса үрээсэ
 Газар холын ябадалда
 Гарнаа табихадамнай бэрхэл даа.
 Үхэг гэхэнгэй адли
 Үзэхэс болиһонтой адли байнал даа.
Бадан: (Эрэхэн уруу хараад)
 Бидэ баалаха байнабди.
 Аба, эжышни арсаха байба.
 Нүтэ гүүнэй унаганай,
 Угта хүнэй үрийн үгэ үлэбэ.
Эрэхэн: Баабайнарай баалахада,
 Багай холын аян бэрхэ наһагдана.
 Аба, эжын арсахада,
 Амитаг зоний зоболон бэрхэ
 наһагдана.
Хуасайн түрүү: Отгоргойн онгоной
 Оложо үгээн үнэн хаань,
 Заарин баабайн
 Залгуулжа үгээн үнэн хаань,
 Зүнгөөрөө зүгнэжэ,
 Зүүдээрээ манажа мэдэхэ ёһотойш.
 Үгы гэхэс өөрөө мэдэхэ ёһотойш.
Бишыхан: Онгон хөөрхэй
 эндүүрхэгүй байхада,
 Заарин баабайн худалшагүй байхада,
 Сагаан ехэ эсэгтээ,
 Сахилгаан ехэ эдигэн
 Нааньт гэмээр нагасагадайнгаа
 Нара нара гарбалай залгуулхада,
 Харыг гэмээр хаадайтанынгаа(?)
 Хан ехэ гарбалай залгуулаа хада,
 Эдингээ эршэтэйдэ,
 Шүнынгөө шэнэтэйдэ,
 Үхин ганса үримни,
 Өөрөө мэдэхэ болоош даа.
 Үгэлэн бидэ хоёршни
 Унуутай байна бэшэбди,
 Хэрэглэжэ байһан зоншни
 Хэтыемнай харалсаха юм бэдаа.
Загал: Эльгэ нимгэтэ эхэн зүбшөөхөөд
 байхада
 Эрэ нэрэтэ эсэгэ зүбшөөхөө бэшэ
 арга дүүрэбэ.
Эрэхэн: Зүгнээн зүнгээрээ
 Зүгэй зорихо болобо байнаб.
 Амитаг зоний түлөөдэ
 Аян холо ябадалда
 Аргагүй ябаха болобо байнаб.
 Эжы аба хоёршни
 Эртмни заабариис
 Эльгээрээ мэдэбэт.
Хуасайн түрүү: (ама халамгай)
 Хори арбан нэгэн эсэгэ соо
 Холо ябаһан алидай хүүгэн,
 Хэнхэн нэмбэ гэхэдэ,
 Хуасайн хүүгэн Эрэхэн нэн
 Гүүлэхэл болобош даа.
 Арбан нэгэн эсэгын зон
 Арбан хоёр додошуулаа эльгэхэн.
 Арбан хоёрдохинь, Эрэхэн шиний
 нэрэ.

Нэлдэрмэ нэрэтэн
 Нэгэ нэгэ нүхэртэй,
 Нэрэмэл найхан арзатай ябахабди.
 Хэтэ холо зориходоо,
 Хүнэхэ хоолоор таһадахагүй гэжэ,
 Хүл унаагаар ябадахагүй гэжэ,
 Арьбан далайгаа суглуулһан
 Адуун олон хүрэгые
 Азаргаарнь туужа гараха байнабди.
 Зорихон газарайнгаа холошье хаань,
 Зои бүгэдын түлөөдэ хадаа
 Зодтойдоо бусажа ерэнэ бээбди.
Бадан: Зүрхэшгүй юумэндэ зүрхэлжэ,
 Зүбшөөһөнэйтнай урманда
 Зон бүгэдын зориг зохирхо болтогой!
Бүгэдэ: Болтогой!
Бадан: Аян холо замда ябажа,
 Амитаг зоний хэрэгий
 Алдуугүй бүтөөжэ ерэхэ болтогойбди!
Бүгэдэ: Болтогой!
Бадан: Багай холо аянда ябажа,
 Баатар хаанай хайрада хүртэжэ,
 Баяртай мэндэ бусаха болтогойбди!
 Хүшэгэ.
3-ДАХИ ҮЗЭГДЭЛ
 Эрэхэн Нагал хоёрой хахасалга. Ой
 соо Эрэхэн Нагал хоёр үндэр модоной
 узуурта нуужа, гар гарнаа барилсаад,
 ноур ноураараа харалсаад байна. Нагал
 номо наадаг асгаһан, нэлэмэ зүүһэн. Хоёр
 эмээлтэй моридын хажуудань уяатай.
Нагал: Үелхэн ганса шинийнгээ
 Үни холын аянда ябаха болоходо,
 Үргэнэ нойроо алдаха болобди.
 Үнэн үгэһи хэрэгтэй болобо.
Эрэхэн: Хангаллан шамайгаа
 харахадаа,
 Хара зүрхэм хайлана (уйлана).
 Үелхэн шамайгаа үзэхэдөө,
 Улаан зүрхэм уярна.
 (Толгойгоо Нагалай хасарта нягааг,
 уйлана. Няяхаяа болёог)
 Нэгэ юһэн наһандаа
 Нэрэгүй нэхытэ ябаһан бээбди.
 Хоёр юһэн наһандаа,
 Холшоройнгоо эхиндэ
 Эзэн ехэ гарбалаар
 Эзэлгэдэн байхадаа,
 Эдир залуу наһанай
 Эди жаргал үзөөгүйб.
 Гурбан юһэнэй ерэхэдэ,
 Гарбалайнгаа гарахада,
 Эрдэмэйнгээ эршэдэхэдэ,
 Үдэр хүниис үзөөгүй,
 Амитаг зоний үйлэдэ
 Амаргүй ябаһан.
 Онгоннуудайнгаа уурлахаһаа айжа,
 Гарбалуудайнгаа габархаһаа айжа,
 Эди ехэ эрдэмэйнгээ
 Үгы болохоһоо айжа,
 Отгоргойн ехэ онгоной
 Орохо найхан бээс
 Арсаар ариулжа,
 Уһаар угаажэ,
 Эрэ хүнэй бэсдэ хүргүүлэнгүй,
 Эдир залуугай жаргал үзэнгүй
 Энэ хүртээр ябаха ёһотой байгааб.
 Үелжэ бидэ хоёрой
 Жаргаха саг хүрөөгүй,
 Эрэ эмэ бололсожо,
 Ниилэхэ юһэнэй дүүрэтэр
 Гуниггүй гуда ябажа,
 Заяанайнгаа заабари дүүргэжэ,
 Хэтынгээ хэрэг дүүргэхэ ёһотойб.
 Зон бүгэдын зобоходо,
 Зоболсохо ёһотойб,
 Амитаг зоний түлөөдэ
 Ами бээс хайрлангүй ябалсаха
 ёһотойб.
 Гурбан юһэнэй дунгыхэдэ,
 Дүрбэн юһэнэй дунгыхэдэ
 Хори найманай шарай харахадам
 Хангаландаа хамтаржа,
 Үелхэндөө үрээлээ үзэжэ,
 Үе наһанаймнай жаргалай эхин ерэхэ.
 Хөөрхэйлхэн нүхэрни
 Хэтэ холо ябажа ерэтэрни,

Хүлсэжэ, хайрлажа,
 Хүлэжэ туйлахаа мэдэхэ болоош.
Нагал: Үелхэн ганса нүхэрни,
 Үнэн үгээ үгэбэш даа.
 Үзэмжэ найхан шарайешни
 Үзэнгүй байхадаа,
 Ухаан зүрхэмни уйдаһал,
 Уян бэмни хатажа,
 Үхэхэдөө хүрэхэл.
 Ошоһондошни ошолсохоб,
 Ябаһандашни ябалсахаб.
 Эрэ хүн хээрэ,
 Эмэ хүн гэртэ үнжэхэ ёһотой.
 Эмэ шиний хээрэ ябахада,
 Эрэ миний гэртэ үлэхэ аргагүй.
 Амиды наа, хоюулаа амидыбди,
 Үхөө наа, хоюулаа үхэхэдди.
Эрэхэн: Зүнгөөрөө зүгнэжэ,
 Зүүдээрээ манажа үзэхэдэм,
 Холо аянда хоюулаа ябаха
 Хубигүй манай нэгэн
 Хосоржо болохо байна,
 Хатаһанай...
 (Энгэрээ уудалжа, хайшалжа абаһан
 үһээ абаад, Нагалда үгэнэ).
 Үһием үзэжэ ябаарай,
 Уйдхаршни сэлмэхэ.
 (Нагал үһийн абажа, энгэртээ хэнэ)
 Утаһан хара үһэнэйм
 Утаһан зандаа байгаа хаань,
 Амиды гэжэ мэдээрэй.
 Үнэн хүүхөөр харагдаа хаань,
 Үхэбэ гэжэ мэдээрэй.
Нагал: (гээгынгээ нүлээ үһээ
 нугалжа отолжо абаад, Эрэхэндэ үгэнэ)
 Хара үһием хаража ябаарай,
 Хайратай нүхэрөө ханажа ябаарай.
 (Эрэхэн үһийн абажа, энгэртээ хээг,
 Нагалай үһэ, гээгэ заһална).
 Зам холо ошохо заяагүй хадаа
 Эжы абыешни үргэжэ, хаража
 байгуужам.
 Ши аяндаа мэндэ ябаарай,
 Би эндэ мэндэ байгуужаб!
Эрэхэн: Үгэһэн үгэш үнэн боло!
 (Хоюулаа гар гарнаа барилсаад,
 бодоог, хоёр тээшээ хахасажэ,
 моригоо ошоно. Шонын улаан, хара
 хирээгүй хагаһаан дуулдана, хатуу
 муугай ёро үзэгдэнэ).
 Хүшэгэ.
4-ХИ ҮЗЭГДЭЛ
АЯНШАНАЙ МОРДОЛГО
 Ойн соорхой соо. Намар. Нагарай
 түрүүтэй зон. Аяншанин мордуулжа,
 архи төөлэйгөөр үдэшэжэ байна. Бүгэдэ
 зогсолдоно. Аяншан. Эрэхэннээ
 бэшэниинь, бүгэдөөрөө номо наадагтай,
 түрүүшүүл - нэлэмтэй. Арбан эсэгын
 түлөөнэйхин зэргэлжэ байна. Дундань
 түрүүлжэ, Эрэхэн. Зүүн гартань
 шаралдайтан - дүрбэ, баруун гартань
 нагадайтан - зургаа. Түрүүнүүдын
 Эрэхэннээ эхилхэн. Эдэнэй араар
 нүхэдн. Заримуудын ургатайнууд,
 өөдөн барина. Бүгэдын урда гансаараа
 Бадан. Эдэ бүгэдын урдаһаа хараһан -
 үдэшэгшэ зон. Урдань гансаараа эгээлэй
 хубсаһатай Нагарай. Мордогшод,
 мордуулагша хоёрой хоорондо юһэн
 хүлдэ туг бодхоотой: табаниинь сагаан,
 дүрбэниинь хара азаргын һүүл. Баруун
 гартань табаниинь, зүүн гартань
 дүрбэниинь. Һүлдэнүүдые нэгэ нэгэ хүн
 барина.
 Үзэгдэлэй гарахада, юһэн хүлдын
 урдуур, аяншан бүгэдын урдуур,
 төөлэйтэй, хониной болгоһон обоо ехэ
 мяхануудые тулам дээгүүр дэлгэнэ,
 хүнүүд (шэлэжэ? Шалгажа?) барижа
 хүндэлхэн, хүндэ түхэм (?) байһан үе.
 Газараар олон амһарта архи дарһан,
 гэдэһэтэй үрмэ тоһон элбэг табиха (?).
Нагарай: Хүндэмнай хүлээгдэбэ,
 Аяншамнай аяндаа мордохо болобо:
 Хүлээгдэн хүндэсэ,
 Үргэнэ үргэлөө,
 Өөхэн мяхан, үрмэ, тоһоёо,

Архи, дарһан, арза, хорзоёо
 Туламуудтань хэжэ дүүргэгты,
 Гагзагануудтань хэжэ уягты.
 Аян холо зорижо,
 Айл аймаһаа гаража ябахадаа,
 Ариун найхан эдэсгээ
 Амсаһаар, эдигээр ябаг.
 (Залуушуул Нагарайн үгөөр
 туламуудтань хүндын юумэнүүдые
 хэжэ, дүүргэжэ, моригоонь ганзагалхан
 абаашана)
Нагарай: (нэгэ нягааг духарья хүүлээ
 Баданай урга баряаг) *
 нархагнай наатаба,
 Хүндэмнай хүнгэдэбэ,
 Арбан нэгэн эсэгын аха заха абай,
 Аян холо мордохынгоо урда
 нархагаа наатуулжа
 найхац үгэс хэлыт даа!
 Эндэ үлэхэн бидэндэ
 Үрээл үгэс үгыт даа!
Бадан: (духарягаа абаад)
 Ядаһан зондоо яһа бэдэржэ,
 Тулиһан зондоо туһа бэдэржэ,
 Зобохон зондоо зол бэдэржэ,
 Эсэгын хүбүүд эмхээрээ хүдэлбэдэ,
 Эмээлтэ мориной хүрэхэгүй дайдаа,
 мордобди.
 Эзэн абай хүртэр зорибобди.
 Абын хүбүүд аймагаараа хүдэлбэдэ,
 Адуун хүлэгэй алхаагүй дайндаа,
 мордобди.
 Абай хаанай Москва хото зорибобди.
 Буряад хүбүүнэй ябаагүй
 Багай холын аянһаа
 Баяртай мэндэ буужа ерэхэдэмнай,
 Эндэ үлэхэн таһааднай
 Эхэ мэндэ байгаарайгты, Энээлдээр
 уулзаха болтогойбди!
Бүгэдэ: (дэбхэрлэжэ, баруун гары
 үргэлдэжэ, дарья табилдажа)
 Болтогой!
Бадан: (духарягаа ууна, тишээр
 аягаа тодожо, архи хүүлээг)
 Хүхэ мүнхэ тэнгэртэй
 Юһэн ехэ тэнгэртэй
 Хөөрлэдэхэ болоһон,
 Ехэрхэлсэмээр болоһон,
 Зон бүгэдын заабаришан,
 Хүн бүгэдын хэлэмэршэн,
 Арбан нэгэн эсэгын,
 Абарга ехэ баабай,
 Дүүрээр хэнэ духарьяа...
 Үлээнгүй уужа хайрлыт,
 Зам холо ябаха мандаа
 Заабарья заагты!
 Үни удаан ябаха мандаа
 Үрээлэ үгыт!
 (духарягаа Нагарайга барина).
Нагарай: (духарья абаад, гартань
 баряаг)
 Заабаришан ябаһаар
 Залхуушые болооб даа,
 Үрээлхэн ябаһаар
 Үбгэрхэб даа,
 Хараалшан ябаһаар
 Хатуушые болооб даа.
 Хамагы хамхалһан,
 Бүсдэ буһалһан,
 Дэлхэй дэбхэнэ,
 Мундуу мугы зоригтой,
 Муудашагүй хүлдэгтэй
 Монгол яһан бэлэйбди.
 Энэ байһан бэмни
 Энээнхэн зуура эхидэбэшые,
 Үеһи үедэ үндыхэ байна даа.
 Хори буряад бидэнэр
 Хожомойн хойно
 Хотойхо байнабди.
 Ногоон найхан үнгэтэй
 Нютаг ороноо
 Нэгэдхэжэ нуугаа наа,
 Нэгэни сагта
 Нэлэрхэ нэн байнабди.
 Хүхэ тэнгэрийн үнгэтэй
 Хүн зонийнгоо
 Хүшэгэ нуугаа наа,
 Хэтын хэтэдэ

Хүгжэхэ зон
 Ухаан, эдигээр
 Үеһи үедэ ө
 Үнэн үгэ үгэ
 Улаа зонхон
 Үеһи үедэ м
 Бүгэдэ: (гар
 Нагарай: А
 Амитаг зон
 Арга ухаан
 Бүгэдэ: Гар
 Нагарай: Х
 хүрээжэ хар
 номошо ху
 Хорото дай
 Хойшоо ха
 Хатуу ехэ
 Аян холо я
 Адуун хүл
 Аюулта да
 Аймхай зү
 Аянга ехэ
 Анда нүхэ
 Тэндэ мэдэ
 (Дуугаа у
 Абын хүб
 Аюул ша
 Аянга түр
 Аян холо
 Амитаг з
 Ами бээс
 Отгоргой
 Оложо з
 Оюун ех
 Удаган е
 Үнгэлжэ
 Үргэлжэ
 Бүгэдэ:
 Нагарай
 Үнэн ха
 Үян зөө
 Хургаар
 Бүгэдэ:
 Нагарай
 Хуби з
 Үһээр
 Бүгэдэ:
 Нагарай
 Үе наһ
 Бээлхэ
 Бөөмэй
 Бүгэдэ:
 Нагар
 Хэрэг
 Бүгэдэ:
 Нагар
 Үнэм
 Бүгэдэ:
 Нагар
 Хүнт
 Хүлэ
 Ябаж
 Бүгэдэ:
 Нагар
 Үе наһ
 Бол
 Нага
 Хама
 Хани
 Бүгэдэ:
 Нага
 Эзэн
 Эрх
 Бүгэдэ:
 Нага
 гара
 гээрэ
 гарья
 Бол
 (Эн
 дуул
 Бүг
 Хэ
 (гэ
 ну са
 3-д
 1-д
 Ха
 М
 гүдэ
 табс

Мураты үгэ

Хүгжэхэ зон байнабди.
Ухаан, эдидэ оролдоо наа,
Уеын үедэ өөдэлхэ заяатайбди.
Үнэн үгэ үгэлһыем
Улад зонхон ойлоготы,
Уеын үедэ мартахагүй ёһотойт.
Бүгэдэ: (гарьялдажа) Мартахагүйбди ээ!

Нагарай: Аха юумэндэ арга хэрэгтэй
Амитан зонойнгоо аша туһада
Арга ухаанайнгаа аха шэнээ гаргагты!
Бүгэдэ: Гаргахабди!

Нагарай: Хутагадаһан хара баабгайн
нүржэ харайжа ерэхэдэ,
һомошо хутагаһаа дээрэ нүхэр үгы.
Хорото дайсанай хорлохоёо ерэхэдэ,
Хойшоо хаража харюудахагүй
Хатуу ехэ зоригһоо дээрэ нүхэр үгы.
Аян холо ябахата
Адуун хүлэгһөө дээрэ нүхэр үгы.
Аюулта дайсанай тулажа ерэхэдэ,
Аймхай зүрхэнһээ үлүү дайсан үгы.
Аянга ехэ зоригһоо дээрэ үлүү нүхэр үгы.

Анда нүхэрэй анда, бэшэ хоёрынъ
Тэндэ мэдэгдэхэ.
(Дуугаа удаан таһалдуулан хойноо)
Абын хүбүүд аймагаараа мордожо,
Аюул шанга зориг зорижо,
Аянга түргэн ябадалаар ябаха гэжэ
Аян холо дайда зорибо байнат.
Амитан зонойнгоо аша туһа бүтээхэ
гээ наа,
Ами бээ амиды мэндэ бусажа ерэхэ
гээ наа,

Отгоргойн ехэ онгоной
Оложо заажа үгэлһэн
Оюун ехэ хажууһаа
Удаган ехэ абжаагаа
Үнгэлжэ, доройло ябахайт,
Үргэлжэ хүндэлжэ ябахат!
Бүгэдэ: (гарьялдажа) Ябахабди!

Нагарай: (залуулжа)
Үлэн найхан һаншагтань,
Уян зөөлэн бэсэдэнь
Хургаараашье хүржэ хубирхайт.
Бүгэдэ: (дохилдожо) Үгыбди.
Нагарай: Хубирһан хүнэйтнай
Хуби заяан барагдаха.
Үһээршье хүржэ уймарлахагүйт.
Бүгэдэ: Үгыбди!

Нагарай: Уймарлаһан хүнэйтнай
Үе һанан барагдаха.
Бээлһэн бээһнь
Бөөмэйлжэ ябахат.
Бүгэдэ: Ябахабди!

Нагарай: Хэлһэн хэлынь
Хэрэглэжэ ябахат!
Бүгэдэ: Ябахабди!
Нагарай: Үгэлһэн үгынь
Үнэмшэжэ ябахат!
Бүгэдэ: Ябахабди!

Нагарай: Хүхэ мүнхэ тэнгэрийн хүсээр
Хүнтнай хүй бүтэн,
Хүлэгтнай хүл бүтэн
Ябажа ерэхэ болтогойт!
Бүгэдэ: (дэсшээ дэбхэрэлдэжэ, баруун
тараа үргэлжэ гарьялдана)

Болтогой!
Нагарай: Хан мүнхэ тэнгэрийн хайраар
Хама гайнгаа хэрэг бүтээгээд,
Ханитаяа мэндэ бусаха болтогойт!
Бүгэдэ: Болтогой!

Нагарай: Эзэн мүнхэ тэнгэрийн ээлээр
Эзэнтээ уулзалдаад,
Эрхэ сүлөөгөө олоод ерэхэ болтогойт!
Бүгэдэ: (дэсшээ дэбхэрэлдэжэ, баруун
тараа үргэлдэжэ, тугшануудынь тугаа
гээрэ үргэлдэжэ, шанга дуугаар
гарьялдажа)

Болтогой! Болтогой! Болтогой!
(Энэ үедэ хун шубуунай ганганаан
дуулдана).
Бүгэдэ: Хун шубуун эхэмнай ержэ,
Хэрэг зоригымнай хүргэлсэхэнь!
(гэлдэжэ баяртай гарьялдан дэсшэнь
һу сасана).

3-ДАХИ ҮЙЛЭ
1-ДЭХИ ҮЗЭГДЭЛ
ХААНИИЕ БАРААЛХААЛГА
Москва, хаанай ордондо, Петрой
хүдэлмэрийн таһаг. Дундань нэгэ ехэ
табсан. Табсанай хажууда нэгэ гарай...

шэгшг дээрэ - Петр, боро хүдэлмэрийн
дүрөөрөө сандал дээрэ һууна. Табсан
дээрэ буряадай асарһан, Петрто бэлэг
барихан халюун, булган, мүнгэн бүһэ,
номо хаадаг, бамбай мэтэ юумэд
обоолоотой. Петрой урда буряадууд барга
ёһоор хэхэржэ мүргөөд, хүгэдэжэ байна.
Бадан Эреэһэн хоёр нүхэдэйнгөө урда
тээ. Эреэһэн ба Бадан: (үбэрһөө нэгэ
саарһа гаргаад, доро хүгэдэжэ, Петрто
баряад)

Албата зондоо үршөөлтэй
Абай баатар ехэ хаан!
Албатадаһни багтаһан
Арбан нэгэн эсэгын хори буряад зон
Эзэн аба шамдаа
Эхэ... албаяа... хүр... хүр... гэжэ...
(бахаргаад үгээ оложо ядажа хэды
болоһон хойно)

Бүгэдэ: (мэгдэжэ байһанаа Эреэһэнэй
араһаа)

Абжаа, нааныш,
Үгэ залуулыш.
Эреэһэн: Эрхэ ехэ сулатай,
Эди ехэ хүсэтэй,
Энхэрхэ ехэ үршөөлтэй,
Эзэн абай баатар хаан!
Холо дайдын хоймордохи
Хори буряад албатанһни
Аян холо ябажа,
Арайхан гэжэ хүржэ,
Эзэн абай шамда
Эхэ албаяа хүргэжэ ерээлди.
Хэтэ зориг хэрэгтэй,
Хүржэ ерэлһэн ушартаа,
Хаан абай шамдаа
Халуун улаан шюуртаһни
Үгэлхэ үгэтэйлди,
Үлээнгүй хэлэхэмнил.
(дуугаа бага таһалхагань)
Пётр: (хэлмэршэн уруу)
Ну, переведи, что она говорит.
Не врать и не пропускать.
Хэлэмэршэ: (Петрто дүтлөөд,
ааяар хэлэжэ хэлэмэршэлнэ).

Пётр: Хорошо сказано. Видать,
хорошо знаешь по-ихнему. А как же ты
по-ихнему, по-братскому научился
говорить?

Хэлэмэршэ: Долго я жил среди них,
ваше царское величество, полюбил этот
народ и приехал с ними, чтобы помочь
им.

Пётр: Хорошо сделал. Надо всякому
иноземному языку и всяческому уму
разуму научиться. Ну, пусть она
продолжает дальше.

(Эреэһэн уруу хэлэмэршэ хаража дохёо
үгэнэ).

Эреэһэн: Эзэн тэнгэрийн үршөөлтэ
Эсэгэ хаанайнгаа үлмьдэ
Арбан нэгэн эсэгын буряад зон
Албата боложо шургаһан байнабди.
Үдэжэ түржэ, үнэр үргэн болообди.
Энэ хүртэр энхэ мэндэ һуугаабди.
Үбгэн хаанай үбгэрһэнэй гү,
Залуу хаанай залууһанай болобо гү,
Ахамад ноёдой аашань гү,
Албата манай хохинь гү,
Заха газарай заһалашанай
Заи муутай байһанай гү,
Холын албатынһни холодоһоной гү,
Захын албатынһни захидаһанай гү,
Халуун бэшэ, харин байһанаймнай гү,
Ород бэшэ, буряад байһанаймнай гү?
Эртын сагай бэшэл даа,
Энээһэн сагай байнал даа.
Һайнай юумэ үзэхгүй,
Һаарай юумэ үзэхэ болоолди.
Хан абай шамда
Эхэ албаяа үргэхэдэмнай
Үзүүрэйһни үмхөөшэд
Үлэ абаха болоол даа.
Үлүүшэһнь үгэжэ шадаагүй һаамнай,
Үрэ бээмнай үлөөнгүй абаха болоол
даа.

Бахатаһан ноёдойһни

Бахынь ханаагагүй һаамнай,
Байгаа олоп үрэнэримнай
Барисаалжа абаха болоол даа.
Хан абай шамдаа
Халюун булга үгэхэдэмнай,
Холодохинь ноёдһни
Хажууһаань абажа,
Ханахагүй байна лэ.
Хайратаниемнай хамажа абаха
болоол даа.
Эжымнай һайханаар тогоошоние,
Эрымнай һодоор барлаг хэхэ болоол
даа.

Ород олон яһатанһни
Орон шютагыемнай олзолжо,
Баһахаараа баһажа,
Булахаараа булимтаржа,
Орохо - оронгүй,
Байха байрагүй болгожо,
Галымнай унтаргажа,
Гуламтымнай худжа байнал даа.
Амиемнай дууһажа байнал даа.
Айрагыемнай аджажа.
Сагаемнай салгиджажа байнал даа.
Эд эдеемнай эдлэжэ,
Энхэ мэндыемнай эмдэжэ байнал даа.
Хоол хошыемнай хоһолжо,
Хамаг зониемнай хамхалжа байнал
даа.

Үзүүрһэмнай үмхэжэ,
Заһаһаамнай залгижа,
Заяемнай зайлуулжа байнал даа.
Үрэ бээ алдаһан
Үбгэд хүгшэдэймнай шюдэһини
Нёлбоһондоо шэргэхэ болоо,
Эрэ эмээ алдаһан үдынь
Эрэ эмымнай зүрхэн
Үйдхарта хатаха болоо.
Уһан ундамнай ундан бэшэ,
Эдихэн эдеемнай эдээн бэшэ,
Алтан шара наранай гэрэл гэрэл бэшэ,
Алма сагаан һарын туяан туяан бэшэ
болоо.

Газарай холые холо гэнгүй,
Уһанай утые ута гэнгүй,
Хада уулын хаалтые хаалта гэнгүй,
Ой тайгын үргэн, үдхэһиние үдхэн
гэнгүй,

Үбэлэй хүйтэһиние хүйтэн гэнгүй,
Аюулай олоһиние олон гэнгүй,
Үлдэхын бэрхые бэрхэ гэнгүй,
Уһан моринойнгоо хара турууе
Улаан мяхан болотор ябажа,
Бээ мяханайнгаа бишыхан болотор
ябажа,

Яшашьегүй ядажа,
Хээшэһьегүй хүсэлжэ,
Туйлгүй тулижа,
Тоймгүй зобожо,
Ядаһан зондо яһа,
Зобоһон зондоо зол бэдэржэ,
Эзэн баабай шинингээ
Ээлгэ эрижэ ерээбди.
Хаан баабай шинингээ
Хайра гуйжа ерээлди.
Үнэн худал хоёрые
Илгууляа ерээлди.
Үри бээ алдаһан
Үбгэд хүгшэдэймнай
Эрэ эмээ алдаһан
Эрэ эмымнай
Үйдхар гашуудалынь сэлмээжэ,
Уйлаһан нёлбоһын арилгыш!
Эдеегүй болоһымнай эдээтэй,
Ундагүй болоһымнай ундатай болгыш!
Адуу малаа алдахымнай
Адуутай малтай болгыш!
Галгүй болоһымнай галтай,
Гуламтагүй болоһымнай гуламтатай
болгыш!

Һууригүй болоһымнай байратай
болгыш!
Эсэгэһээ нааша эзэлһэн,
Үбгэһээ нааша өөрымнай байһан
Эхэ шютагыемнай үгүүлыш!
Байра шютагыемнай бусаалгыш!
Амитаниемнай амаржуулыш,

Зониемнай золтой болгыш!
Хаан баабай!
Хамаг хайраа хайрлыш!
Эзэн абай!
Үршөөлтэй үгээ үгыш!
(Аяншан гурба хүгэдэнэ)
Пётр: (хэлмэршэнгэ)
Ну, переведи с начала до конца.
Хэлэмэршэ: Слушаюсь, ваше царское
величество.

Пётр: (аяншанай барихан саарһа
гартаа баряад)
Знаю теперь все, о чем держала речь
и верю всем вашим словам. Какая будет
вам милость царская, узнаете потом. Вашу
челобитную рассмотрю и по милости
моей и по правде законной получите
сегодня ответ. А вы теперь отдохните
хорошенько с дороги дальней. И будете
жить здесь за счет казны моей царской.
Скажу вам государево свое слово, что
отныне не будет вам никакой обиды.
(Хэлэмэршэн уруу) Переведи им все мои
слова.

Хэлэмэршэн: Слушаюсь, ваше царское
величество.

(Аяншан уруу)
Эзэн абайн зарлиг хадаа,
Үгэлһэн үгыетнай
Үлээнгүй ойлгобод.
Хэрэгшэһетнай хэмнэжэ үзэхэб.
Хаан эзэнэй хайрын ёһоор,
Хэб хуулин хэтэ ёһоор
Үгэ харюу удангүй үгэхэб.
Эндэ байха зуураа
Аяншарһандаа амаргаты,
Эзэн минии сангаар байхат.
Хаан үгээ хэлэхэм хадаа,
Энээһинэ хойшонхи үедэ
Элэглүүлхээ үзэхгүйт.

Аяншан: Хаан абын хайра дуулаабди.
(гэлдэжэ, баярлаһандаа
бархиралдажа, гурба дахин хүгэдэнэ.
Пётр табсан дээрэ табихан
саарһануудаа абаад бодожо, Бүгэдэнигэ
дохёод гарана. Аяншад хүгэдэһөөр
үлэнэ).

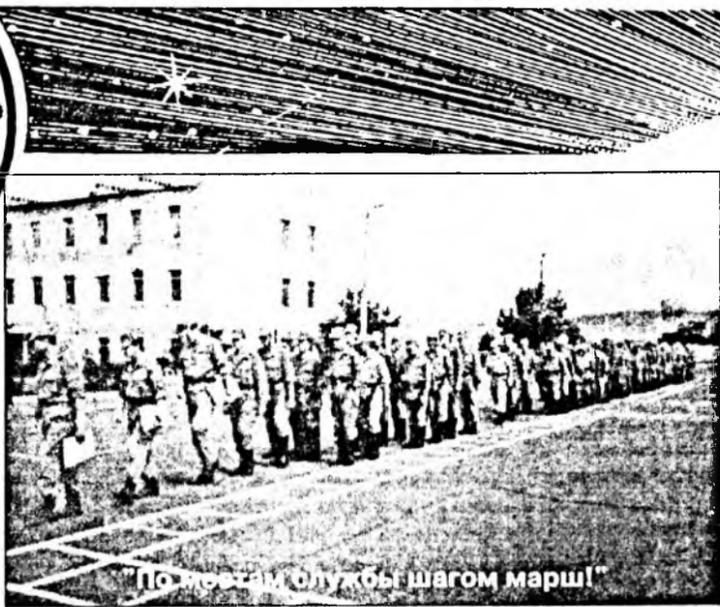
ХҮШЭГЭ
2-ДОХИ ҮЗЭГДЭЛ
МОСКВАҺАА БУСАЖА МОРДОЛГО
Москвада мартын һүүлээр. Зоһоной
гэрэй нэгэ таһаг соо. Аяншад буряад
заһаараа зэргэ зэргээрээ дүхэригэлжэ
һуугаад, бусажа мордохо үдэрөө ород
духарятайгаар хэлсэжэ байна. Хаанһаа
халуун харюу - зарлиг мартын 22-го һая
хүлээн абажа, ябаһан хэрэгээ бүтээһэн
бүгэдэ баяртайнууд, ама халамгайнууд,
Шарайдай түрүү Хальбанай түрүү хоёр
архи аягална. Газаа хашаа соо аяншад
бусажа мордохо морид эмээлтэй бэлэн
болоһон байна.

Бадан: Аян замда
Аһа мяхаяа
Элээр ябажа
Туйлаһанайнгаа һүүлдэ
Тулиһан зондоо
Туһа болободди.
Багай холо аянда ябажа,
Баатар хаанни баралхажа,
Халуун зарлиг хүлэжэ,
(ехэ саарһа гэлгэжэ, дээрэ барина,
эбхэжэ эбэртэлнэ)
Хашадаһан зоһоо
Хашалгүй болгообди.
Эд эдээндэ эрхэтэй,
Эхэ шютагтаа эзэн болообди.
Адууһа малымнай
Абаашаһаа болибо.
Ами бээһымнай
Барисаалһаа болибо.
Олон бүгэдын одоор
Орон шютагаа
Одотой мэндэ бусажа,
Зон бүгэдын заяагаар

(Үргэлжэлэһынь хожом гараха).

Лейтенант Андрей Аксенов в прошлом году окончил ветеринарный факультет Бурятской Государственной сельскохозяйственной академии и был призван в ряды Российской Армии. Теперь он служит командиром взвода в подразделении охраны. Со своими обязанностями справляется успешно. В день, когда я встретился с ним, лейтенант А.Аксенов вместе с рядовым Алексеем Алексеенко, участвуя в показательном занятии, проде-

Показательный шаг марш!

СЛУЖИТЬ - СВЯТАЯ ОБЯЗАННОСТЬ

Оркестр полковой на разводе

монстрировали хорошо знания при выполнении возложенных на них обязанностей. Андрей Геннадьевич родом из Петропавловки Джидинского района. Он убежден, что каждый мужчина должен отслужить в армии, исполнить свой сыновний и воинский долг.

ЧЕСТНО, ДОБРОСОВЕСТНО

В подразделении, где командиром является старший лейтенант Олег Никитин, хорошо служат ребята, призванные из Закаменского района Бурятии. Это рядовые Мунко-Жаргал Гонгоров из Енгорбая, Чингис Дугаров из Бургуя, Василий Будасев из Михайловки, Нима-Цырен Ажитов из Улегчина и Евгений Осокин из Закаменска.

По отзывам командиров и начальников войны-закаменцы честно и добросовестно выполняют свои обязанности, бдительно несут службу по охране и обороне объектов, имеют поощрения.

Что и говорить, приятно, когда о войнах-земляках слышишь только хорошее, что они честно и добросовестно выполняют свой воинский долг.

ОДНОФАМИЛЬЦЫ ОЧИРОВЫ - МОЛОДЦЫ!

Младшие сержанты Баир и Батор Очировы - не братья и не родственники, а однофамильцы, и об обоих хорошо отзываются командиры и начальники.

Грозен огонь автоматического гранатомёта

Именно за хорошую службу, примерное поведение и образцовую дисциплину они назначены на сержантские должности.

Батор Очиров - заместитель командира взвода, которым командует уроженец Кижингинского района старший лейтенант Базаржан Ецдонов. Батор родом из села Нижняя Иволга

Служба у их сына идет хорошо. Младший сержант Баир Очиров призван в Российскую Армию Кижингинским райвоенкоматом.

СЛУЖБА ИДЕТ ХОРОШО

Уроженец села Сорок Окинского района Баир Путункеев в учебном подразделении учился на гранотометчика и начал служить в мотострелковом подразделении, которым командует старший лейтенант Вениамин Гаврилов. Служит хорошо, справляется со своими обязанностями.

То же самое можно сказать и о его сослуживце рядовом Максиме Васильеве, призванном из города Гусиноозерска. Отец - Валерий Семенович работает на Гусиноозерской ГРЭС, мать - Татьяна Ивановна - на Холбольжинском угольном разрезе. Брат Павел и сестренка Анастасия - семиклассница - вместе с родителями беспокоятся и волнуются за службу Максима.

Баир и Максим просили меня передать родителям через газету «Буряад үнэн»: «Не беспокойтесь,

Отработка действия в рукопашном бою

все у нас нормально. Служба идет хорошо.»

ВЕРНОСТЬ НАКАЗУ ХРАНЯ

Ефрейтор Баир Очиров до призыва в ряды Российской Армии окончил Улан-Удэнский железнодорожный лицей и работал в локомотивном депо станции Улан-Удэ. Провожая его в армию мама - Цыпилма Андановна, сестренка Юлия, ныне окончившая среднюю школу №42, желали Баиру отличной службы.

И рядовой Б.Очиров всегда помнит материнский наказ, старается выполнить его с честью. Успешно справляется со своими служебными обязанностями, является одним из лучших воинов подразделения, которым командует старший лейтенант Сергей Чирков.

Тимур ЛАМБАЕВ.

Залуу наһан - залитай үел:

Шалгалтануудай һүүлээр

МОДЕЛЬЕР, МУЗЕЕВЕД-ЭКОЛОГ, БИБЛИОТЕКАРЬ...

Улаан-Үдэ хотын дээдэ һургуулинуудта оролгын шалгалтануудта хэдэ шэнээн конкуре байгааб гэжэ хэлэхэ һанаатайбди.

Дээдэ һургуулинууднай 1-дэхи курсда 2175 хүниие (БГУ - 900, ВСГТУ - 635, ВСГАКИ - 235, БГСХА - 405) абаха түсэбтэй. Харин тэрэ дээдэ һургуулинуудта орохо тухай 7750 мэдүүлгэнүүд ба саарһа дансанууд түшаагдаһан байна.

Эгээл ехэ конкуре экономика факультедүүдтэ байгаа. Бүхы дээдэ һургуулинуудта тус факультеттэ конкуре адирхуу: нэгэ һуури эзэлхын тула 5 хүн тэмсээ.

Тиигээдганса Бурядадгүрэнгэй В.Р.Филипповэй нэрэмжэтэ хүдөө ажахын академидэ экономист болохо дуратайшуул бэшэ мэргэжэлтэ илээшдхэ һураггүй олон байгаа. Тус дээдэ һургуулида агроэкологи гэхэн мэргэжэлтэй болохо дуратайшуул, мүн лэ

олон гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Энэ 4,5 хүн нэгэ һуури эзэлхээр эрмэлзээ. Мүн тиихээр агроном, ветеринар, зоотехник болохо дуратайшуул баһан олон.

Зүүн Сибириин гүрэнгэй технологическа университеттэ «Оёдойой зүйлүүдэ зохёолго» гэхэн танаг энэ эхэ түрүүшынхэ оюутадые илээшэ абаһан байна. Хэһэ тиигээбшье эндэ бүхэ университет сооһоо эгээл конкуре байгаа. Гуманитар факультет илээшэ хуруу басагад үсөөн бэшэ.

Харин соёлой болон искусствын академидэ эгээл конкуре «музеевед-экологи гэхэн танагта байба гэжэ Музейн хүдэлмэрилэгшэд бэлдэхэ факультеттэ бүхы һуури эзэлхээр эрмэлзээ. Мүн лэ зургаан «улаан бургаһаа» библиотечис факультеттэ һуури эзэлхэ һанаа юм.

Борис БАЛДАНОВ

ТАНИЛГҮЙ ҺАА, ХАЙШААШ ОРОХЫН АРГАГҮЙ ГҮ?

Шэлэн абалгын шалгалтануудай үедэ Зүүн Сибириин гүрэнгэй соёлой болон искусствын академин абитуриентнуудай хөөрээдхэн байһабди.

Алла ОЧИРОВА (Хяагтын аймаг): «Би «социальна педагог» гэжэ мэргэжэлдэ һураха хүсэлэнтэйб. Муу байдалтай, зобоһон туһалаа бага үхибүүдые, наһажал зоние харахада, ехэ хайратай байна. Тэдэндэ туһалха арга бэдэрхэб. Юумэнһээ эшэжэ, гайхажа ябануу элдэб хүнүүдээр харилсаха аргатайб».

Баяр ГАРМАЕВ (Захаамин): «Хатарай отделеһидэ шалгалта барижа байнаб. Тиимэшье хүндэ юумэн үгыл даа. Нүхэдүүдэй «собхордог», «дэбхэрдэг» дуратай шимнай иишээ оро гэжэ заабар үгөө һэн».

Ирина РОМАНЕНКО (Шэтэ): «Хүгжэмэй отделеһидэ хөөрөө шалгалтата «4» гэхэн сэгнэлтээр тушаагаад ябанаб. Оперно дуунууде дуулаха дуратайб, фортепиано дээрэ наадажа шададагби. Эндэ оробол, заал һаа, гитара, саксофон дээрэ наадажа һурахаб».

Мария МИЩЕНКО (Эрхүү хото): «Хүгжэмэй дунда һуруула дүүргээд, иишээ орохо гэжэ шиидэб. Аялга дууида багаһаа дуратайб. Хүгжэн эжымни урдантай дуунууде намда заажа үгээд һэн. Гэртэхимни булта шахуу соёлой ажалшад болоно. Энэнь ехэ нүдөөлөө гэхэ байнаб».

Алексей НИКОЛАЕВ (Хэжэнгэ): «Хоёр-гурбан инструмент дээрэ наададагби. Инструментальна отделеһидэ шалгалта тушаанаб. Иишээ орохо болохоб гэжэ тиимэшье пайданагүйб. Юундэб гэхэдэ, танин үгыб. Мүнөө сагта танилгүй хайшааше орохоор бэшэ гэжэ мэдээжэ ха юм даа. Гэртэхимни мүнэггүй дээрһээ намайе дахажа ерээдэ Өөртөөл найдаад ябанаб».

Елена ПОСОХОВА (Улаан-Үдэ): «Соёлой асуудалнуудаар ехэ һонирходогби. Нүхэр басагамни эндэ һурадаг. Ямар бэ гэжэ асуухадамни, ехэ һонин гээ һэн. Тиигээд эндэ шалгалта барижа Дуу дуулаха, хатарха, эдэбхитэйгээр элдэб конкуре олимпиадануудта хабаадаха ехэ дуратайб».

Елена ШАГЖИЕВА (Усть-Орда): «Һургуулида хүгжэмэй хэһээ заадаг байгааб. Эрдэм ухаагаа үшөө үргэлжэлүүлхэе иишээ орохо Соёлой хүдэлмэриһэн болохо бүхы дүй дүршэлтэй, шадабартай хүнби. Хатардагби, дууладагби, сценкэнүүдтэ элдэб рольнууде наадажа шададагби. Юрэнхидөө бүхые шадахаб».

Хөөрээдхэн эдэ зонгоёо дахин уулзажа, баярынь гү, ал гомдольень хубаадаха аргагүй байгаабди. Булта һанаһандаа хүрөө бээ гэжэ найдаа.

Светлана ЖИГЖИТОВА хөөрээдхэ

зүрхэ сэдхэлэй мурнууд,
зүбшэхэ ёһотой зүйлнүүд

ЗҮБШЭЛ АБАХА ГЭБЭЛ...

Гүрэнэй республиканска эдиршүүлэй номой сангай дэргэдэ энэ жэл «Байгалай найдалнууд» гэхэн мсдиго-психологическа түб байгуулагдаа. Түбтэ дээдэ мэргэжэлтэй психологууд, медигүүд хүдэлжэ байдаг. Тус түб залуу үетэндэ психологическа талаар туһаламжа үзүүлнэ. Гэр бүлэ байгуулха талаар туһатай зүбшэлнүүдые үгэдэг гэшэ. Тиихэдэ эндэ залуушуулай түрэлхидтэше мүн лэ туһа хүргэхэ аргатай.

Хэрбээ эжы абатаяа гү, али эгшэ дүүнэртээ, нүхэдөөрөө эбээ таһарбал, мүн бээдээ, арга боломжодоо хүсэд этигэдэггүй гү али, ажабайдалдаа болон оршон тойронхи байдалдаа хандасаяа хубилгаха гэбэл, эндэ хандаха аргатайт.

Борис БАДАНОВ.

СЭСЭГТЭЛ МАНАЙ НАНАН

(Урданай гуунай хүгжэмөөр)

Шарахан толгойтой
нямняамнай
Талаая шэмэглээд гоёхон даа
Залуухан дорюун
Залуушуулнай,
Тэрэндэл халбараад зохидхон даа.
Сарюухан сэсэгэй
гээгэнүүдын
Сагайнгаа ерэхэдэ,
самбалзана даа
Сагуулан уужам талаая
Сагаанхан үнгөрөөрөө
толотуулна даа.
Сэсэгтэл адляар
наһатайшуулнай

Сэнтээн хюрууда абтанал даа
Гүлмэрхэн, залуухан наһаая
Гуниглан нуухань харамтай даа.
Саһандал ялархан
малгайнуудын,
Удангүй хиндэн хумшына даа
Уужамхан дайдын үбсүүннээ
Сэсэгүүд иигээд хосорнол даа.
Сагаанхан толгойтой
үбгэдүүднай
Сэдхэлээ ханан нуунал даа.
Нарата дэлхэйнгээ нюрууһаа
Нямнядал адляар мордонол даа.
Соёлма РАДНАЕВА.

«АРХИ АРБАН
ГУРБАН ЖОЛООТОЙ,
ТАМХИН
ТАБИН ГУРБАН
ТАШУУРТАЙ»

Ямаршые найр гү, али найндэр, элдэб баяр ёһололнууд болог - архигүйгөөр үнгэрдэггүйн хүн бүхэндэ мэдээжэ. Илангаа мүнөө сагта, үнгэ жамбын архиуудай алаабхида элбэгээр бии болоһон үедэ, хэмийнше болог эрэ эхэнэр гү, али залуу хүншынше хамгагүй архи уужархинхай, тамхи амандаа зуушанхай хүнүүдые үйлсэдэ олоор харадаг бололбди. Оршон тойронхи байдалаа архьяар «дэбтээжэрхихэмнай» гэдэг хүнүүдые нэгтэ бэлэ дуулахагш. Энэнь нээрээшье, хурсаар хэлэгдэхэ, гүцэгы удхатай үгэнүүд гээшэ гэжэ хэлэхэдэ, залуу болохогүй гэжэ ханагдана. Нүүдэй хэдэн үнгэрһон жэлнүүдтэ үндэһэ яһагадэймнай угаа залган хүгжэхэ хэрэгтэ, муухай аюул тогтоо. Энэнь юуб гэхэдэ, «архьяар арад зоноо алаһа!» Мүнөө элдэб олон «спиртоносууд» болон лавильнонууд архи наймаалха талаар табигданан эрилтнүүдые сахнаггүй. Тэдэнэр сертификат, лицензи үгы, ноусар, муу шанар шонжотэй архи худалдана. Нэгэ талаһаань, хуули хазгайрууддаг нэмэ зонинь хинхэ хэрэгтэй. Теэд үгэхэдэ, нимэ байна. «Мүнөө сагта ажалгүй, энэхэн «хатуухан хараа» худалдажа, хоолойгоо, үхнүүдээ тэжээнбди, ондоо арга үгы», - гэдэг зонинь юун гэжэ хэлэлтэйбди!

түрэлтэнэй эгээ найхан сэсэгүүд болохо - эхэнэрнүүд архи уудаг, тамхи татадаг «ёһо заншалтай» болошоо. Эдэмнай архияа «намнажа», ури хүүгэдэ орхино, хаяна, зобооно. «Үнээндэ эмээл таарахагүй, эхэнэртэ архи таарахагүй» гэдэг арадайнгаа хурса үгэнүүдые бү мартаял!
- «Архи гэшэ найнше, муушые хэрэгтэ хэрэгтэй болоно ха юм. Архингаа дээжые Бурхандаа үргэнэбди. Хүнэй нүгшэхэдэ гү, али хүнэй түрэхэдэ, заал наа архи хэрэгтэй болодог», - гэжэ хэлэдэг наһажаал зонинь нэгтэ бэшэ дуулахагш. Теэд юумэн гэжэ хэмжээн соогоо байха хэрэгтэй ааб даа. Зарим хүнүүд нөөхитэйгөө «нүхэсэхэдөө», элдэб ааша гаргана, энэһнээ боложо, олон залуу гэр бүлэнүүд наһана, нальхай ябадал хэгдэнэ, бэеингээ элүүр энхые муудуулана гэхэ мэтэ шалтагануудые тоолохо болоо наа, дууһахагүй.
Архи наймаалха, хара тамхи татаха хэрэгые гуримшуулха, халдабарита үбшэнтэй тэмсэхэ гэдэг, нимэ хорото бодосууд оршон тойронхи байдалһаанай мүнхэтэ гаража үгы болошоо наань, манай урдаа хараха, эрээдүй үхибүүдэймнай байдал хүнгэн болохо байгаа даа. Теэд нимэ байдалай хээээ ерэхыень бү мэдсэл! Теэд хээээ даа, заатагүй ерэхэ гэжэ найдагдана.
Светлана ЖИГЖИТОВА.

«САГ СООГОО

АРГАЛУУЛЪАНИИНЫ ДЭЭРЭ»

Ты выбрал
безопасный секс?

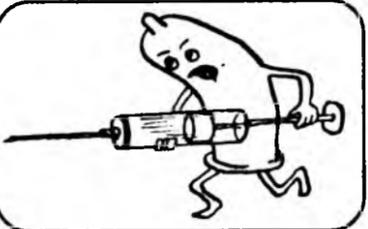
«Үхибүүд - манай ерээдүй» гэжэ бидэ хэлсэдэг зантайбди. Зүгөөр Буряадай саананхи хуби заяан тиимэше найн байхаар үзэгдэнэгүй. Юуб гэхэдэ, мүнөө сагта үхибүүд, залуушуул сифилис, яра үбшэн (гонорея) мэтын элдэб эсын халдабарита үбшэнүүдээр үбдэнэ.

Бүхыдөө республика доторнай нэрлэгдэхэн үбшөөр үбдэгшэдэй олонхидын 20-29 наһатайшуул байна. Тодорхойбол, 1997 оной дүнгүүдээр сифилисээр үбдэхэн зоной 2100 хүнийн гү, али 47,7 процентн залуушуул болоно. Мүн 15-20 наһатай 2738 хүн тус үбшэндэ нэрбэгдэ, энэ ехэ аймшагтай. Гадна арбан дүрбэ наһа хүрөөгүй үбшэн үхибүүдэй тоо олошороо. Хэрбээ 1994-1995 онуудта нимэ ушар нэгэ дахин дайралдана наа, 1996 ондо - 16, харин 1997 ондо үбшэнтэнэй тоо 41 хүртэр дээшлээ. Тэдэнэй зургаанинь түрэхэнөө үбшэн байгаа. 15 үхибүүд амид бэеын харилсаанай мүрөөр халдаа, харин хорининь ариг сэбэрые сахингүй, газра бэеын харилсаанай мүрөөр энэ үбшэндэ нэрбэгдэ.
Тэдэнэй арбан долоонинь Улаан-Үдэ хотын үхибүүд; аймагуудаар харабал, Загарайн - 4, Хориин - 1, Хэжэнгын - 1, Бэйшүүрэй - 1, Сэлэнгын - 1, Түнхэнэй - 6, Тарбагатайн - 5, Ивалгын - 2, Кабанскын - 1 үхибүүн сифилисээр үбшэлхэн байна.
Мүн 1997 ондо республика

доторнай үхибүүдэй яра үбшөөр үбдэхэн 19 ушар дайралдаа. Жэлһээ жэлдэ үхибүүдэй үбшэлэлгэ олошоржол байна. Саашадаа үйлэ хэрэгүүдэй нимээр лэ хүгжэхэ болоо наа, манай республика дотор элүүр бээтэй үхибүүн хомор үлэхэн сохом.
Тус шийдхэгдээгүй асуудалаар медицинн эрдэмэй кандидат, Россин Федерациин габьяата врач, республикын арһанай үбшэнэй венерологическа диспансерые даагша Светлана Доржиевна Тарнуевада хандаһан байнабди.
- «Мүнөө дээрээ манай республика дотор ехэ аймшагтай байдал тогтонхой. Илангаа сифилис ехээр дэлгэрээ, мүн хэдэн түхэлэй халдабарита үбшэндэ нэр-

хургуулин программада оронхой. Хаа-хаанагүй ойлгууламжын лекцинуудые уншанабди. Үшөө нэгэ муу талан гэхэдэ, хүнүүд өөһдын аргаар үбшээ аргалхаяа оролдоно. Тиин тэдэнэр хүсэд найнаар эдэгэнэгүй, - гээд Светлана Доржиевна хөөрбэ.
Үнэхөөрөөше, мүнөө сагта энэ үбшэһнөө хүнүүдые аргалха гэшэ ехэ хүндэ. Элдэб олон үйлэ хэрэгүүд үбшэнэй таралгада нүлөөлнэ бшуу. «Юу хэнэбиб, минии дуран, хубиимни хэрэг» гэхэндэ, хүнүүд юунһээше эшэхэ, гайхахаяа болёод, элдэбээр лэ бээ абжа ябадаг болонхой. Гадна архида ороһон зон олошороо. Зүгөөр гэр байрагүй хүнүүдтэ хаанаһаа ариг

1997 ондо 15-20 наһатайшуулай 2738 хүн сифилисээр үбдөө

бэгдэхэн хүнүүд олошороо. Тэдэниие аргалха гэшэ ехэ хүндэ юм. Эгээл аюултай юумэн гэхэдэ, хээлитэй эхэнэрнүүд, үхибүүд үбдэнэ. Энэмнай тон муу шэнжэ гэшэ. Иигээд байхадаа, республикадамнай СПИД үбшэн дэлгэржэ магадгүй. Юуб гэхэдэ, халдабарита үбшэнүүд хүнэй бүхы

Хэрбээ үбдөөб гэжэ нэжэглээ наа, тэрэ дороо эмшэдтэ хандагты!

сэбэрые сахиха арга байхаб даа? Тэдэнэр үбдөөше наа, аргалуулха мүнэггүй саанаа үшөө энээн тухайгаа бодохо саггүй, гансал хайшан гээд үлэн гэдэхээ садхаахамни гэшэб гэжэ ханаата боложо ябадаг бшуу. Саг соогоо эмшэндэ хандаагүй гү, али өөрөө үбшээ дутуу ядуу аргалһан хүнүүдэй хожомын толгойгоол тоншохо сагын ерэдэг.
- Гансал медицинн хүдэлмэриэлэгшэд тус үбшэнүүдые саража шадахагүй, бултадаа оролдогто гаргаха ёһотойбди. Энэ үбшэнэй таралга хүнэй бээ ямараар абжа ябаһанһаа дулдыдааг бшуу. Хэрбээ үбдөөб гэжэ нэжэглээ наа, тэрэ дороо эмшэдтэ хандаха хэрэгтэй. Бү айты, саг соогоо аргалууһаниинь дээрэ, - гээд, Светлана Доржиевна уншагшадта хандаа нэн.
Нэрлэгдэхэн үбшэнүүд хүндэ зоболон, гашуудал асардаг. Зүгөөр элүүр энхэ байдал өөһэдэймнай гарта.
Дыжит МАРХАДАЕВА.

Консультация врача

БЕЗОПАСНОСТЬ ПРЕЖДЕ ВСЕГО

Одним из самых надежных средств предохранения от беременности, от болезней, переносящихся половым путем, является презерватив.
1. Презерватив всегда должен находиться при вас. Приобретать его нужно заранее, т.к. в необходимый момент на это может не оказаться времени. Заранее подумайте, как будете убеждать партнера в необходимости его использования.
2. Перед использованием презерватива нужно убедиться, что не прошел срок годности и что упаковка не повреждена.
3. Вскрывать упаковку презерватива следует осто-

рожно, не употребляя острых предметов.
4. Некоторые презервативы требуют дополнительной смазки. В продаже бывают специальные смазки-лабриканты. В качестве смазки можно использовать белок куриного яйца.
5. Воздух из вер-

хушки презерватива выдавливается большим и указательным пальцами в момент его надевания.
6. Презерватив надевается на голову члена и разворачивается до основания члена.
7. Презерватив следует надевать тогда, когда половой член «в полной боевой готовности», но до соприкосновения с телом партнера.
8. Если вы обнаружили, что презерватив порвался, немедленно наденьте новый.

Несмотря на распутицу, бездорожье, собралось на этот праздник, как никогда, много гостей, выпускников школы. Актный зал был полон народом, наконец, торжественно был открыт

спонсорами и организаторами ожидающегося юбилея. Марафон в честь юбилея начали учителя Ноехонской школы, которые работают сегодня. Они внесли свой первый вклад в сумме 5 тыс. рублей. Так

ый выпуск), кохор им. XX п/езда (председатель Бадмаев П.Д., 7-ой выпуск), местная администрация (глава Санжиева С.Т., выпускница Цайдамской 7-летки), местный Дуган (настоятель Бадмацыренов Г.Я., 10-ый выпуск), Санжиева С.Г. (1-ый выпуск), Ц.Н.Бадмаев (1-ый выпуск).

Свой посильный вклад внесли ветераны педагогического труда Улыжиева Д.Б., Зодбоева С.Д., учитель математики Дармаева Д.Т., учитель биологии Кушеева А.А.

Очень приятно отметить семьи, которые не захотели остаться в стороне и внесли свою лепту: это семья Бадмаевых П.Д., Жимбева А.З., Ринчинова В.Н., Буянтуева Г.Д., Лудупова Т.Б., Дашиева Н.Н. и др.

Организаторы вечера и учителя школы с радостью считают, что вечер удался.

Праздник встречи с прекрасной школьной юностью, великое чудо общения состоялось, благодаря лучшим выпускникам - организаторам Ноехонской школы.

Также на этом вечере был создан оргкомитет по проведению и организации юбилея школы, который состоится осенью (об этом будет

Хүүгэдэй зунай амаралта АРЮУН АРШААНДА ХҮРТЭЖЭ...

Үхибүүдэй зунай амаралта Түнхэнэй аймагта яһалай найнаар эмхидхэгдээ гэжэ хэлэхэдэ, адуу болохогүй. Тус аймагай эрдэм нуралсалай болон хүн зоние социальна талаар хамгаалгын таһагуу хамта дээрээ 6 мянга гаруй үхибүүдые амаруулаха гэжэ хараалһан байна. Аймагай түбтэ нэгэ социальна столово хүдэлнэ. Эндэ 210 хүн нэгэ доро хоолохо аргатай. Аймаг соохи үшөө 11 иимэ столово нургуулинуудай дэргэдэ хүдэлнэ гэшэ. Эндэ үншэн инвалид, бага зөөритэй, баг тэдхэмжэтэй бүлэнуудэй үхибүүд эдээлнэ. Июниин 1-нэй байдалаар Түнхэнэй аймаг соо 118 үншэн үхибүүд, 196 инвалид үхибүүд, 425 бага зөөритэй айл, 3246 бага тэдхэмжэтэй гэр бүлэнууд тоологдоно.

Аймагаймнай бүхы 21 нургуулинуудта зунай ажалай лагерь хүдэлнэ. нургууд бүхэнэй дэргэдэ хартаабха капуста, морхооб, үгэрсэ гэжэ мэтые таридаг. найар аха классайхид үбһэндэ гарахаар бэлэн болонхой. Эдээнһээ гадна 20-20 хууритай хүүгэдэй талмай Далахайн дунда болон Аһалигай дүүрэн бэшэ нургуулинуудта, мүн Жомһогэй, Зуун-Мориной, Тоорын нургуулинуудта тус тустай 25 хууритай хүүгэдэй талмайнууд эдэбхитэйгээр хүдэлжэ байдаг, - гэжэ Түнхэнэй аймагай эрдэм нуралсалай таһагай мэргэжэлтэ В.Ж.Убушеев хөөржэ үгэбэ.

Саяан хадын дэргэдэхи Шэмхэ хууринда түхэрэи жэлэй социальна лагерь эмхидхэгдэнхэй. Бээ махабадаар муу үхибүүд Хонгор-Уула, Аршаан, Вышка, Харбяангуудай аршаануудта амараа.

Борис БАЛДАНОВ.

МАРАФОН В ЧЕСТЬ ЮБИЛЕЯ ШКОЛЫ

В ЖИЗНИ каждой школы большим событием является его юбилей. Готовится к своему юбилею Ноехонская средняя школа. Нынче ей будет 75 лет! Богата 75-летняя история нашей школы! Займет она не одну страницу книги!

Перед педагогическим коллективом стоит большая задача: как подготовиться к юбилею и достойно отметить это торжественное событие школы.

Для начала решили провести вечер-марафон выпускников, начиная с 1968 года, т.е. за последние 30 лет. Это те выпускники, которые проучились в Ноехонской средней школе.

Вечер

встречи выпускников был назначен на 17 апреля с.г. Для организации вечера был создан оргкомитет из числа выпускников каждого выпуска и обществности, который провел большую организационную деятельность для успешного проведения вечера.

И вот с раннего утра в этот весенний апрельский денек школа кипела, как встревоженный муравейник. Школа в этот день нарядно преобразилась. В коридорах висят красочные стенды об истории школы, о ее достижениях, о первых учителях, знатных выпускниках, многочисленные планшеты, фотоальбомы, отражающие жизнь школы за многие годы. Приветливо открыты двери учебных кабинетов, как бы приглашая своих учеников-выпускников. Непременно каждый зайдет в свой родной кабинет, посидит за своей партой, вспомнит свои школьные годы...

К вечеру постепенно стали собираться выпускники, съезжаться с разных концов республики ее питомцы. В вестибюле школы торжественно встречали и регистрировали гостей празднично одетые учащиеся 11-го класса, нынешние выпускники 31-го выпуска.

вечер-марафон. Его открыл директор школы В.Д.Зодбоева. В своем выступлении В.Д.Зодбоева кратко обрисовала современную картину школы, рассказала об учебно-воспитательной работе, о ее достижениях, о задачах на будущее и, конечно, особо остановилась на подготовке и достойной встрече 75-летнего юбилея школы и цели этого вечера-марафона. Для успешного проведения и организации юбилея в это трудное экономическое время нужны большие затраты, справиться одной школе с ее скудными средствами просто невозможно: выпускники школы должны стать достойными

был задан план ходу марафона. Почти каждый выпуск внес свой вклад в фонд родной школы. В ходе марафона выступали юные артисты художественной самодеятельности. Зажигательные танцы, песни, лирические стихи трогали душу каждого сидящего в зале. Умелые ведущие вечера, учителя школы Цыдыпов Б.Н.Д. и Эрдэнеева Л.Я. находили самые теплые слова и отзыв для каждого выпуска и спонсора. Главными спонсорами выступили районная администрация (глава Бадмаев Н.Д., 2-ой выпуск), РУО (начальник Санжиев Н.Ж., 11-

дополнительно сообщено).

После торжественной части состоялись танцы, развлекательные аттракционы. Для желающих работал буфет. Выпускники по выпускам фотографировались на память об этом вечере-встрече.

Коллектив учителей школы благодарит всех своих выпускников, отозвавшихся на призыв школы и готовых помочь ей. Всем, кто не успел и не знал, объявляем: марафон в честь 75-летнего юбилея Ноехонской средней школы продолжается! Желающие могут внести свой вклад на личный банковский счет школы на имя директора Зодбоевой В.Д.

Огромная просьба ко всем выпускникам Ноехонской средней школы, начиная с тех, кто обучался в Дзаланской школе, в Цайдамской 7-летке, отозваться, дать о себе знать, прислать свои воспоминания. Будем очень рады.

З. Д. Ц. ОВА, учительница русского языка и литературы Цайдамской средней школы.

Счет банка: Гусиноозерское отделение ОАО Бикомбанк 81-36 на счет №60000093 на имя Зодбоевой Виктории Дандаровны. ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: марафонной үедэ.

БАЯР ХҮРГЭЭЙН МҮРНҮҮД

Би августын 2-ой үдэр Үдэршын 8 цаг багаар Улаан-Үдэ хоте өржэ, трамвайгаар Советскэ буудалһаа Элеватор хүрэтэр ошобоб. Энэ буудалд басагаая хүлээжэ, дүтхэн оршоһон һандай дээрэ хажуудаа хоёр сүүмхэй табяад хуужа басагаая харахада гуйж бодооб. Энэ үедэ нэгэ сүүмхьем хүн абаад ябашан байгаа. Тэндэ байһан милиционерүүдтэ хандаһамни, 2 часаа үлүү цаг соо тэрэ сүүмхьем оложо үгөө. Би тэдэ басагад, хууудтэ ехэ һайниие хүргэнэб. Нэрэ хэлэбэл, Железнодорожно районной Дотоодын хэрэгүүдэй таһагай хүдэлмэрлэгшэд Алексей Булгутов, Абида Гуруев, Алексей Холбоев, Татьяна Михалева гэгшэд болоно. Саашадаа ажалдан амжалта, элүүр энхые хүснэб. Г.ДУЛМАЕВА.

Ныне затопил сады. П воды не медл следую участка во пе стока в участка канаву Глее ни рленц делат. которы канаву. уклон, склона из котор в межу вырив. ырых сада от прокат кустам деревь что бы воздуха это дел с тули испол часть Прокат рассто. от с кустар градус малини 30-50 метра остал кустар 252525 КА СВЕ Нас ягод и верху соотн фрукт Бан Н Со ее на ссыпа в тутт запек печи, до пла б неде посуа получ К Пр коро сиростай вишн этот

«Багульник», «Ханыга» гэхэ мэтэ болоно. Мүн тэрэнэй шүлэгүүд «Москва», «Молодая гвардия», «Сибирские огни», «Звезда Востока», «Байкал», «Ласточка», «Посев» болон бусад жур- бэшэгдэнхэй.

Владимир Липатовай инаг дуран тухай шэлэгдэмэл зохёолнууд дээрэ нэрлэгдэнэн номууднаань түүбэрлэн абтаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Поэдэй инаг дуран хэн болоно гэшэб гэнэн асуудал гараха ёһотой.

ПОЭДЭЙ ЮЭДЭХИ НОМ

Тон наяхан айхабтар бэлигтэй поэт Владимир Липатовай «Гансал инаг дуран» гэжэ нэрэтэй ном Зүүн Сибириин гүрэнэй технологическа университетэдэй хэблэлээр барлагдан гараба. Энэ ном хадаа поэдэй шүлэгүүдэй юэдэхэ ном болоно.

Поэт Владимир Липатов Улаан-Үдэ хотодо түрэнэн юм. Тэрэ хургуулида нуража байха сагнаа хойшо шүлэг бэшэжэ эхилхэн намтартай. Удаань тэрэ Улаан-Үдын түмэр замай техникум, Москвагай М.Горькиин нэрэмжэтэ Литературна институт дүүргээ бэлэй.

Володин бэшэн зарим номуудые нэрлэлэл, «Вера», «Эхо памяти», «Надежда и любовь», «Первый час весны», «Сентябрь»,

налнуудта хэблэгдэжэ, бүхэсоюзна уншагшадта хүргэгдөө һэн.

Бэлигтэй поэдэй шэнэ ном

соо гансал инаг дуран тухай шүлэгүүд оруулагдан байна. Тэдэ шүлэгүүдэнь 1984-1997 онуудта

Тэрээндэнэ бидэ Вера Николаевна гэжэ харюусая. Владимир Викторичэй наһанайнь хани нүхэр түбшэн даруу зантай, хайхан сагаан сэдхэлтэй, ёһотойл сэбэр ород эхэнэр юм.

Поэдэй юэдэхэ ном тэрэнэй зохёохы ажалай 35 жэлэй ойдо, түрүүшынэ номой гараһаар 25 жэлэй ойдо зорюулагдана.

Уран зохёолшо Владимир Липатовтай удаан сагай туршада Бурядай номой хэблэлэй редакторнуудаар хүдэлхэдөө, Инаг дуранай түлөө, поэзиин түлөө нэгэтэ бэшэ хундагануудаа үргэнэн байнабди. Эгээл тиимэһээ нүхэрни шамдаа мүнхэ дуранай элшэ, мүнгэн поэзиин хүбшэргэй үрээнем.

Дондок БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ХУБСАНА ХУНАР, ЗҮҮДХЭЛ

КРОССВОРД

Хажуу тээшээ; 3 - үнгын сэгсэгүүдээр гүрэнэн малгай. 4 - арһа утаха түхээрлэгэ. 6 - халааһан (син.). 9 - «Мила мянган нюдэтэй» (тааб.). 12 - гуталай ула урда хашааһан хоёрой дунда баригдажа оёгдодог нарихан хур. 13 - бүдэй заха. 14 - гэртээ үмдэдэг хүнгэн гутал.

Дээрэнһээ доошоо: 1 - «Галбайхан газар долёобо» (тааб.). 2 - буряад малгай дээрэхи улаан сагаг. 5 - ээрүүл (син.). 7 - үбшэнһөө, элдэб гай тодхорһоо һэргылдэг үбсүүндээ зүүгээд ябадаг юумэн. 8 - юумэнэй барюул. 10 - хатуу улаатай, һуеытэй, ута түриитэй гутал. 11 - ... монсог (паарна үгэ).

Б.ГОМБОЕВ зохёобо.

“ДҮХЭРИГТЭ” ДҮТЭЛЭЭ, МА БУДЭ ЖОЕР ТАНИЛСАЯ!

47 наһатай, томо болоһон хоёр үхибүүдтэй, хүдөө нютагта ажаһуудаг эхэнэр тааруу наһанай холшоргүй эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. № 32

33 наһатай, дээдэ хургуулитай, спортдо, дуу хүгжэмдэ дуратай, хүдөө нютагта ажаһуудаг эрэ хүн тааруу наһанай урин зохидохон эхэнэр танилсаха байна. Абн. № 33

1956 ондо түрэнэн, эмшэн мэргэжэлтэй, номгон даруу зантай, ажаһуудаг бэрхэ, хүдөө нютагта ажаһуудаг эхэнэр дүтэрхы наһанай, түбшэн зохидохон эрэ хүнтэй танилсаад, болохоор наань, хуби заяагаа ниилүүлхэ зорилготой хүсэлэнтэй. Абн. № 34

1968 ондо түрэнэн, городто врачар хүдэлдэг эхэнэр тааруу наһанай, хургуули худартай, түни түбшэн абари зантай эрэ хүнтэй танилсаха хүсэнэ. Абн. № 35

47 наһатай, дунда-техническэ мэргэжэлтэй, архи тамхи хэрэглэдэг эрэ хүн дүтэрхы наһанай зохидохон эхэнэр танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. № 36

1962 ондо түрэнэн, городто ажаһуудаг, багшаар хүдэлдэг эхэнэр дүтэшгэ наһанай, болбосорол хүмүүжэлтэй эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. № 37

Мужчина 48-ми лет, бурят, Тигр, с высшим образованием, проживающий в городе, хочет познакомиться с женщиной, рожденной в год Собаки. Лошади или Дракона. Абн. № 38

Миловидная женщина 37-ми лет желает познакомиться с серьезным мужчиной. Абн. № 39

1932 ондо түрэнэн, хүдөө нютагта ажаһуудаг, гэр бүлөөрөө амьдраг байдаг үхибүүдтэй эрэ хүн тааруу наһанай түбшэн зохидохон эхэнэр танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. № 40

25 наһатай, үндэр томо бээтэй, спортоор һонирхдог, хүдөө нютагта ажаһуудаг залуу эрэ хүн гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор аятай зохидохон басагантай танилсаха байна. Абн. № 41

39 наһатай, городто ажаһуудаг эхэнэр гэр бүлэ байгуулха зорилготойгоор бата найдамтай, түни түбшэн эрэ хүнтэй танилсахые хүсэнэ. Танилсаха гээбэл, иигээд бэшэхэ: 670034, Улаан-Үдэ, ая 5149. Абн. № 42

56 наһатай, хүдөө нютагта ажаһуудаг, архи уудаггүй, тамхи татадаггүй эрэ хүн дүтэшгэ наһанай зохидохон эхэнэр танилсаха байна. Абн. № 43

60 наһандаа дүтэлжэ ябаһан, хүдөө нютагта ажаһуудаг, холшоргүй, түни түбшэн эрэ хүн тааруу наһанай зохидохон эхэнэр танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. № 44

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг 58 наһатай эхэнэр дүтэшгэ наһанай, даруу түбшэн эрэ хүнтэй танилсахые хүсэнэ. Абн. № 45

Городто ажаһуудаг 46 наһатай (нүхэрнэ наһа бараһан) эхэнэр танилсаха наһанай зохидохон эрэ хүнтэй танилсаха хүсэлэнтэй. Абн. № 46

43 наһатай, томо болоһон хоёр үхибүүдтэй, холшоргүй зохидохон эхэнэр дүтэрхы наһанай, түбшэн, үнэн сэхэ абари зантай эрэ хүнтэй танилсаха байна. Абн. № 47

Здравствуй, Тигр! Приветствует тебя женщина, родившаяся в год Собаки. Обыкновенно внешности бурятка назначает свидание в четверг в 18.00 около южной Главпочтамта. Если по каким-либо причинам не состоится встреча, то будешь ждать в каждый четверг на том же месте. Абн. № 48

1932 ондо түрэнэн, түбхинэнэн томо үхибүүдтэй, хүдөө нютагта ажаһуудаг хайн байдалтай ажаһуудаг эрэ хүн дүтэрхы наһанай зохидохон эхэнэр танилсаха байна. Абн. № 49

Һайшаагданан абонентнуудтэ бэшэгүүдые эльгээхэ гэбэл сэбэр, шэнэ конвертнуудые бэшэг соогоо хэхэээ бү мартаһан. Хүндэтэ уншагшадай анхаралда! Абн. № 50

Редакцияаа адресүүдые хүлээжэ байнгүй, һайшаагданан номерто харюу сэхэ эльгээбэл, таарамжатай гэжэ һануулааг. Тиимэһээ саашадаа нютаг нютагайнгаа почтын наһанга (номерто) а/я нээгээд, үгы гэбэл, паспортингаа сери, номер заагаа, «Востребования» гэнэн тэмдэг хээд, бэшэг соогоо заагаа һануулааг хайн байгаа. Абн. № 51

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Ахамад редакторай орлогшо Б.М.Ж. БАЛДАНОВ
РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: А.А.АНГАРХАЕВ (ахамад редактор), Г.Х.ДАШЕЕВА (ахамад редакторай орлогшо), Б.В.ГЫНДЫНЦЫРЕНОВ (харюусалгата секретарь), А.Г.ЛУБСАНОВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), Д.Д.СУНДАРОН, таһагуудые даагшад: Н.Д.НАМСАРАЕВ, Т.В.САМБЯЛОВА, Д.Ш. ХУБИТУЕВ, Л.Д. ТАПХАЕВ, В.И.ПИНТАЕВ (хэблэлэй директор).

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ, Каландаришвиллин үйлэс, 23, "Буряад үнэн" газетын редакци.

Газетэ хэблэлэй 5 хуудалан хэмжээтэй.
Индекс 73877.
Хэһэг 8.650 (хамта 20000).
Хэблэлдэ тушаагданан саг 17.00.

"Республиканска типографи" гэнэн АО-до газетэ хэблэгдэ.
Директорийн телефон: 21-40-45.
Б-0079-дэхи номертойгоор бүрдхэлдэ абтанхай.
Заказ № 83101

Редакциин телефонууд: ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54, ахамад редакторай орлогшонорой - 21-68-08, 21-64-36, харюусалгата секретарини - 21-50-52, секретарини - 21-50-52, таһагууд: экономикын болон политикын - 21-55-97 (даагшань), 21-63-86, соёлой, түүхын болон залуунуудай - 21-54-93 (даагшань), 21-57-63, 21-69-58, 21-60-21, мэдээлэй болон рекламн - 21-62-62, 21-67-81, хэблэлэй - 21-33-61, оператор-корректорнүүдэй - 21-61-35, фотокорреспондентнүүдэй - 21-33-61, компьютерна түбэй - 21-66-76, корпунктын 21-34-05.

"Бурятия" хэблэлэй телефонууд: директор - 21-49-94, бухгалтери - 21-23-67, вахта - 21-60-91.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нютагай нэрэнүүдэй бэшэгтэ хэблэгдэн ушарта авторнуудын харюусалгатай. Редакциин наһанжэ автарайхитай адли бэшэ байжа магад.